

แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

พนิตนาฏ ไชยสาร

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

มีนาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยววรรณอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

พินิตนาฏ ไชยसार

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

มีนาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา
จังหวัดพะเยา

ของ พณิตนาฏ ไชยसार

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

.....กรรมการ .....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพิณิจ)

(ดร.พจน์พิตดา ศรีสมพงษ์)

.....กรรมการ .....กรรมการ

(ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี)

(ดร.วาร์ชต์ มัชฌมบุรุษ)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัถ)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์

มีนาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ และดร.พจน์พิตดา ศรีสมพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง ดร.สุริยา สัมจันทร์, ดร.วรัชต์ มัชฌมบุรุษ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง เหมาะสม จนทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความสมบูรณ์ทุกประการ

ขอขอบพระคุณ ความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ เครื่องมือการจัดทำวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ ให้มีความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย ดร.วรัชต์ มัชฌมบุรุษ, ดร.สิทธิศักดิ์ ปิ่นมงคลกุล และดร.อดิศร เรือลม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ เช่นกัน

ขอขอบพระคุณ ท่านหัวหน้าสมาคมฯ พวงพะยอม หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา เจ้าหน้าที่วนอุทยานภูลังกาทุกท่าน รวมทั้ง ผู้อำนวยการแขวง ศรีสมบัติ ที่กรุณาเสียสละเวลา ให้ข้อมูลในศึกษาวิจัย และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนักท่องเที่ยวชาวไทยทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และขออนุญาตบิดามารดาและอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้วยความรักและเมตตา

สุดท้ายนี้ หากเกิดข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องกราบขออภัยเป็นอย่างสูง และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ตลอดจนการประยุกต์ใช้แนวทางให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

พนิตนาฏ ไชยสาร

เรื่อง: แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัย: พนิดนาฏ ไชยสาร วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559

ประธานที่ปรึกษา: ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี, **กรรมการที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ,

ดร.พันธ์พิตดา ศรีสมพงษ์

คำสำคัญ: ระบบสื่อความหมาย, วนอุทยาน

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา โดยวิธีการวิจัยในครั้งนี้เป็นการผสมผสาน ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 8 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 5 คน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา 190 คน ผลการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามในส่วนของการจัดการระบบสื่อความหมายยังมีข้อจำกัดหลายประการ รวมถึงด้านบุคลากร และงบประมาณ สำหรับความคิดเห็นและความต้องการของผู้มาเยือน พบว่า ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นว่าเหมาะสมและควรมีการพัฒนา ได้แก่ การตั้งแคมป์กางเต็นท์ ดูดาว ชมทะเลหมอก รวมทั้งควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก การบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) จากผลการศึกษานำไปสู่แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา โดยมีการกำหนดเค้าโครงโปรแกรมสื่อความหมายหลัก คือ “ขุนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูผาแห่งดวงดาว” และกำหนดให้มีเส้นทางท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา 2 เส้นทาง มีจุดสื่อความหมาย 10 สถานี ซึ่งแต่ละจุดควรมีการพัฒนา ด้านสาธารณูปโภค บ้ายสื่อความหมายในพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การพัฒนาป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทาง รวมถึงการสื่อความหมายด้านกิจกรรมและพื้นที่ และมีระบบความปลอดภัยในระดับหนึ่ง รวมถึงมีการจัดโซน และการส่งเสริมเรื่องราวความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลและผลที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา เพื่อให้เกิดการสื่อความหมายทางธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ และสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ให้เกิดสมดุล มีคุณภาพ และมีความต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่เป็นแนวทางนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

Title: DEVELOPMENT OF NATURAL INTERPRETATION SYSTEM FOR TOURISM PROMOTING IN PHULANGKA FORESTPARK PHAYAO PROVINCE

Author: Panitnat Chaisarn, Thesis: M.A. (Hotel and Tourism Management), University of Phayao, 2016

Advisor: Dr.Luethaipat Pimonsree, **Co- Advisor:** Assistant Professor Dr.Prakobsiri Pakdeepinit,
Dr.Phatpitta Sreesoompong

Keywords: Interpretation System, Forest Park

ABSTRACT

Study development of natural interpretation system for tourism promoting in Phulanka forest park Phayao. The objective of the study is to study the context of a meaningful nature in Phulanka forest park Phayao. Educational needs of the interpretive nature. Including guidelines for the development of an interpretive nature tour to promote . Phulanka Phayao province. This research combines quantitative research and qualitative research. Targeting expert group 8 person, government officials 5 person and visitors in the study area 196 person. The study of tourism resources in Phu Lanka. The potential is high. However, the management of meaning. There are several limitations Including personnel and budget. A study in the area and visitors. Led to the development of interpretation of Phu Lanka forest park. The main layout interpretive programs is “Mountain of Love, Accommodation of succulent, Rhythm of Life from the sky and star” Trails for Phu Lanka Have 2 routes, 10 interpretive stations. Each point should be developed for infrastructure. Interpretation in area the attractiveness of the tourist activity or activities likely to attract the attention of tourists by recognizing the natural environment. For the development of interpretive system. Should be developed on Sign of the way and Campsite. Interpretation in area must suitable for any recreational activity and require a certain level of security. Moreover, the Zoning and to promote the story of the area. The results from the study able to be applied to support the planned tourism promotion Phu Lanka forest park in Phayao Province. For the interpretation of natural and tourist activities that are appropriate to the area. And consistent with the behavior of visitors to the resulting balance. Quality and continuity that will lead to managerial practices lead to sustainable in future.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา: วนอุทยานภูลังกา.....	7
แนวคิดด้านการท่องเที่ยว	12
แนวคิดด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	15
แนวคิดและหลักการสื่อความหมายธรรมชาติ.....	21
แนวคิดและการจัดการระบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	35
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
กรอบแนวคิดการวิจัย	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
ศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	46
ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	57
การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการศึกษา	68
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทการจัดการระบบ สื่อความหมายธรรมชาติ ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	68
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการของ นักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมาย วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	87
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบสื่อ ความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	103
5 บทสรุป	130
สรุปผลการวิจัย	130
อภิปรายผลการวิจัย.....	140
ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม	150
ภาคผนวก	155
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	156
ภาคผนวก ข ภาพการเก็บข้อมูล.....	170
ประวัติผู้วิจัย	180

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการคุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ...	49
2	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่.....	50
3	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	51
4	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลัก ในบริเวณ	52
5	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความปลอดภัย.....	53
6	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ.....	54
7	แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งฯ.....	55
8	แสดงการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ	73
9	แสดงการประเมินผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการ การใช้ประโยชน์ ที่สังเกตเห็นได้ (visible impact).....	75
10	แสดงการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการจัดการและออกแบบการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ.....	78
11	แสดงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการในปัจจุบัน แนวโน้มรูปแบบกิจกรรม นันทนาการในอนาคต และปัญหาในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ	81
12	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ ของนักท่องเที่ยว	88
13	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลด้านการเดินทาง และการท่องเที่ยว.....	90
14	แสดงแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของท่าน.....	92
15	แสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่า ควรมีในอุทยานแห่งชาติภูแล้งคา	93
16	แสดงความต้องการนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในวนอุทยานภูแล้งคาด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
17 แสดงความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในวนอุทยาน ภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด	97
18 แสดงความต้องการต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งแวดล้อม ในวนอุทยานภูลังกา ด้านความคิดเห็นของท่านต่อการจัดบริการ ให้ความรู้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่.....	99
19 แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อโอกาสที่จะกลับมาเที่ยววนอุทยานภูลังกา....	101
20 แสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอ อัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวม ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา.....	102
21 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะสานก้อย.....	106
22 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 2 แอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์	109
23 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย.....	112
24 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 4 บ้านอาเพยผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน	114
25 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 5 ศูนย์บริการข้อมูล Visitor Center	117
26 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 6 ลานกางเต็นท์	120
27 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 7 ดอยภูนม (ดอยลิง)	123
28 แสดงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาดเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 8 ลานหินล้านปี	125

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
29	แสดงการพัฒนาลิ่งอำนาจความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ 9 แทนผาเทวดา	127
30	แสดงการพัฒนาลิ่งอำนาจความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ 10 โครงการหลวงปังค่า.....	129

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงพื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา.....	4
2 แสดงแผนที่ตั้งของเขตพื้นที่วนอุทยานภูลังกา.....	8
3 แสดงแผนที่เส้นทางแสดงแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่วนอุทยานภูลังกา	10
4 แสดงองค์ประกอบการจัดการพื้นที่นันทนาการ.....	23
5 แสดงแนวคิดในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสื่อความหมาย.....	33
6 แสดงแบบจำลองกระบวนการสื่อความหมาย	34
7 แสดงบทบาทและหน้าที่ของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	39
8 แสดงโมเดลการวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretative Planning Model).....	40
9 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	45
10 แสดงการจัดแบ่งพื้นที่ในวนอุทยานภูลังกา.....	71
11 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 ในชื่อ “เส้นทางหมู่บ้านนักเดินทาง”	104
12 แสดงทิวทัศน์เทือกเขาภูลังกาฝั่งตะวันออก	105
13 แสดงตัวอย่างป้ายสื่อความหมายแบบพาโนรามา	106
14 แสดงแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	108
15 แสดงเก็ยเซ็นบ็องหรือพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก	111
16 แสดงผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน	113
17 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางที่ 2.....	115
18 แสดงศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา.....	116
19 แสดงลานกางเต็นท์ในวนอุทยานภูลังกา.....	119
20 แสดงคอยกานม หรือคอยลิ่ง	122
21 แสดงลานหินล้านปี	124
22 แสดงแท่นผาเทวดา	126
23 แสดงโครงการหลวงปังค่า	128
24 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ ยอดเขาภูลังกา	170

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
25 แสดงการบรรยายประวัติความเป็นมาของเกียเข็นป้อนหรือพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก	170
26 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ ลานกางเต็นท์	171
27 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ จุดชมวิวิทิวทัศน์.....	171
28 แสดงการเก็บข้อมูลด้านบริบทพื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา	172
29 แสดงผู้วิจัยและกลุ่มนักวิชาการทางการท่องเที่ยว.....	172
30 แสดงเส้นทางเดินสู่ออดฟินจาเบาะ	173
31 แสดงบรรยากาศของแท่นผาเทวดา	173
32 แสดงบรรยากาศของบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา	174
33 แสดงการสัมภาษณ์หัวหน้าสมาคมฯ พวงพะยอม หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา.....	174
34 แสดงดอกโคลงเคลง ดอกไม้พื้นที่ในวนอุทยานภูลังกา	175
35 แสดงดอกยูนม (ดอยลิง) มีลักษณะคล้ายสิงกอริลล่า.....	175
36 แสดงป้ายสื่อความหมายระหว่างทางเดินศึกษาธรรมชาติ.....	176
37 แสดงป้ายสื่อความหมายบอกระยะทางสถานที่สำคัญ.....	176
38 แสดงศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา.....	177
39 แสดงส่วนแสดงนิทรรศการภายในศูนย์บริการข้อมูล.....	177
40 แสดงการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) (ครั้งที่ 1).....	178
41 แสดงการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	178
42 แสดงการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) (ครั้งที่ 2)	179
43 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	179

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการ ที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ สามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ ดังนั้นภาครัฐบาลจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อด้านทรัพยากรธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการท่องเที่ยวที่สะอาด (Green Tourism) และพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวไปพร้อมกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554, สื่อบนออนไลน์)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) แหล่งท่องเที่ยวแนวธรรมชาติและสัตว์ป่านับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นของประเทศไทย เพราะมีแหล่งธรรมชาติที่งดงามหลากหลายประเภท ตั้งแต่ภูเขา ผืนป่า น้ำตก หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ โถงถ้ำ ทะเลสาบ ทุ่งดอกไม้ น้ำพุร้อน ฯลฯ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสรรพชีวิตที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาตินั้น ๆ การมีแหล่งธรรมชาติหลายประเภท นับเป็นข้อได้เปรียบของเมืองไทย เพราะนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปชื่นชมความงามของเมืองไทยได้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะเมื่อเลือกเดินทางในช่วงเวลาที่เหมาะสม ก็จะได้ชมความงาม และเรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติได้อย่างสนุก มีความสุข และปลอดภัย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554, สื่อบนออนไลน์) การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (National parks & Marine reserves) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยสรรพชีวิตที่น่าสนใจ อยู่ภายใต้การดูแลรักษาของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นหนึ่งในการท่องเที่ยวธรรมชาติที่น่าสนใจ และทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยว ในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554, สื่อบนออนไลน์)

ภาคเหนือของประเทศไทย มีทรัพยากรป่าไม้ และธรรมชาติที่คงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ที่มีลักษณะโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ที่มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ภูชี้ฟ้า ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี รวมถึงภูลังกา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ วนอุทยานภูลังกา อยู่ในท้องที่อำเภอเชียงคำ และอำเภอปง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น กว๊านพะเยา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ พระเจ้าตนหลวงคู่เมืองพะเยา วนอุทยานภูลังกา อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าน้ำเป็อย ป่าน้ำหยวน และป่าน้ำลาว และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยม มีเนื้อที่ประมาณ 7,800 ไร่ ดอยภูลังกา ภาษาชาวเขาเผ่าเมี่ยน เรียกว่า ฟินจาเบาะ หมายความว่า ภูเทวดา เป็นยอดดอยที่สวยงาม มีความสูง 1,720 เมตร สูงที่สุดในเทือกเขาสันปันน้ำ ไทย-ลาว ด้านทิศเหนือ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลผ่าซาง อำเภอปง จังหวัดพะเยา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบเขา เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม มีต้นไม้อายุมากจำนวนมาก ชมทะเลหมอก ดวงอาทิตย์ขึ้นลง และดอกไม้ป่าสวยงาม โดยเฉพาะในช่วงปลายฝนต้นหนาว และเป็นแหล่งต้นน้ำ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 2 เส้นทาง เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากเป็นแหล่งพักผ่อนแล้ว ยังสามารถศึกษาหาความรู้ของพันธุ์ไม้ป่าหายาก อีกเช่นกัน (วนอุทยานภูลังกา, 2555) จากสภาพทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏในวนอุทยานภูลังกา ถือว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง จนทำให้มีผู้มาเยือนเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนวนอุทยานภูลังกา ที่มีจำนวนสูงสุดถึง 19,573 คน/ปี (วนอุทยานภูลังกา, 2555) แต่อย่างไรก็ตามพบว่า วนอุทยานภูลังกา ยังขาดการบริการและสื่ออำนวยความสะดวกสำคัญอย่างยิ่งคือ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติ และจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา พบว่า วนอุทยานภูลังกาเอง ก็ยังขาดการวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติให้ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่สะดวกกับนักท่องเที่ยว ที่ต้องการเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา จึงต้องมีการศึกษาเรื่องระบบการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้เกิดระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ ภายในวนอุทยานภูลังกาที่สมบูรณ์ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวและเกิดผลดีต่อพื้นที่ในระยะยาว

การสื่อความหมายธรรมชาติ (nature interpretation) เป็นกิจกรรมที่สำคัญในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ (nature-based recreation areas) หรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (nature-base tourism destinations) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ ได้เกิดความประทับใจ และได้พัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ที่ผ่านมา การสื่อความหมายธรรมชาติ ตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในประเทศไทย มักจะดำเนินการออกแบบโดยการอ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ โดยนำเค้าโครงเรื่อง (themes) และเนื้อหา (content) มาใช้ ทำให้สาระการสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งค่อนข้างไม่มีความแปลกใหม่ ไม่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ หรือความเป็นจริงของระบบนิเวศเฉพาะอย่างในแต่ละพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่นั้น หากไม่มีการทำระบบสื่อความหมายในวนอุทยานภูหลวงกา จะมีผลทำให้การศึกษาเรียนรู้ของผู้มาเยือนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ อย่างที่ควรจะเป็น และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ กำหนดเค้าโครงเรื่องและเนื้อหา ที่สะท้อนถึงความเป็นจริงของพื้นที่ เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้ และได้รับข้อมูลที่มีคุณค่า จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และแนวทางการพัฒนา เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบการสื่อความหมายให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และให้ผู้มาเยือนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดเข้าใจ และตระหนักถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติต่อไปได้ ดังนั้น การศึกษาการวางแผนระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูหลวงกา จึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อเป็นการศึกษาการจัดการระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติที่เหมาะสมของวนอุทยานภูหลวงกา อันนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนระบบสื่อความหมายให้สอดคล้องกับพื้นที่ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูหลวงกา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น และมีแผนการพัฒนาระบบสื่อความหมายที่เหมาะสมกับพื้นที่ของวนอุทยานภูหลวงกาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

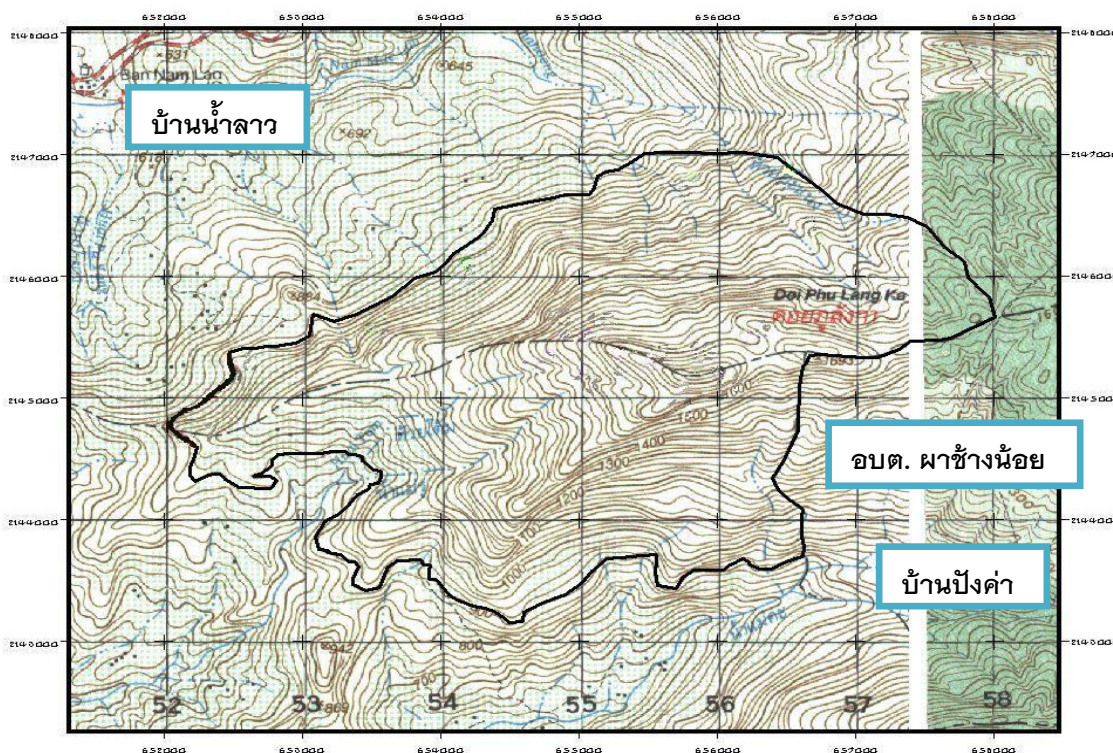
1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติวนอุทยานภูหลวงกา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติวนอุทยานภูหลวงกา จังหวัดพะเยา
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูหลวงกา จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา ในด้านการวางแผนพัฒนาระบบสื่อความหมายภายในวนอุทยาน โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ภาพ 1 แสดงพื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ที่มา: วนอุทยานภูลังกา, 2555

2. ขอบเขตด้านประชากร

- 2.1 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา จำนวน 196 คน
- 2.2 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวภูลังกา จังหวัดพะเยา จำนวน 5 คน
- 2.3 ผู้ประกอบการในวนอุทยานภูลังกา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา ในด้านการวางแผนพัฒนาระบบสื่อความหมายภายในวนอุทยานภูลังกา โดยศึกษาปัจจัยด้านประชากรนักท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการวางระบบสื่อความหมาย และปัจจัยด้านศักยภาพของแหล่งที่ศึกษาวนอุทยานภูลังกา เพื่อวางแผนการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2555 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

บริบทการสื่อความหมายธรรมชาติวนอุทยานภูลังกา หมายถึง ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อความหมาย ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ตำนาน นโยบายการบริหารจัดการ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพทรัพยากร นันทนาการและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ หมายถึง กิจกรรมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยสร้างความเชื่อมโยง และสอดคล้อง กลมกลืน ของทรัพยากรภายในวนอุทยานภูลังกา เพื่อให้การสื่อความหมายเกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่

วนอุทยานภูลังกา เป็นพื้นที่ป่าขนาดเล็กในระดับท้องถิ่นในจังหวัดพะเยา มีความงดงามตามธรรมชาติ มีลักษณะเด่นของพื้นที่ เช่น แท่นเทวดา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ยอดดอยภูลังกา เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของประชาชน เป็นพื้นที่ที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีลักษณะเด่นหายากและแปลก มีความสวยงาม ร่มรื่น เหมาะที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติได้

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาระบบการสื่อความหมายธรรมชาติภายในวนอุทยานภูลังกา ให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่
2. นักท่องเที่ยวได้มีความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในระยะยาว

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วนอุทยานภูลังกา และองค์การบริหารส่วนตำบล
ผาช้างน้อย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการผลิต และปรับปรุงการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติ
ได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางการวิจัย ดังนี้

1. บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา: รวนอุทยานภูลังกา
2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยว
3. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
4. แนวคิดและหลักการสื่อความหมายธรรมชาติ
5. แนวคิดและการจัดการระบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา: รวนอุทยานภูลังกา

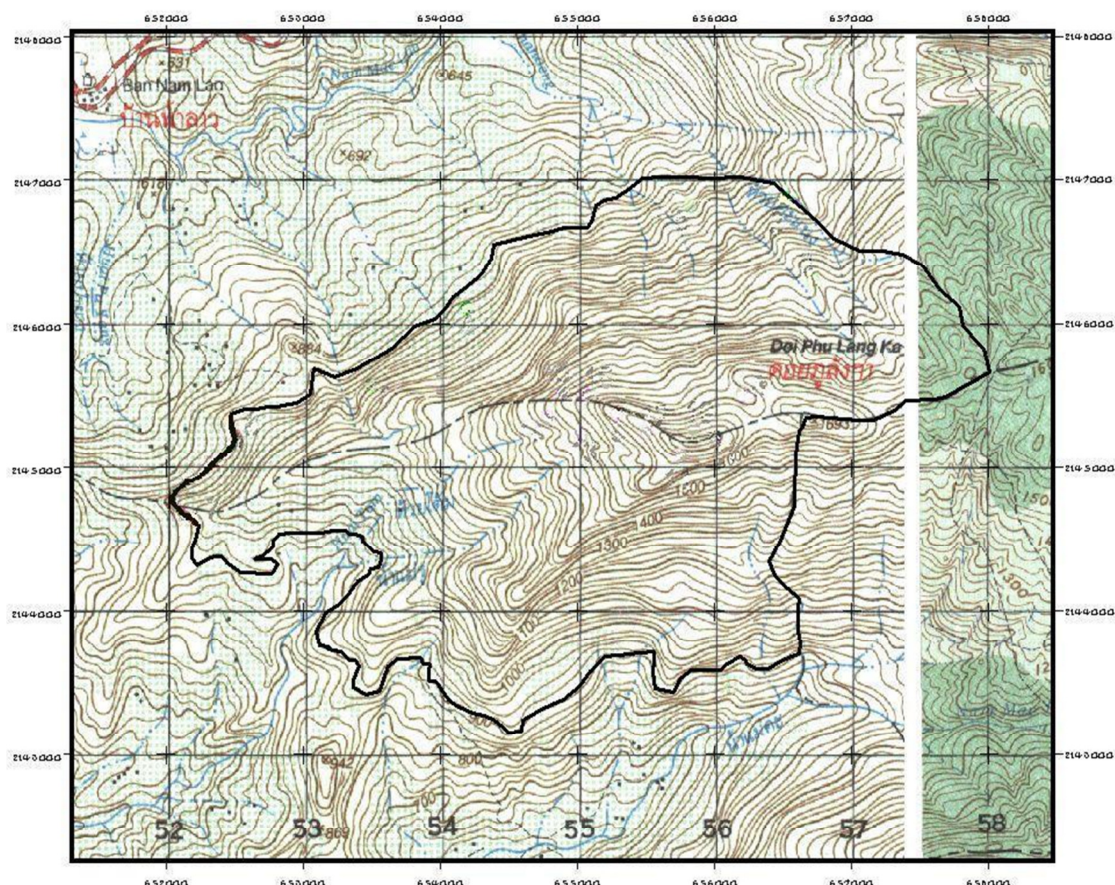
ดอยภูลังกา ภาษาชาวเขาเผ่าเมี่ยน เรียกว่า ฟินจาเบาะ หมายความว่า ภูเทวดา เป็นยอดดอยที่สวยงาม มีความสูง 1,720 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง สูงที่สุดในเทือกเขาสันปันน้ำ ไทย-ลาว ด้านทิศเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 7,800 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลผ่าช้าง อำเภอปง จังหวัดพะเยา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบเขา เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม มีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก ชมทะเลหมอก ดวงอาทิตย์ขึ้นลง และดอกไม้ป่าสวยงาม โดยเฉพาะในช่วงปลายฝนต้นหนาว มีถ้ำหลบภัยของ ผกค. ในอดีต มีน้ำตกสวยงาม (รวนอุทยานภูลังกา, 2553)

ที่ตั้งและแผนที่

รวนอุทยานภูลังกา อยู่ในท้องที่อำเภอเชียงคำ และอำเภอปง จังหวัดพะเยา อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเป็อย ป่าน้ำหวนและป่าน้ำลาว และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยม มีเนื้อที่ประมาณ 7,800 ไร่ กรมป่าไม้ได้ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2545

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศ เป็นภูเขาสูงชันอยู่ในเทือกเขาสันปันน้ำ วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 900-1,720 เมตร มีลำห้วยที่สำคัญ คือ น้ำแม่คะไหลผ่านด้านทิศใต้ ห้วยน้ำตมและน้ำแม่รู ไหลลงน้ำแม่รูทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ห้วยคะเนงและห้วยปายาง ไหลลงน้ำแม่ลาวทางทิศเหนือ ลำห้วยทั้งหมดจะไหลลงสู่แม่น้ำยมต่อไป

ภาพ 2 แสดงแผนที่ตั้งของเขตพื้นที่วนอุทยานภูลังกา

ที่มา: วนอุทยานภูลังกา, 2554

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ ในช่วงฤดูหนาวอากาศเย็น อุณหภูมิต่ำสุด 7 องศา สูงสุดเฉลี่ย 35 องศา มีฝนตกชุกในช่วงฤดูฝน

ลักษณะทางอุทกวิทยา

พื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา เป็นแหล่งที่ควบคุมทั้งปริมาณ และคุณภาพน้ำที่สำคัญของแม่น้ำยม เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำยม มีลำห้วยที่สำคัญ 5 สาย คือ น้ำแม่คะ ห้วยน้ำต่ม ห้วยน้ำรุ ห้วยคะแนง และห้วยป่ายาง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ลักษณะสภาพทางธรณีวิทยา ลักษณะเป็นหินที่เกิดในยุคมหายุคพาลีโอโซอิก ตั้งแต่ยุคแคมเบรียนถึงเพอร์เมียน หินที่พบเป็นหินตะกอน และหินแปร ชนิดหินที่พบมาก ได้แก่ หินปูน หินทราย หินชนวน หินฟิลไลต์ และหินควอตไซต์

ลักษณะดิน สภาพดินทั่วไปชั้นดินหนา ดินชั้นบนเป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนทราย สีดำหรือสีน้ำตาล ระบายน้ำดี ความร่วนซุยปานกลาง การอุ้มน้ำหรือดูดซึมน้ำดี การถ่ายเทอากาศดี ดินมีอินทรีย์วัตถุสูง ความอุดมสมบูรณ์สูง ยกเว้นบริเวณที่เป็นป่าทุ่งหญ้าดำนบนสันดอยชั้นดินบาง และเกิดกษัยการสูง

ลักษณะแหล่งน้ำ เป็นแหล่งน้ำควบคุมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำที่สำคัญของแม่น้ำยม มีลำห้วยที่สำคัญ 4 สาย คือ แม่น้ำคะไหล ผ่านด้านทิศใต้ ห้วยน้ำต่มและน้ำรุ ไหลลงน้ำแม่รุ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ห้วยคะแนงและห้วยป่ายาง ไหลลงน้ำแม่ลาว ทางทิศเหนือ

ลักษณะพันธุ์พืช สภาพทั่วไปของพันธุ์พืช มี 3 ชั้น เรือนยอด การปกคลุมเรือนยอด ประมาณร้อยละ 95 ชนิด ไม้เด่น เป็นไม้ในวงศ์ไม้ก่อ นอกนั้น ก็มีพันธุ์ไม้ทะเลี กาลังเสือโคร่ง มะขามแป เหมือดคน ส้มกุ่ม กูดแดง กูดทุ่ง พืชในวงศ์ชิงช้า วงศ์หญ้า ไผ่หก ไผ่ซาง และกล้วยไม้ป่า เป็นต้น นอกจากนี้ ก็มีพันธุ์พืชหายาก เช่น ต้นชมพูพาน ตาเหินไหว สัตถุยาณี ว่านไก่แดง ขาดง ประทัดดอย ระฆังทอง เป็นต้น

ลักษณะทรัพยากรสัตว์ป่า สัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้ในพื้นที่ แบ่งออกเป็น

1. กลุ่มนก เช่น ไก่ป่า ไก่ฟ้าหลังขาว และนกต่าง ๆ
2. กลุ่มสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม เช่น หมู เสือโคร่ง เสี่ยงผา เก้ง และหมูป่า เป็นต้น
3. กลุ่มเลื้อยคลาน เช่น จิ้งจก จิ้งเหลน ตุ๊กแก เต่า ตะกวด และงูชนิดต่าง ๆ เป็นต้น
4. กลุ่มแมลง เช่น ตัวงู ผีเสื้อ จิ้งหรีด ผึ้ง มิน เป็นต้น

พืชพันธุ์และสัตว์ป่า

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบเขา และดงดิบริมห้วย ประมาณ 63% มีพันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ ไม้ในวงศ์ไม้ก่อ เช่น ก่อเตี้ย ก่อใบเลื่อม ก่อแป้น ก่อลิ้มและก่อหรั่ง ทะเลี ก่ายาน นางพญาเสือโคร่ง และก่าลังเสือโคร่ง เป็นต้น ป่าโปร่ง ประมาณ 21% มีพันธุ์ไม้เด่นที่พบได้แก่ ทะเลี ไม้ก่อ ค่าหด

ข้าวเปลือก ปอเลียงฝ้าย กางหลวง และเป็นทุ่งหญ้า ประมาณ 16% มีพันธุ์ไม้จำพวกหญ้าคา เล้าหญ้าพง แคม และสาบแล้งสาบกา เป็นต้น

ในอดีต พื้นที่บริเวณไหล่เขาใกล้ยอดดอย เคยเป็นพื้นที่ปลูกฝิ่น ในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนของการทดแทนทางธรรมชาติ และเป็นแหล่งต้นน้ำชั้น 1A เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม สัตว์ป่าที่พบได้แก่ เก้ง หมูป่า เสี่ยงผา อ้นเล็ก กระจงเล็ก กระแตใหญ่เหนือ กระรอก เสือโคร่ง เสือดาว หมีชะมด อีเห็น สัตว์จำพวกนก และสัตว์เลื้อยคลานต่าง ๆ

การแบ่งเขตจัดการวนอุทยานภูลังกา แบ่งพื้นที่เขตการจัดการออกเป็น 2 โซน คือ

1. โซนอนุรักษ์ จะเป็นพื้นที่ป่าที่มีความสมบูรณ์มาก เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นรกชัฏ จะไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไป
2. โซนบริการและการท่องเที่ยว จะเป็นพื้นที่ที่วนอุทยานภูลังกาได้จัดตั้งเป็นสำนักงาน และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ จัดทำเป็นลานกางเต็นท์ และห้องสุขา ไว้บริการผู้เข้ามาในวนอุทยาน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามทางธรรมชาติ เช่น ยอดดอยภูลังกา น้ำตกภูลังกา และดอยภูนม เป็นต้น

ภาพ 3 แสดงแผนที่เส้นทางแสดงแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่วนอุทยานภูลังกา

ที่มา: วนอุทยานภูลังกา, 2554

การเดินทาง

รถยนต์

การเดินทางไปวนอุทยานภูลังกา มี 3 เส้นทาง ดังนี้

1. เดินทางจากอำเภอเมืองเชียงราย ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1148 ถึงอำเภอเทิง ระยะทาง 64 กิโลเมตร จากอำเภอเทิงถึงอำเภอเชียงคำ 26 กิโลเมตร ไปบ้านทุ่งหล่มใหม่ 8 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางทิศเหนือ ถึงบ้านแสะ 12 กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปอีก 5 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปทางทิศเหนือถึงวนอุทยาน 12 กิโลเมตร รวมระยะทางทั้งหมด 127 กิโลเมตร
2. เดินทางจากจังหวัดพะเยา ผ่านอำเภอปง ถึงแยกทางเข้าอำเภอเชียงคำ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1092 ระยะทาง 104 กิโลเมตร แล้วเดินทางต่ออีก 3 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1148 เลี้ยวซ้ายไปทางทิศเหนือถึงวนอุทยาน 12 กิโลเมตร รวมระยะทาง 119 กิโลเมตร
3. เดินทางจากอำเภอเมืองน่าน ถึงอำเภอท่าวังผา ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1080 ระยะทาง 43 กิโลเมตร เดินทางไปทางเหนือแล้วเลี้ยวขวาไปอำเภอสองแคว ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1148 ระยะทาง 33 กิโลเมตร จากอำเภอสองแควถึงอำเภอเชียงคำ แล้วเดินทางต่อไปถึงวนอุทยาน 71 กิโลเมตร รวมระยะทางทั้งหมด 147 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

1. ยอดดอยภูลังกา มีความสูงประมาณ 1,720 เมตร สามารถฟ้าชมวิวดวงทะเลเมฆหมอก ดอกไม้ป่า ชมอาทิตย์ขึ้นลงท่ามกลางทะเลภูเขาสวยงามมาก นอกจากนี้ยังสามารถสัมผัสอากาศเย็นสดชื่นสบายตลอดปี
2. ยอดดอยภูลม มีความสูงประมาณ 1,600 เมตร สามารถชมวิวดูได้ 360 องศา นอกจากนี้ สามารถใช้มุมมองในลักษณะจินตนาการรูปร่าง 3 มิติ คล้ายกำแพงเมืองจีน คล้ายสิงกอริลล่า และคล้ายนมสาว
3. ทุ่งดอกโคลงเคลง เป็นต้นไม้พุ่ม ดอกสีม่วง มีลักษณะสวยงาม ออกดอกบานสะพรั่งในช่วงปลายฝนต้นหนาว และช่วงเทศกาลสงกรานต์ ขึ้นรวมกันเป็นทุ่งกว้าง และกระจัดกระจายทั่วไปในวนอุทยานภูลังกา
4. น้ำตกภูลังกา เป็นน้ำตกน้ำใสเย็น มี 2 ชั้น ชั้นที่ 1 มีความสูง 30 เมตร ชั้นที่ 2 มีความสูง 20 เมตร มีความสวยงามในช่วงฤดูฝน
5. ลานหินล้านปี มีสภาพเป็นลานหินบนสันดอยภูลังกา มีมอสเกาะตามหิน โดยมีดอกไม้ป่าขึ้นกระจายสวยงาม เช่น ต้นปีโกเนีย กัลยไม้ป่า ชมพูภูพาน โคลงเคลง เทียนป่า ละตาเหินไหว เป็นต้น สวยงามมากช่วงปลายฝนต้นหนาว

6. หินแยงฟ้า เป็นแท่งหินยื่นโผล่ขึ้นไปบนฟ้า อยู่ปลายสุดของยอดดอยภูลังกา
  7. ป่าก่อโบราณ เป็นสภาพป่าดิบเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์พืชสมุนไพร และต้นก่อขนาดใหญ่จำนวนมาก นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมพันธุ์พืช ดอกไม้ป่า กล้วยไม้ป่า และชมนก ได้อย่างสนุก ตื่นเต้น โดยเฉพาะปลายฝนต้นหนาว
  8. ร่องรอยตำนานคอมมิวนิสต์ในอดีต ดอยภูลังกาในอดีต เป็นฐานที่มั่นของคอมมิวนิสต์
- กิจกรรมที่น่าสนใจในวนอุทยานภูลังกา**
1. เดินป่า-ชมทิวทัศน์-ร่องรอยตำนาน ผกค.ในอดีต
  2. ห้องเรียนธรรมชาติ-ได้จัดให้มีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ จำนวน 2 เส้นทาง ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร
  3. จัดแสดงสวนพันธุ์พืชสมุนไพร ไว้ให้ได้ศึกษาหาความรู้-สวนว่านตามตำราโบราณ ให้ได้ศึกษาหาชม ซึ่งปัจจุบันหาชมได้ยากยิ่ง เดือนมิถุนายน-สิงหาคม เป็นช่วงที่ว่านมีความสวยงาม
  4. สวนพันธุ์ไม้ในวรรณคดีไทย สวนพันธุ์ไม้ประจำวันเกิด สวนพันธุ์กล้วยไม้ป่าของไทย พันธุ์แท้ สลับกันออกดอกตลอดทั้งปี
  5. ห้องเรียนธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา จะเป็นที่ศึกษาหาความรู้ของต้นพันธุ์ไม้ ต้นจริง ที่ไม่ใช่ในรูปภาพ หรือจินตนาการจากข้อเขียนตามหนังสือ อันจะทำให้ผู้ที่ต้องการศึกษา พันธุ์พืชของจริง ได้ดู ชม และเกิดความรักต้นไม้ รักธรรมชาติ พันธุ์ไม้ป่าหายาก
  6. ตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติในวนอุทยาน จะพบความแปลกกับพันธุ์ไม้หายาก ที่ขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ต้นชมพูภูพาน เนียมแดง เหมือนคนแดง สัตถาธิ เทียนธารา ตาเหินไหว ผักเผ็ดข้าวก่ำ เป็นต้น

แนวคิดด้านการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นชั่วคราว (Temporary) แต่ไม่ใช่ไปตั้งรกรากอยู่ประจำ
2. การเดินทางนั้น ไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง (Voluntary) ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้

McIntosh (2009) ได้ศึกษาเรื่องวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายในการเดินทางท่องเที่ยว และได้อธิบายถึงเหตุจูงใจต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ จำแนกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. มวลเหตุจูงใจทางด้านร่างกายหรือกายภาพ หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนร่างกาย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางกีฬา หรือรักษาสุขภาพ พักผ่อนตากอากาศ ชายทะเล หรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่น ๆ
2. มวลเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม หมายถึง ความต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ในประเทศอื่น ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น
3. มวลเหตุจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความต้องการพบปะผู้คนใหม่ ๆ เพื่อนเก่า ญาติพี่น้อง
4. มวลเหตุจูงใจด้านสภาพและเกียรติภูมิ หมายถึง ความต้องการพัฒนาตนเองให้มีฐานะหรือเกียรติภูมิสูง อาจเป็นไปเพื่อการศึกษ การประชุม และการติดต่อธุรกิจ เป็นต้น

Middleton (1994) อธิบายปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการทางการท่องเที่ยว (Determinants of Demand for Tourism) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว คือ

1. สภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน (Economic factors) สภาพเศรษฐกิจที่ดีของประเทศ ท่องถิ่นครอบครัว และบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งเอื้ออำนวยให้คนเดินทางได้
2. ลักษณะประชากร (Demographic factors) ได้แก่ ขนาดและองค์ประกอบของครอบครัว อายุ การศึกษา รายได้ และประสบการณ์ มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและปริมาณการซื้อบริการทางการท่องเที่ยว เพศ และเชื้อชาติ ก็เป็นปัจจัยที่กำหนดตรรกะนิยม และพฤติกรรมทางการท่องเที่ยว รวมทั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสังคม ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นล้วนแต่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ และรสนิยมของนักท่องเที่ยวในแต่ละเชื้อชาติ
3. สภาพภูมิศาสตร์ (Geographic factors) ลักษณะภูมิศาสตร์ที่เป็นภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว จะมีผลกระทบต่อการกำหนดจุดหมายปลายทาง ที่นักท่องเที่ยวต้องการไป คนที่อยู่อาศัยในสถานที่แบบหนึ่ง จะไม่รู้สึกต้องการเดินทางไปในที่ที่มีลักษณะเดียวกัน แต่กลับนิยมไปยังสถานที่ที่แตกต่างออกไป เพื่อแสวงหาบรรยากาศแปลกใหม่
4. สภาพสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural factors) รูปแบบของวัฒนธรรมและทัศนคติของคนในสังคม มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น สังคมของประเทศแถบตะวันออกกลาง ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้หญิงเดินทางไปยังประเทศที่อยู่ห่างไกล ในสังคมของตะวันตกเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เดินทาง บางประเทศมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพื่อชี้ให้เห็นระดับทางสังคมสูง

5. นโยบายของรัฐและกฎระเบียบต่าง ๆ (Government/regulatory factors) เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว ปัญหาการสู้รบ ความตึงเครียดทางการเมือง การกำหนดจำนวนวันหยุดประจำปี นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือสกัดกั้นการเดินทางออกของนักท่องเที่ยว ที่รัฐบาลแต่ละประเทศกำหนด

6. ราคา (Price factors) ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น มีผลต่อการตัดสินใจเลือกหรือเปลี่ยนแปลงจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะเป็นค่าพาหนะ ค่าที่พัก อัตราค่าครองชีพ ในท้องถิ่นที่จะไปเที่ยว

7. ความสะดวกในการเดินทาง (Transport factors) ความยากง่าย และเวลาที่ใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

8. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Advertising and Public Relations) เป็นการโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง ให้ได้รับความสนใจ หรือเป็นที่นิยม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้สรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล ดังนี้

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงาม ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย
2. คงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อในโลก
3. สิ่งแวดล้อมปลอดภัย
4. มีความปลอดภัยจากอาชญากรรมอุบัติเหตุ และโรคภัยไข้เจ็บ
5. มีระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม สะดวกและบริการที่มีคุณภาพ
6. มีการคมนาคมที่ติดต่อกันได้ทุกระบบ
7. มีระบบโทรคมนาคมสาธารณะที่ติดต่อกันทั่วโลก ได้ทุกเมืองท่องเที่ยวหลัก
8. คนไทยมีความพร้อมที่จะให้บริการในมาตรฐานสากล และมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดในการได้รับสวัสดิการในมาตรฐานเดียวกัน

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2532, หน้า 82) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ที่อยู่โดยรอบ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม รวมถึงตัวมนุษย์เอง ดังนั้น เมื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงมีการนำเอาทรัพยากรไปใช้ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองของประเทศ

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบ เพื่อตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบในการท่องเที่ยว คือ

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ โดยประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine eco-tourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งคือแหล่งที่มีอยู่และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่าง ๆ กัน

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism หรือ village tourism)

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ผสมผสานการท่องเที่ยว กับความต้องการอื่นเพิ่มเติม ซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay tourism) และการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (long stay tourism)

ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแหล่งธรรมชาติ และได้เริ่มทำการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่สำคัญ โดยกรมป่าไม้ได้ดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นเป็นแห่งแรกที่ภูกระดึง

พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีหลายประเภท ดังที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2555) ได้ระบุไว้ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทเกาะและแก่ง เกาะ หมายถึง ส่วนของพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ ซึ่งขนาดของเกาะอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ ตามสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ

ของเกาะนั้น ๆ แก่ง หมายถึงโขดหิน หมู่ของโขดหิน หรือหมู่เกาะกลางลำน้ำที่ตั้งขวางทางน้ำอยู่ ทำให้ลำน้ำช่วงนี้ไหลแรง โดยมากพบตอนต้น ๆ ของแม่น้ำ ลำธาร กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จึงเป็นการล่องแก่งผจญภัย เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทภูเขา มีลักษณะเป็นเนินสูงขึ้นไป เป็นจอมเด่น หรือเป็นเขาขนาดใหญ่และสูง โดยแต่ละภาคมักจะมีชื่อเรียกแตกต่างกัน แหล่งประเภทนี้อาจเป็นภูเขาลูกเดียวโดด ๆ หรือมีลักษณะต่อเนื่องกันเป็นเทือกเขา และในแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขานี้ อาจมีแหล่งธรรมชาติประเภทอื่นอยู่ด้วย เช่น มีน้ำตก มีถ้ำ หรือมีโป่งน้ำพุร้อน แหล่งธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูเขา ย่อมมีความสัมพันธ์กับภูเขา ถ้าภูเขาถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไป ก็อาจมีผลทำให้แหล่งธรรมชาติอื่น ๆ นั้น ถูกทำลายไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทภูเขานี้ ส่วนใหญ่จะพบอยู่ทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภท หนอง บึง และทะเลสาบ มีลักษณะเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นน้ำจืดหรือน้ำเค็มก็ได้ แหล่งธรรมชาติประเภทนี้อาจเรียกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค เช่น ทางภาคเหนือ เรียกว่า กว๊าน เช่น กว๊านพะเยา ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า หนอง ทางภาคกลาง เรียกว่า บึง และทางภาคใต้ เรียกว่า ทะเลสาบ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทหนอง บึง และทะเลสาบนี้ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความใกล้ชิดมนุษย์มากที่สุด จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าถึงได้ง่าย กระจุกกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ

4. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทชายหาด คือ พื้นที่ระหว่างแนวน้ำขึ้นกับน้ำลง มีลักษณะเป็นแถบยาวไปตามริมฝั่ง เกิดขึ้นจากการกระทำของคลื่นและกระแสน้ำในทะเล หรือทะเลสาบ ขนาดพื้นที่ของชายหาดนี้ ขึ้นอยู่กับกระแสน้ำขึ้นน้ำลง และความลาดชันของพื้นที่ ซึ่งองค์ประกอบของชายหาดนี้จะประกอบด้วย หาดทราย หาดกรวด หาดโคลน ป่าชายเลน หาดดอน และหาดสันดอน หาดทรายจะเป็นบริเวณที่คลื่น และกระแสน้ำพัดถูมาทับถม ในลักษณะทราย มาสะสมตัวกันเป็นหาด และก่อให้เกิดเป็นหาดทรายขึ้น เช่น หาดทรายที่หมู่เกาะ สุรินทร์ หาดกรวด คือ หาดที่วัตถุทับถมเป็นหินควอร์ตไซต์ ซึ่งเป็นหินแปรชนิดหนึ่งปรากฏอยู่ตามบริเวณชายหาด เช่น หาดกรวด เกาะหินงาม หาดโคลน และที่ราบลุ่มชายเลน กรณีที่วัตถุทับถมของคลื่น และกระแสน้ำเป็นโคลนตะกอนละเอียด จะก่อให้เกิดเป็นหาดโคลนและที่ราบลุ่มชายเลน มีลักษณะเป็นลานปริ่มน้ำ เวลานั้นน้ำจะแลเห็นลานโผล่พื้นผิวน้ำขึ้นมา ส่วนที่ราบลุ่มชายเลนนั้น ก็เป็นหาดโคลน แต่มักมีขนาดใหญ่ และมีตะกอนสะสม จนสามารถโผล่พื้นระดับน้ำขึ้นมา หากมีพีชขึ้นหนาแน่น เรียกว่า ป่าชายเลน หรือป่าเลนน้ำเค็ม

5. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทธรณีสัณฐาน คือ แหล่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลก จนทำให้เกิดโครงสร้างที่มีลักษณะเด่น แปลกตา และมักจะเป็นต้นกำเนิดของนิทานพื้นบ้าน ตำนานต่าง ๆ นานา ขนาดของแหล่งธรรมชาติประเภทนี้มีได้หลายขนาดต่าง ๆ กัน เช่น อาจเป็นเพียงก้อนหินก้อนใหญ่ก้อนเดียว เช่น หอนางอุษา ที่จังหวัดอุดรธานี หรืออาจเป็นบริเวณ ๆ หนึ่ง เช่น แพะเมืองผี จังหวัดแพร่ หรืออาจหมายถึงภูเขาทั้งลูก เช่น เขานางยม เป็นต้น

การจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แนวคิดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) ซึ่งกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม (2554, Online) ได้ระบุไว้ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติทางทะเล ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลอย่างมีความรับผิดชอบ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo-tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อชมความงามและศึกษาภูมิทัศน์ต่าง ๆ บนพื้นผิวโลก ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล เพื่อให้เกิดความรู้และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ บนพื้นฐานของจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม ไร่ สวน ฟาร์มปศุสัตว์ สวนสมุนไพร เพื่อชมความงาม และเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ

5. การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมและศึกษาปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ และเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล เช่น สุริยุปราคา จันทรุปราคา ฝนดาวตก และการดูดาวจันทรคติ ให้เกิดความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำ และประสบการณ์

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การศึกษาธรรมชาติ การพักผ่อนหย่อนใจ การชื่นชมธรรมชาติ กิจกรรมปั่นเขาผจญภัย โดยต้องประกอบกิจกรรมบนพื้นฐานทรัพยากรของธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ทะเล แหล่งทางธรรมชาติที่สวยงามต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เพื่อเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างยั่งยืน

แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน และต้องขึ้นนำภายใต้ความปรารถนาของประชาชน ท้องถิ่น และชุมชน ในพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 2539)

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งและได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ดังนี้

Ceballos (1991) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวน หรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น”

Elizabeth (1991) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ พร้อมทั้งให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม”

The Ecotourism Society (1991, online) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น”

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ The Ecotourism Society ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นคือ “การเดินทางท่องเที่ยว

ที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น”

The Common Wealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ “การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่า ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ยังครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ากรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนนั้น หมายถึง การปรับผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชน ท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”

เสรี เวชบุษกร (2538, สื่อออนไลน์) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ และต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย”

กรมป่าไม้ (2548, สื่อออนไลน์) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อไม่ก่อให้เกิดการรบกวน หรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

โดยสรุป ก่อนอื่นมีข้อสังเกตจากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมาจากนิยามศัพท์และความหมายของคำ “Ecotourism” นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอาชีพ ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละคนหรือองค์กร ซึ่งในภาษาไทยอาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” แต่ในที่สุด ราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดคำศัพท์ Ecotourism ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ข้อพิจารณาต่อมา คือ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้นเกือบทั้งหมด ให้การยอมรับว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (nature-based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทอุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น

แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้น การป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว ไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เน้นธรรมชาติและองค์ประกอบของธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูด เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้ และเข้าใจธรรมชาติ และองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้น การจัดระบบบริการข้อมูลและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้ง การเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์ จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ดังนี้ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยมีการควบคุมผลกระทบและสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม”

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตามคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของราชบัณฑิตยสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะหมายรวมถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทุกแห่ง ตั้งแต่แหล่งธรรมชาติ โบราณสถาน ไปจนถึงชุมชน ท้องถิ่น เพราะฉะนั้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ไปจนถึงชุมชนต่าง ๆ ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยว

แต่ปัจจุบันเรื่องการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มาเยือนตามคำจำกัดความ กระทำได้บ้างในระดับหนึ่ง คือ ยังไม่สมบูรณ์หรือได้มาตรฐานเพียงพอ ยกเว้น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอุทยานแห่งชาติบางแห่งเท่านั้น อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดอยอินทนนท์ น้ำหนาว เขาสก แก่งกระเจาน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม หากยึดความหมาย และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ปฏิบัติกันอยู่หลายประเทศ เช่น คอสตาริกา เคนย่า และประเทศในทวีปอเมริกากลาง และอเมริกาใต้ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ที่จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะจำกัวงเฉพาะ

ที่เป็นแหล่งธรรมชาติเท่านั้น (nature-based destinations) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และแหล่งสงวนธรรมชาติในรูปแบบอื่น

ดังนั้น ตามความหมายที่เป็นสากล ชี้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ควรจะเน้นการพัฒนาและการจัดการ เฉพาะในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งถือกันว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสนองตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (niche market) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความรู้ และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน และมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น รวมทั้งให้ประโยชน์กลับคืนไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดและหลักการสื่อความหมายธรรมชาติ

ความหมายของการสื่อความหมายธรรมชาติ

Tilden เป็นบุคคลแรกที่ได้ให้ความหมายของคำว่า การสื่อความหมาย ในหนังสือ Interpreting Our Heritage ปี ค.ศ. 1957 กล่าวว่า การสื่อความหมายเป็นกิจกรรมการให้ความรู้ ซึ่งประสงค์จะอธิบายความหมายของสิ่งหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อประกอบ เช่น วัตถุ ภาพ หรือได้สัมผัสโดยตรง แทนที่จะเป็นการให้ข้อมูลแบบธรรมดา ๆ (Sharpe, 1976; Ham, 1992) และกิจกรรมการศึกษาดังกล่าวไม่ใช่การสอน แต่เป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเรียนรู้ถึงความหมายที่อยู่เบื้องหลังของข้อเท็จจริงที่ปรากฏ (Tilden, 1967 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยบแหลม และคณะ, 2547)

Sharpe (1982 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยบแหลม และคณะ, 2547) ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายธรรมชาติ สรุปได้ว่า การสื่อความหมายธรรมชาติ คือ การบริการผู้มาเยือนพื้นที่อุทยาน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่นันทนาการอื่น ๆ แม้ว่าผู้มาเยือนจะมีการพักผ่อนและหาความรื่นรมย์ ก็ตาม แต่ก็ยังสามารถได้รับเรื่องราวของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ไปเยือน ด้วยทรัพยากรเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องราวของธรณีวิทยา สัตว์ พืช นิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี การตีความ การเชื่อมโยงในการสื่อสารระหว่างผู้มาเยือนกับทรัพยากรเหล่านั้น

Tilden (1967 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยบแหลม และคณะ, 2547) บิดาของการสื่อความหมายธรรมชาติ ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายธรรมชาติไว้ว่า เป็นกิจกรรมการให้ศึกษาอย่างหนึ่ง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดเผย หรืออธิบายให้เข้าใจถึงความหมาย

และความสามารถของธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุสิ่งของ การสัมผัสโดยประสบการณ์ตรง และสื่อกลางที่แสดงไว้ค่อนข้างจะง่ายกว่า การบอกกล่าวข้อมูลตามข้อเท็จจริง

การสื่อความหมาย ได้มีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความหมายของการสื่อความหมายที่ดีที่สุดอันหนึ่ง ที่ได้พัฒนาและนำมาใช้โดยประเทศแคนาดา ปี ค.ศ. 1976 ได้ให้ความหมายว่า การสื่อความหมาย คือ กระบวนการสื่อสารเพื่อเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์เกี่ยวกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิม ที่เกี่ยวกับเรื่องราว สิ่งประดิษฐ์ ภูมิทัศน์ และพื้นที่ (Veverka, 2004 อ้างอิงใน อรอนงค์ เฉียบแหลม และคณะ, 2547)

National Park Service (2004) ได้ให้ความหมายว่า การสื่อความหมาย คือ กระบวนการที่ช่วยในการบริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสในการเรียนรู้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับพื้นที่ นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในเชื่อมโยงในพื้นที่ที่แตกต่างกัน บางทีอาจจะไม่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทันทีที่ได้พบเห็น แต่จะมีโอกาสที่เมื่อกลับไปแล้ว นักท่องเที่ยวจะสามารถเชื่อมโยง และอธิบายความหมายในสิ่งนั้นได้ โดยมีเป้าหมายทั้งหมดเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลิน และเข้าใจในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ ดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ ต่อไป

เสรี เวชบุษกร (2544) กล่าวว่า การสื่อความหมายในระบบจัดการอุทยานแห่งชาติ คือ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับเรื่องราวของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ส่วน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส (2526 อ้างอิงใน ฉลอง นุ้ยฉิม, 2542) ได้ให้คำนิยามของการสื่อความหมายธรรมชาติว่า คือ การเลือกใช้วิธีการ และเทคนิค ในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และผลผลิตทางวัฒนธรรม ในลักษณะที่ง่ายต่อการเข้าใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลิน และกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของการอนุรักษ์

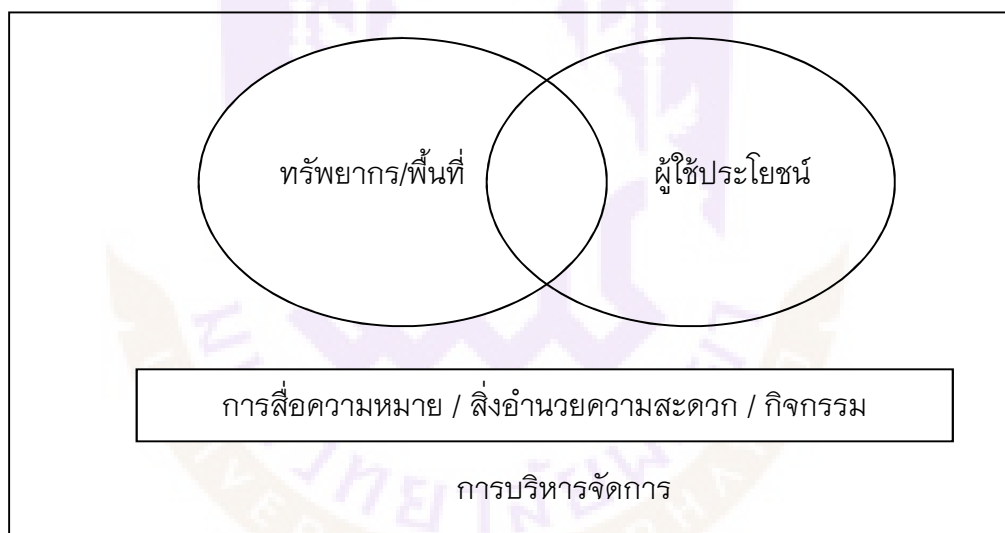
จากคำนิยามที่หลากหลายข้างต้น สรุปได้ว่า การสื่อความหมายธรรมชาติมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปิดเผยความหมาย และความสัมพันธ์เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งวิธีดังกล่าวไม่ใช่การสอน แต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความเพลิดเพลิน ความรู้และความเข้าใจ จนก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์

แนวคิดการจัดการพื้นที่แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว

หลักการจัดการนันทนาการเชิงพื้นที่ เป็นเสมือนการจัดกระทำหรือออกแบบ กำหนดให้พื้นที่นั้น ๆ เป็นแหล่งนันทนาการ ซึ่งจะต้องตอบสนองการประกอบกิจกรรมนันทนาการของผู้มาใช้ประโยชน์ เช่น เพื่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยว หรือแหล่งนันทนาการนั้น ๆ โดยการกำหนดพื้นที่นันทนาการดังกล่าว ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น องค์ประกอบการจัดการพื้นที่นันทนาการ จึงควรประกอบไปด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากร/พื้นที่
2. องค์ประกอบด้านนักท่องเที่ยว/ผู้ใช้ประโยชน์
3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม/กิจกรรม/การสื่อความหมาย
4. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพ 4 แสดงองค์ประกอบการจัดการพื้นที่นันทนาการ

ที่มา: ดร.รชนี เอมพันธุ์, 2548

องค์ประกอบด้านทรัพยากร/พื้นที่

ทรัพยากรนันทนาการ หรือพื้นที่ที่ต้องการให้มีการจัดการด้านนันทนาการ จะเห็นว่า มีหลากหลายประเภท ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น และทางธรรมชาติ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Natural) และแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นนั้น ๆ (Cultural tourism และ Historical) รวมทั้งพื้นที่ที่ดัดแปลงอันมีความทันสมัย เพื่อการประกอบกิจกรรม นันทนาการต่าง ๆ ของผู้คนในเมือง เช่น ห้างสรรพสินค้า สวนสนุก ฯลฯ ดังนั้น ในการวางแผน ออกแบบพื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ นั้น จะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะ ของทรัพยากรในพื้นที่เป็นหลักด้วยเช่นเดียวกัน

องค์ประกอบด้านนักท่องเที่ยว/ผู้ใช้ประโยชน์

องค์ประกอบด้านนักท่องเที่ยว หรือผู้ใช้ประโยชน์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ และเป็นส่วนที่นำไปใช้ในการจัดการด้านการตลาด การท่องเที่ยวจะยั่งยืนประสบผลสำเร็จ ทางเศรษฐกิจได้ ต้องอาศัยการตลาดเป็นเครื่องมือในการติดต่อประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อกลาง ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว และการตลาดยังเป็นเครื่องมือ ในการเลือกสรรคุณภาพ และประเภทของนักท่องเที่ยว โดยการให้ข้อมูลและสิ่งที่ดีควรคาดหวัง จากการท่องเที่ยว (expectation) อย่างถูกต้อง แก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม/กิจกรรม/การสื่อความหมาย

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านต่าง ๆ ครอบคลุม การบริการตั้งแต่ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการกิจกรรม ท่องเที่ยว การนำเที่ยว และการสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว การบริการที่พักหรืออาหาร อาจไม่จำเป็น ขึ้นอยู่กับสภาพหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และควรเน้นการบริการ ด้านสื่อความหมาย กิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism) การให้ข่าวสารข้อมูล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

รวมทั้ง การบริการต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับหลักการของการจัดการการท่องเที่ยว ข้ออื่น ๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ดี ควรมีขนาดเล็ก และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ของท้องถิ่นนั้น ๆ เน้นการบริการที่สะอาด ประหยัด และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ เป็นแกนหรือกลไกสำคัญในการควบคุมดูแล และจัดการให้กิจกรรม นันทนาการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย องค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมไปถึง แผนงาน โครงการ มาตรการ และกฎระเบียบต่าง ๆ ในการควบคุมดูแลให้การท่องเที่ยว และกิจกรรมนันทนาการ เป็นไปตามหลักการ ถูกต้อง ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรม นันทนาการ ควรยึดหลักการของการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการ สิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

แนวคิดการสื่อความหมายธรรมชาติ ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นในการป้องกัน รักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็ให้เกิดความเพลิดเพลิน ในการเข้าไปศึกษาธรรมชาติ ในวนอุทยานภูลังกา โดยใช้การสื่อความหมายธรรมชาติเป็นเครื่องมือ/สื่อ ในการให้บริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นพบความจริง ที่ซ่อนอยู่ในป้ายสื่อความหมาย และสร้างความเชื่อมโยง สัมพันธ์ ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับผู้มาเยือน เกิดความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มพูนประสบการณ์ ด้านธรรมชาติศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดความประทับใจ ชื่นชม และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนัก ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำลายของนักท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดผลกระทบกับแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากร ให้สามารถช่วยดูแลปกป้อง สงวนรักษา ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน โดยมีปรัชญาการสื่อความหมายธรรมชาติ ดังที่ เสรี เวชบุษกร (2544) กล่าวว่าการสื่อความหมายต้องก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน (though interpretation understanding) เมื่อมีความรู้และความเข้าใจ ก็จะทำให้เกิดความประทับใจ และชื่นชม (through understanding appreciation) และเมื่อเข้าใจและชื่นชม ก็ช่วยกันดูแลรักษา ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติต่อไป (though appreciation protection)

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายธรรมชาติ

Tilden (1967 อ้างอิงใน กรรณิกา พิมลศรี, 2553) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการ สื่อความหมายธรรมชาติว่า เพื่อเปิดเผย หรืออธิบายให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ ของธรรมชาติ โดยการใช่วัตถุตั้งเดิม การให้เห็นของจริง รวมทั้งการใช้สื่อนำเสนอ สอดคล้องกับ Sharpe (1976) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายธรรมชาติ ไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และความเข้าใจ ในคุณค่าของทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่นั้น อีกทั้ง ยังช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน และประสบการณ์ อย่างน่าประทับใจ

2. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการ เช่น การสื่อความหมาย ช่วยให้การใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปได้ด้วยความระมัดระวัง และเกิดความคิดที่ว่าพื้นที่นั้นคือสถานที่พิเศษที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ การสื่อความหมาย จะช่วยลดผลกระทบที่ก่อความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว

3. เพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย และจุดประสงค์ขององค์การสาธารณะ ฉะนั้น ทุกหน่วยงานจะต้องมีข้อมูลข่าวสารสำหรับเผยแพร่

สำหรับประโยชน์ของการสื่อความหมายนั้น Sharpe (1976 อ้างอิงใน กรรณิกา พิมลศรี, 2553) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง
2. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ในภาพรวมทั้งหมด และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ว่ามีความซับซ้อนเพียงใด
3. ช่วยให้นักท่องเที่ยวมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเกิดความเข้าใจในภาพรวมด้านทรัพยากรมากขึ้น ประชาชนที่ได้รับข้อมูล จะสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ว่าควรจะจัดการกับทรัพยากรอย่างไร

4. ช่วยลดการทำลายทรัพย์สิน และช่วยลดการบำรุงรักษาของแหล่งเที่ยวนั้น เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวออกไปจากพื้นที่ ซึ่งมีความเปราะบาง ไปยังพื้นที่ซึ่งสามารถทนทานได้ดีกว่า จึงเป็นวิธีป้องกันสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่ง เป็นการสร้างภาพพจน์ของหน่วยงาน และช่วยให้ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะ

5. ช่วยให้ประชาชนมีความภูมิใจต่อประเทศชาติ และถิ่นฐานของตน กรณีการท่องเที่ยวมีความสำคัญในแง่เศรษฐกิจของประเทศ การสื่อความหมายจะช่วยประชาสัมพันธ์ได้อย่างดี ประชาชนจะมีความสนใจในด้านการป้องกันทรัพยากรมากขึ้น

6. ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเริ่มต้นป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี

ทั้งนี้ เป้าหมายของการสื่อความหมาย ในแง่ของการจัดการนักท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระทำในทางบวก โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ (learning) เพื่อให้เกิดความรู้สึก (emotional) และพฤติกรรม (behavior) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวก สู่การอนุรักษ์ต่อไป

ดังนั้นกล่าวสรุปได้ว่า การสื่อความหมายธรรมชาติ ครอบคลุมในเรื่องการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ การอธิบายความสัมพันธ์ทางนิเวศวิทยา โดยผ่านประสบการณ์ตรงกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และพึงพอใจต่อสภาพธรรมชาติในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความตระหนัก ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ

หลักการของการสื่อความหมายธรรมชาติ

Tilden เป็นบุคคลแรกที่วางหลักการของการสื่อความหมายธรรมชาติขึ้น ในปี ค.ศ. 1957 ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Interpretive our Heritage ซึ่งกลายเป็นแนวทางปฏิบัติของนักสื่อความหมายทั่วไป หลักการสื่อความหมายของ Tilden มีดังนี้ (Tilden, 1967; Sharpe, 1976; Sam, 1992; อาริธีร์ มณีวรรณ, 2547 อ้างอิงใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต, 2551) การสื่อความหมายจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อการนำเสนอมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือประสบการณ์ของผู้ฟัง

การสื่อความหมายมิใช่เพียงเป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร แต่การสื่อความหมายจะต้องมีข้อมูลเป็นพื้นฐาน

การสื่อความหมายเป็นศิลปะ ซึ่งจะรวมศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน แม้ว่าสิ่งที่สื่อออกไปจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถาปัตยกรรม แต่อย่างไรก็ตาม ศิลปะทุกแขนง สามารถเรียนรู้ได้

การสื่อความหมายมิใช่การสอน แต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ

การสื่อความหมายควรมุ่งไปที่การเสนอภาพรวม มากกว่าส่วนใดส่วนหนึ่ง ฉะนั้นเรื่องที่น่าสนใจ จะต้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด

การสื่อความหมายที่จัดสำหรับเด็ก (ไม่เกิน 12ปี) ไม่ควรมีเนื้อหาสาระน้อยกว่าผู้ใหญ่ แต่ให้ปรับวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป ถ้าจะให้ดีที่สุดก็ควรจัดโปรแกรมแยกกัน

Brochu and Merriman (2002, อ้างอิงใน อรอนงค์ เขียบแหลม และคณะ, 2547) กล่าวถึง Cable and Beck ได้ปรับปรุงหลักการของ Tilden โดยเพิ่มขึ้นเป็น 15 ข้อ โดยเฉพาะหลักการที่ 8 และ 12 โดยหลักการที่ 8 ได้แนะนำให้ใช้เทคโนโลยี หากสามารถช่วยให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนหลักการที่ 12 จะต้องได้รับการสนับสนุนหลาย ๆ ด้าน จึงจะประสบความสำเร็จ จากหลักการทั้ง 15 ข้อ ของ Cable and Beck โดยเลือกมาดังนี้

1. เพื่อกระตุ้นความสนใจ นักสื่อความหมายจะต้องเชื่อมโยงเรื่องราวเข้ากับวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว

2. วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย มีนอกเหนือไปจากการให้ข้อมูลเพื่อเปิดเผยความหมาย และความจริง เท่านั้น

3. การนำเสนอด้านสื่อความหมาย เป็นงานศิลปะ ควรจะจัดทำเป็นเรื่อง ซึ่งให้ทั้งข้อมูล ความบันเทิง และความรู้ความเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย ก็เพื่อบันเทิงใจ และช่วยให้ประชาชนมีแนวความคิดกว้างขวางขึ้น

4. การสื่อความหมาย ควรนำเสนอแก่นของเรื่อง (theme) อย่างสมบูรณ์

5. การสื่อความหมายสำหรับเด็ก วัยรุ่น และผู้สูงอายุ ถ้าแยกเป็นกลุ่มโดยเฉพาะ จะต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน

6. ทุกสถานที่ที่มีเรื่องราว นักสื่อความหมายสามารถนำเรื่องในอดีต หรือในอนาคต มาทำให้น่าสนใจ ได้เทคโนโลยีขั้นสูง สามารถช่วยเปิดเผยเรื่องราวให้น่าตื่นเต้นไปอีกแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีกับโปรแกรมสื่อความหมาย จะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ

7. นักสื่อความหมาย จะต้องเน้นทั้งปริมาณและคุณภาพของข้อมูลที่จะนำเสนอ ฉะนั้น การสื่อความหมายที่ตรงจุด และศึกษาวิจัยมาอย่างดี จะมีพลังเหนือกว่าการสื่อความหมายที่ยืดยาว แต่ไม่มีคุณภาพ

8. ก่อนที่จะใช้ศิลปะในการสื่อความหมาย นักสื่อความหมายจะต้องคุ้นเคยกับเทคนิค การสื่อสารเบื้องต้นเสียก่อน

9. การสื่อความหมายที่มีคุณภาพขั้นต้น ความรู้ และทักษะของนักสื่อความหมาย ซึ่งจะต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

10. การเขียนเพื่อสื่อความหมาย ควรเน้นในเรื่องที่ผู้อ่านต้องการทราบ ซึ่งจะต้องใช้ทั้ง สติปัญญา และความรอบคอบ ในการเขียนโปรแกรมสื่อความหมายทั้งหมด จะต้องสามารถ หาการสนับสนุนได้ เช่น การเงิน อาสาสมัคร การเมือง และการบริหาร สิ่งสนับสนุนดังกล่าว แต่ละอย่างมีความจำเป็นต่อการพัฒนาสู่ความสำเร็จทั้งสิ้น

11. การสื่อความหมาย ควรกระตุ้นให้บุคคลออกไปสัมผัสกับความสวยงามที่อยู่โดยรอบ สามารถปรับจิตวิญญาณให้สูงขึ้น และส่งเสริมให้เกิดความปรารถนาที่จะป้องกันรักษาทรัพยากร

12. นักสื่อความหมาย สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์สูงสุด โดยการจัดโปรแกรม และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

13. ความรัก ความเอื้ออาทร คือ องค์ประกอบสำคัญสำหรับการสื่อความหมาย เช่น ความรักที่มีต่อทรัพยากรและบุคคล ที่มาหาประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

หลักการดังกล่าวนี้ ได้รับการยอมรับ และถือเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงาน ด้านการสื่อความหมายมาโดยตลอด ซึ่งรวมถึงประเทศไทย ที่ได้นำมากำหนดบทบาท และหน้าที่ ของการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ ทั้งระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และได้ประยุกต์หลักการดังกล่าว มาใช้ในการวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ โดยมีประเภทการสื่อความหมาย ดังนี้

ประเภทและชนิดของการสื่อความหมายธรรมชาติ

การสื่อความหมายธรรมชาติ โดยยึดตัวกลางเป็นหลัก สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท (สุรเชษฐ์ เศษฐมาส และสารัฐ รัตน์, 2543; เสรี เวชบุษกร, 2546; Sharpe, 1976 อ้างอิงในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542; กรรณิกา พิมลศรี, 2553) ได้จำแนกอย่างสอดคล้องกัน คือ

1. การสื่อความหมายโดยใช้ตัวบุคคล (personal service) เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากสามารถตอบคำถาม และให้รายละเอียดได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ แต่มีข้อเสียอยู่บ้าง คือ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าสื่อความหมายประเภทที่ไม่ใช้บุคคล งานสื่อความหมายที่ใช้เจ้าหน้าที่ในการเสนอข้อมูลให้นักท่องเที่ยว เป็นการสื่อสารสองทิศทาง (two way communication) ที่เจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยวสามารถตอบโต้ซึ่งกันและกันได้ การให้บริการข้อมูลโดยบุคคล จะมีความยากง่ายที่แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การบริการข้อมูลข่าวสารโดยทั่วไป (information duty) คือ การบริการตอบคำถามต่าง ๆ จากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานวิชาการหรืองานบริหาร จุดประสงค์ของงานในหน้าที่นี้ ก็เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และแจกข้อมูลข่าวสาร จุดประสงค์ที่รองลงไป คือ เพื่อสร้างความประทับใจ ในฐานะตัวแทนของหน่วยงาน

2. การเดินนำเที่ยว (conducted activity) เป็นการสื่อความหมายชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์ จะนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ เพื่อศึกษาสิ่งที่น่าสนใจ และชมทิวทัศน์ที่สวยงาม กิจกรรมนำเที่ยวที่ถือว่ามีประสิทธิภาพ และน่าประทับใจที่สุด จะต้องให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้สัมผัสด้วยประสาททั้ง 5 คือ ได้เห็น จับต้อง ดมกลิ่น ได้ยิน และชิมรส ของสิ่งที่กำลังสื่อความหมาย การพูดคุยเชิงสื่อความหมาย (interpretive talk) การพูดบรรยายอย่างนักสื่อความหมาย เป็นรูปแบบของการพูดที่มีพลัง และเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ความเข้าใจที่ดีที่สุด การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ เป็นงานที่ทำด้วยหัวใจ ซึ่งต้องใช้ไหวพริบและสติปัญญา โดยให้เกิดความสมดุลระหว่างการนำเสนอ และความสนใจของผู้ฟัง

3. การสาธิต (demonstration or living interpretation) เป็นการสื่อความหมายวิธีหนึ่งที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องในอดีต หรือปัจจุบัน เรื่องราวในอดีต ได้แก่ มนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ สงคราม การตั้งถิ่นฐาน เกษตรกรรม สำหรับเรื่องราวที่น่าสนใจในปัจจุบัน ได้แก่ การทำมาหากิน เช่น การแกะสลัก การทอผ้า การทำนาเกลือ การทำน้ำตาล การกรีดยาง เป็นต้น

4. การสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล (non-personal service) เป็นการให้บริการข้อมูลแบบทิศทางเดียว (one way communication) เป็นการสื่อสารที่เป็นอุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

4.1 เครื่องเสียง (audio devices) การใช้เครื่องเสียงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทดแทนการบริการโดยใช้บุคคล เนื่องจากร้อยละ 60 ของความรู้ที่ได้ จะสื่อออกมาทางเสียง การใช้เครื่องเสียงจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อใช้ร่วมกับสื่ออย่างอื่นด้วย เช่น การทำสไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ นิทรรศการ หรือใช้ติดตั้งในเส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง โดยเฉพาะในอุทยานประวัติศาสตร์ จะนิยมใช้กันมาก (เสรี เวชบุษกร, 2546)

4.2 นิทรรศการ (exhibitions) เป็นอุปกรณ์ที่แสดงรูปภาพและวัตถุ พร้อมทั้งคำอธิบาย แต่เนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นผู้ชมอิสระ (Non captive audience) นิทรรศการ จึงควรนำเสนอเรื่องย่อ ๆ และใช้เวลาเพียงเล็กน้อย เพื่อสร้างความเข้าใจ เนื่องจากผู้ชมต้องยืนอ่าน หากยืนเป็นเวลานานจะรู้สึกเมื่อยล้า ฉะนั้น นิทรรศการจะต้องสวยงาม สะดุดตา และถ้าจะให้สนใจมากยิ่งขึ้น ก็ควรมีเครื่องเสียงประกอบ การจัดนิทรรศการโดยทั่วไป มักจะเสนอข้อมูลมากเกินไป บางครั้งก็ใช้ศัพท์ทางวิชาการ ทำให้เข้าใจยาก บางทีก็มีหลายเรื่องอยู่ในกรอบเดียวกัน ทำให้เกิดความมึนงง สับสน เมื่อนิทรรศการไม่สามารถสร้างความเข้าใจในทันที นักท่องเที่ยวย่อมจะผ่านไป

4.3 แผ่นป้าย (sign and labels) ป้ายที่ใช้ในโปรแกรมสื่อความหมาย มี 2 ชนิด คือ ป้ายสื่อความหมาย (interpretive signs) และป้ายเพื่อการบริหาร (administrative signs) ป้ายเพื่อการบริหาร ได้แก่ ป้ายทางเข้า ป้ายข้อมูล ป้ายสถานที่ และป้ายทิศทาง จุดประสงค์ของป้ายสื่อความหมาย ก็เพื่ออธิบายกระบวนการของธรรมชาติ เรื่องราวประวัติศาสตร์ หรือลักษณะของภูมิประเทศในพื้นที่นั้น ขณะเดียวกันก็ให้โอกาสแก่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ป้ายที่มีเฉพาะตัวหนังสือ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Label” จุดประสงค์ของการใช้ ก็เพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ เช่น พรรณไม้ที่อยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ข้อความในป้ายจะสั้นและเข้าใจง่าย (เสรี เวชบุษกร, 2546)

4.4 สิ่งตีพิมพ์ (publications) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่นักสื่อความหมายใช้สื่อสารข้อความต่าง ๆ เป็นสื่อวัสดุที่สามารถให้รายละเอียดของข้อมูลได้มาก และสามารถเจาะลึกได้ และการกระจายเผยแพร่ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง สิ่งพิมพ์จึงเหมาะกับการใช้งานหลายประเภท เช่น สิ่งพิมพ์เพื่อการสื่อความหมาย สิ่งพิมพ์เพื่อการบริหารจัดการในการสร้างเครือข่าย ระหว่างสมาชิกและองค์กร หรือชี้แจงข้อแนะนำต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องทราบ รวมทั้ง ยังช่วยเพิ่มพูนรายได้อีกด้วย (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และสารัฐ รัตนะ, 2543)

4.5 เส้นทางศึกษาด้วยตนเอง (self-guided trail) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างหนึ่งที่ใช้เพื่อการสื่อความหมาย เส้นทางดังกล่าว สามารถสร้างได้ในพื้นที่ป่าไม้ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ ข้อดี คือ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่จำกัดจำนวน ไม่จำกัดเวลา และเป็นภาระลดภาระของเจ้าหน้าที่ แต่อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ยังด้อยกว่าบุคคล เส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง ควรอยู่ใกล้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวมากที่สุด เช่น บริเวณที่ตั้งแคมป์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือลานจอดรถ เพราะว่าเมื่อนักท่องเที่ยวจอดรถแล้ว ก็ไม่อยากจะขับต่อไปอีก แต่อยากจะได้เดินชมในบริเวณใกล้เคียง จากการวิจัยพบว่า เส้นทางที่อยู่ใกล้แคมป์ จะมีคนเข้าไปเดินมาก เพราะคนหนึ่งอาจจะเดินหลายครั้ง ดังนั้นเส้นทางที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีคนเข้าไปใช้ประโยชน์มากที่สุด

การเลือกใช้สื่อวิธีที่เหมาะสมที่สุด ในการสื่อความหมายทั้งหมดนี้ สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาร่วมกันในประเด็นหลัก ๆ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของสื่อความหมายธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากร นักท่องเที่ยว และนักสื่อความหมาย (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และสารัฐ รัตนะ, 2543; เสรี เวชบุษกร, 2546)

ทรัพยากร (resources) ชนิดและลักษณะของทรัพยากร มีความสำคัญในการนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดหัวข้อ เค้าโครงเรื่อง (theme) และเนื้อหา (content) ในการสื่อความหมาย ปัจจัยที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับทรัพยากร ได้แก่

1. การป้องกันทรัพยากร (resource protection) สื่อความหมายที่มีขึ้นเพื่อการปกป้องทรัพยากร มิให้มีการทำลาย หรือลดการทำลายนั้นลง เช่น การท่องเที่ยวที่ต้องมีคนนำ (conducted tour) การใช้เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง (self-guided trail) สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ (sign/interpretive sign) นิทรรศการริมทาง (wayside exhibitions) เป็นต้น
2. การทำลายพื้นที่จากการพัฒนา (site disruption from development) เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ นักวางแผนจะต้องเข้าใจสื่อ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว (visitor) นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน เป็นผู้รับสารเกี่ยวกับการสื่อความหมายที่จัดทำขึ้น ฉะนั้น นักวางแผนการสื่อความหมาย ควรเลือกสื่อที่หลากหลาย และผสมผสานเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ซึ่งควรพิจารณาในการใช้สื่อสำหรับนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. การปฐมนิเทศ (visitor orientation) นักท่องเที่ยวที่ยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่ สิ่งที่ต้องจัดให้มีคือ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ หรือบริการข้อมูล บ้ายบอกทิศทางไปยังจุดต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริการบ้านพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. การปฏิสัมพันธ์ (interaction) ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะรู้จักมักคุ้นกับคนแปลกหน้า บริการสื่อความหมายที่สามารถอำนวยความสะดวกได้ คือ การนำเที่ยว โดยเฉพาะการนำนักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในเส้นทางที่จัดไว้ให้

3. การป้องกันอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว (visitor protection) การป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ในกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ต้องสำรวจพื้นที่ และทราบสถานการณ์เป็นอย่างดี ก่อนนำนักท่องเที่ยวเดิน

4. ฤดูกาลท่องเที่ยว (visiting season) ในแต่ละพื้นที่ มีช่วงเวลาของการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ซึ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ควรจ้างลูกจ้างชั่วคราว เพื่อนำเที่ยวบรรยาย ขณะเดียวกันก็ดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วย

5. ความหลากหลาย (variety) นักท่องเที่ยวที่ไปพักผ่อนแต่ละกลุ่มใช้เวลาไม่เท่ากัน ครอบครัวที่มาพักผ่อนหลายวัน ก็อาจต้องการประกอบกิจกรรมอย่างน้อย 2-3 กิจกรรมในแต่ละวัน เช่น เดินป่า ล่องแพ ดูนก ศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูป เทียวถ้ำ ตกปลา เป็นต้น สำหรับครอบครัวที่มาเพียงไม่กี่ชั่วโมง จะไม่สามารถประกอบกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาทั้งวันได้ ฉะนั้น นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนในเวลาสั้น ก็ควรเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สุดใน การนำนักท่องเที่ยวไปสัมผัสกับธรรมชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาของนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการวางแผนโปรแกรมสื่อความหมาย คือ จะต้องมีส่วนที่หลากหลายสนองได้ทุกกลุ่ม ซึ่งมีเวลาพักผ่อนต่างกัน

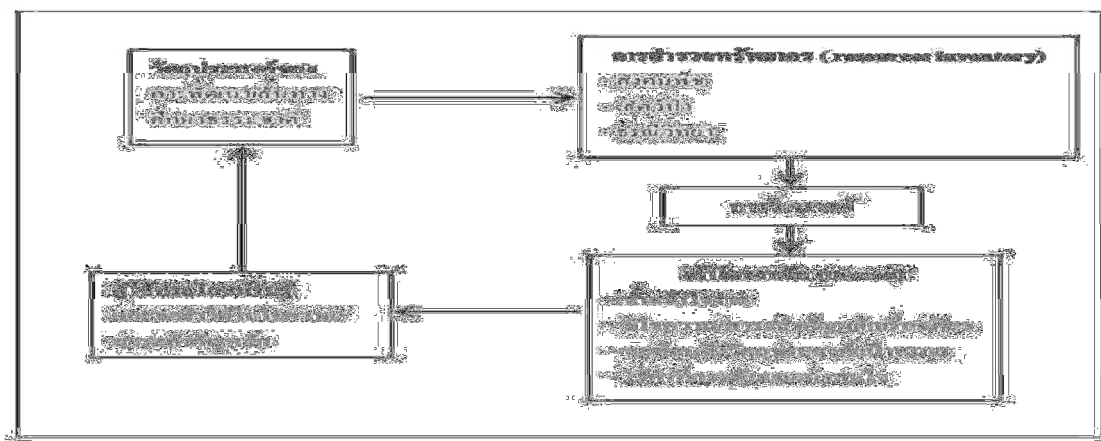
นักสื่อความหมาย (interpreter) นักสื่อความหมายเป็นกลไกสำคัญในการคิด และเสนอผลงานด้านสื่อความหมาย โดยมีการจัดทำสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ เกี่ยวกับตัวกลาง กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของตัวกลางแต่ละชนิด วิธีการที่เหมาะสม วิธีการบำรุงรักษา และข้อดีข้อเสียของตัวกลาง รวมทั้งมีการวางแผนสื่อความหมายในพื้นที่

โดยสรุปแล้ว การสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งไม่ว่าจะใช้บุคคลหรือไม่ใช้บุคคล ในการสื่อ เป็นสิ่งที่ช่วยในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน และพื้นที่อนุรักษ์รูปแบบอื่น ๆ ทั้งในด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว ที่สำคัญ การสื่อความหมายช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์ได้รับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ก่อให้เกิดความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติตลอดไป

การสำรวจทรัพยากรและวิเคราะห์ศักยภาพด้านการสื่อความหมาย

การสำรวจทรัพยากรเพื่อการวางแผนและออกแบบการสื่อความหมาย จะต้องสำรวจอย่างละเอียด เพื่อหาจุดเด่นที่สามารถสร้างเรื่องในการสื่อความหมายในแต่ละพื้นที่ที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกัน เช่น ทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรธรณี และทรัพยากรทางวัฒนธรรม (นภวรรณ สุานะกาญจน์, 2545)

ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้น ทรัพยากรที่สำคัญ คือ ทรัพยากรทางชีวภาพ และทรัพยากรธรณี ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสำรวจ และระบุตำแหน่งทรัพยากรที่โดดเด่นที่มีศักยภาพในการสื่อความหมาย ทั้งนี้ การสำรวจเส้นทางเพื่อหาวัตถุประสงค์สำหรับการสื่อความหมาย ควรสำรวจข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง ด้วยความละเอียด ใช้การสังเกตและบันทึกสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการสื่อความหมาย (ดรรชนี เอ็มพันธุ์ และคณะ, 2547) หลังจากการสำรวจทรัพยากรลำดับต่อไปคือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ความโดดเด่น และลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เพื่อกำหนดเค้าโครงเรื่อง หรือสาระสำคัญหลัก (main themes) ของการสื่อความหมายธรรมชาติ (ภาพ 5) ซึ่งหมายถึง การกำหนดความคิดหลัก หรือใจความสำคัญที่ต้องการจะสื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้รับรู้ ในการสื่อความหมายแต่ละเรื่อง เมื่อให้บริการสื่อความหมายสิ้นสุดลง นักท่องเที่ยวควรสามารถสรุปเนื้อหาสาระของการสื่อความหมายได้เพียงประโยคเดียว (ดรรชนี เอ็มพันธุ์, 2543; Ham, 1992 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยมแหลม และคณะ, 2547) ซึ่งเค้าโครงเรื่องหรือสาระสำคัญนั้น จะต้องเป็นประโยคที่สมบูรณ์ สั้นกะทัดรัด เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ และใช้คำที่กระตุ้นที่น่าสนใจ (นภวรรณ สุานะกาญจน์, 2545)

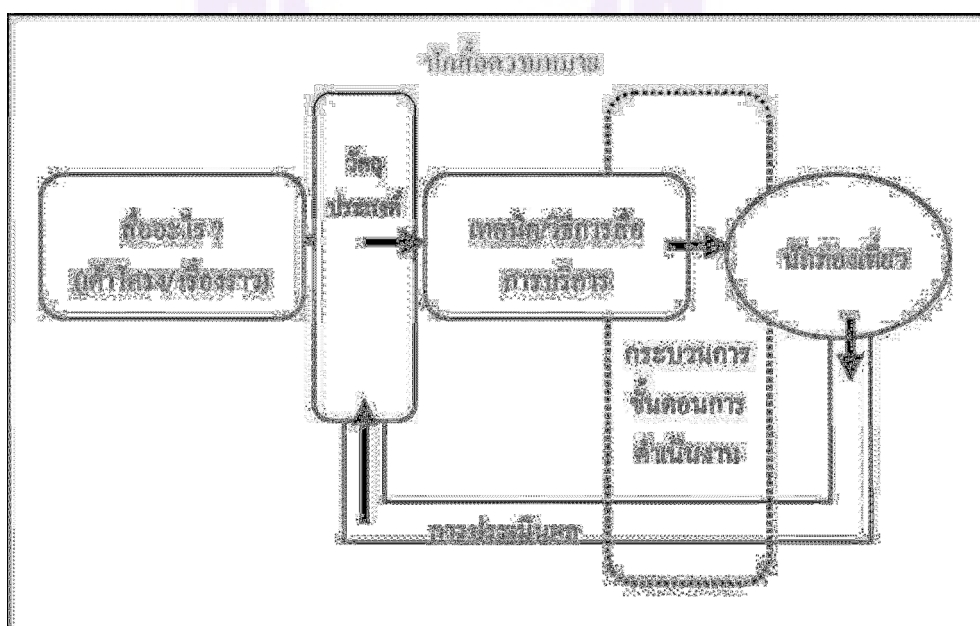

ภาพ 5 แสดงแนวคิดในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสื่อความหมาย

ที่มา: ดรรชนี เอ็มพันธุ์ และคณะ, 2547

แบบจำลองการสื่อความหมาย

แบบจำลองการสื่อความหมาย ดังแสดงในภาพ 6 แสดงถึงองค์ประกอบทั้งหมดของการสื่อความหมาย สำหรับพื้นที่ท่องเที่ยวจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะนำไปสู่การลดผลกระทบต่อทรัพยากร และยังสามารช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อันนำไปสู่การมีจิตสำนึกในการป้องกันรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น (ดร.ชณี เอมพันธุ์ และคณะ, 2547) แบบจำลองการสื่อความหมายดังกล่าว ต้องมีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน โดยการมองอย่างเป็นระบบ ในเบื้องต้นเค้าโครง หรือเรื่องราวที่นำมาสื่อ นั้น ต้องมีความสัมพันธ์กัน และมีใจความสำคัญในขั้นต่อไป วิธีการหรือตัวกลางที่จะใช้ในการสื่อความหมาย ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องราวที่จะสื่อ เนื้อความทั้งหมด จะถูกถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว หลังจากนั้น จะต้องมีการประเมินจากการสื่อความหมาย โดยการวิเคราะห์ให้นักท่องเที่ยว ถ้านักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าใจ ตระหนัก ในเรื่องที่สื่อได้ ต้องกลับไปดู และตรวจสอบในเรื่องของกระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งในเรื่องของงบประมาณ กำลังบุคลากร แผนการดำเนินงาน เป็นต้น (Veverka, 2004, Online)

ภาพ 6 แสดงแบบจำลองกระบวนการสื่อความหมาย

ที่มา: Veverka, 2004, Online

แนวคิดและการจัดการระบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการศึกษาธรรมชาติ ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจ แก่ประชาชนทั่วไป ในเรื่องของสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สามารถจัดสร้างได้ในเขตอุทยาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และเขตสงวนประเภทอื่น ๆ เส้นทาง อาจจะมีอยู่หลายประเภท เช่น ทางเดินชมป่า ทางขี่ม้า ทางขี่ช้าง ทางจักรยาน ทางเรือ ทางไต่หน้า แต่ละเส้นทางมีจุดประสงค์และสิ่งที่น่าสนใจแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นทางด้านการชมวิว เดินออกกำลังกายเพื่อความเพลิดเพลินกับธรรมชาติ สำหรับเส้นทางธรรมชาติหรือเส้นทางเพื่อการสื่อความหมาย จะมีความมุ่งหมายพิเศษ ซึ่งจะต้องมีการสำรวจ ออกแบบกันอย่างรอบคอบ มีเนื้อหาสาระควรค่าแก่การเข้าแวะชม นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้หลายประการ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

ประเภทของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เสรี เวชบุษกร (2529, หน้า 4-6) ได้แบ่งประเภทของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะใกล้ (Formal teaching trail) เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะใกล้ ที่มุ่งเน้นการสื่อความหมายธรรมชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความรู้ได้ง่าย ๆ แก่นักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ต้องการเดินชมธรรมชาติในระยะทางที่ไม่ไกล และไม่ลำบากเกินไป ระยะเวลาในการเดินทางตลอดเส้นทางไม่ควรเกิน 45 นาที แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยมีนักสื่อความหมาย (Guided trails) เป็นเส้นทางเดินเท้าที่ต้องอาศัยนักธรรมชาติวิทยา ที่มีความสามารถในการสื่อความหมายเป็นผู้นำทาง ให้คำแนะนำและบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติตามเส้นทาง การศึกษาธรรมชาติโดยวิธีนี้จะต้องกำหนดจำนวนกลุ่มและตารางนำเที่ยวที่แน่นอน ทางประเภทนี้ไม่ต้องอาศัยหลักวิชาการในการออกแบบและการสร้างมากนัก คุณภาพจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกของเจ้าหน้าที่ผู้นำทาง และเทคนิคการสื่อความหมายผลดีของเส้นทางประเภทนี้ คือ การลดจำนวนป้ายสื่อความหมายไม่ต้องใช้คู่มือประกอบ

1.2 เส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง (Self-guided trails) เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ที่สร้างขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติ โดยการศึกษาเรื่องราวด้วยตนเอง โดยการติดป้ายสื่อความหมายไปตามเส้นทาง การใช้คู่มือ/เอกสาร หรือการใช้เทปบรรยาย อธิบายจุดสำคัญ หรือสิ่งที่น่าสนใจบนเส้นทาง เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ และมีจำนวนหลายกลุ่ม ทางประเภทนี้รองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก โดยไม่จำกัดเวลาและจำนวน ซึ่งแตกต่างจากทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ผู้ใช้นำทาง คือ ไม่สามารถจะทำได้ทุกเวลา

โดยปกติทางเดินที่ตัดเข้าสู่ป่าเพื่อชมธรรมชาติ เรียกว่า ทางเดินธรรมชาติ หรือ Nature trail หากมีคนนำทางและบรรยายให้ฟัง เรียกว่า Guided trail หากไม่มีคนนำทาง แต่มีเอกสาร หรือป้ายประกอบความรู้ เรียกว่า Self-guided trails เหตุผลของการจัดสร้าง ทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง ก็เนื่องจากความจำกัดในด้านงบประมาณ สำหรับการจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ หรือบริเวณนั้นอยู่ห่างไกล ไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ด้วยตนเอง และทางเดินศึกษาธรรมชาติโดยมีผู้นำทาง ให้ผลต่างกัน กล่าวคือ ทางเดินศึกษา ธรรมชาติ โดยมิมีผู้นำทาง จะให้รายละเอียดมากกว่า และมีคุณภาพเหนือกว่า

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะไกล (Hiking trails) เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่จัดขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการแก่ผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษาดูธรรมชาติอย่างจริงจัง ได้มีโอกาสศึกษา ธรรมชาติ โดยไม่ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยไม่เน้นถึงความสะดวกของเส้นทาง และการสื่อความหมายมากนัก เส้นทางในลักษณะนี้จะกำหนดพื้นที่ที่มีความกว้างขวางพอ ที่ผู้ศึกษาจะพบกับสิ่งที่น่าสนใจได้หลายประการ และเส้นทางในลักษณะนี้จะไม่มีผลกระทบต่อ สภาพธรรมชาติมากนัก เส้นทางนี้จะมีเครื่องหมายแสดง (marker) ไว้ในจุดที่จะสื่อความหมาย และมีคู่มือประกอบ

3. เส้นทางใช้ประโยชน์พิเศษ (Special-use trails) เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนอง ความจำเป็นของผู้ใช้ และวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้เป็นหลัก อาจเป็นเส้นทางที่ใช้ประโยชน์ ในการศึกษาธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย การสร้างเส้นทางไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทั่วไป ของพื้นที่ เส้นทางในลักษณะนี้ ได้แก่ ทางขี่จักรยาน (Bicycle trail) ทางศึกษาธรรมชาติใต้น้ำ (Underwater trail) เส้นทางเรือ (Canoe Boat Routes) ทางขี่ม้า (Equestrian) ทางเดินช้าง (Elephant trail) และทางสำหรับคนพิการ (Trail for the Handicapped) เป็นต้น

ข้อกำหนดทั่วไปในการคัดเลือกเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (กรมป่าไม้, 2535, สื่อบนไลน์)

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจ จะต้องผ่านไปในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย มีสิ่งที่ดึงดูดใจ ความสวยงาม และความประทับใจ เช่น

1.1 เส้นทางผ่านจุดชมวิวที่มีทัศนียภาพสวยงาม เช่น ทะเลสาบ ยอดเขา หุบเขา หน้าผา สามารถตัดแต่งเปิดวิวได้ ในเส้นทางนี้มีน้ำตกและลำธารไหลผ่าน มีความร่มรื่นจากร่มเงา ของต้นไม้

1.2 พืชพรรณ และสัตว์ป่า มีความหลากหลายในเรื่ององค์ประกอบ รูปแบบ ความหนาแน่น มีพืชหรือสัตว์ที่หายาก

1.3 เส้นทางผ่านไปในจุดที่น่าสนใจ เช่น ป่าที่มีจุดสนใจพิเศษ มีแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ซากดึกดำบรรพ์

2. เส้นทางที่ดีควรจะมีความสะดวกและปลอดภัยแก่การเดินทาง ไม่สั้น ไม่ลาดชัน ไม่เป็นโคลน หรือมีน้ำขัง และสามารถเข้าชมได้ทุกฤดูกาล
3. เส้นทางที่ดีต้องไม่ไกลเกินไป ไม่ควรเป็นแนวเส้นตรง ควรจะมีการตัดโค้ง และเป็นลักษณะวกกลับเป็นวงกลม (loop) โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายอยู่จุดเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน และจุดเริ่มต้นควรจะมีลานจอดรถ ศูนย์ประชาสัมพันธ์ หรือศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้น ในกรณีเป็นทางเดินศึกษาธรรมชาติ
4. เส้นทางที่ดีจะต้องมีป้ายแสดงทิศทาง และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ชัดเจน บอกทิศทาง และระยะทางที่ถูกต้อง ให้ผู้มาเที่ยวชมต่างถิ่นเข้าใจ และรู้ว่าเส้นทางดังกล่าวสภาพเป็นอย่างไร มีความยาวเท่าไร
5. เส้นทางที่กำหนดควรสร้างอย่างถาวร และต้องมีการบำรุงรักษาบ่อยที่สุด
6. เส้นทางหลักอยู่ในตำแหน่งที่จะกระจายนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่เปราะบาง และพื้นที่ที่มีการใช้งานมาก
7. ความลาดชันที่เหมาะสมในการกำหนดเส้นทางเดิน ควรมีความลาดชันประมาณ 5% และพื้นที่ใดมีความลาดชันมากกว่า 10% ให้ได้มีเป็นระยะทางสั้น ๆ และในเส้นทางช่วงนั้น ทำขั้นบันได และจัดทำสิ่งกีดขวาง เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน
8. ระยะทางเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ควรจะใช้ระยะเวลาการเดินทางไม่เกิน 45 นาที หากอยู่ในระหว่าง 15-30 นาที จะเป็นเส้นทางที่ดีที่สุด
9. ในการกำหนดเส้นทางเดินทางเท้า ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดพื้นฐาน 4 ข้อ ดังนี้
  - 9.1 ผู้วางแผนจัดทำเส้นทางจำเป็นต้องทราบ และคุ้นเคยกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เพราะจะเป็นส่วนช่วยให้จุดสำคัญของพื้นที่ไม่ถูกมองข้าม
  - 9.2 ความชำนาญของผู้วางแผน ในเรื่องความรู้ทั่วไปและเฉพาะอย่าง เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาธรรมชาติ และโปรแกรมสื่อความหมายที่ต้องการในเส้นทาง ตลอดจนขอบเขตของโปรแกรม เช่น ความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ การฝึกอบรม การวิจัยที่เป็นรูปแบบและไม่เป็นรูปแบบ การศึกษานอกโรงเรียน การตั้งแคมป์ และการรวมกิจกรรมทุกอย่างที่กล่าวมาทั้งหมด เข้าด้วยกัน
  - 9.3 การวางแผนในการพัฒนาเส้นทางเดินเพื่อศึกษาธรรมชาติ ต้องคำนึงว่าผู้ใช้เส้นทางส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับธรรมชาติ จะคำนึงถึงความปลอดภัย และมีสิ่งน่าสนใจในเส้นทาง
  - 9.4 การวางแผนการพัฒนาทางเท้าบริเวณใด ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อสภาพธรรมชาติในบริเวณดังกล่าวเป็นหลัก

การออกแบบเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ (กรมป่าไม้, 2535, สื่อออนไลน์)

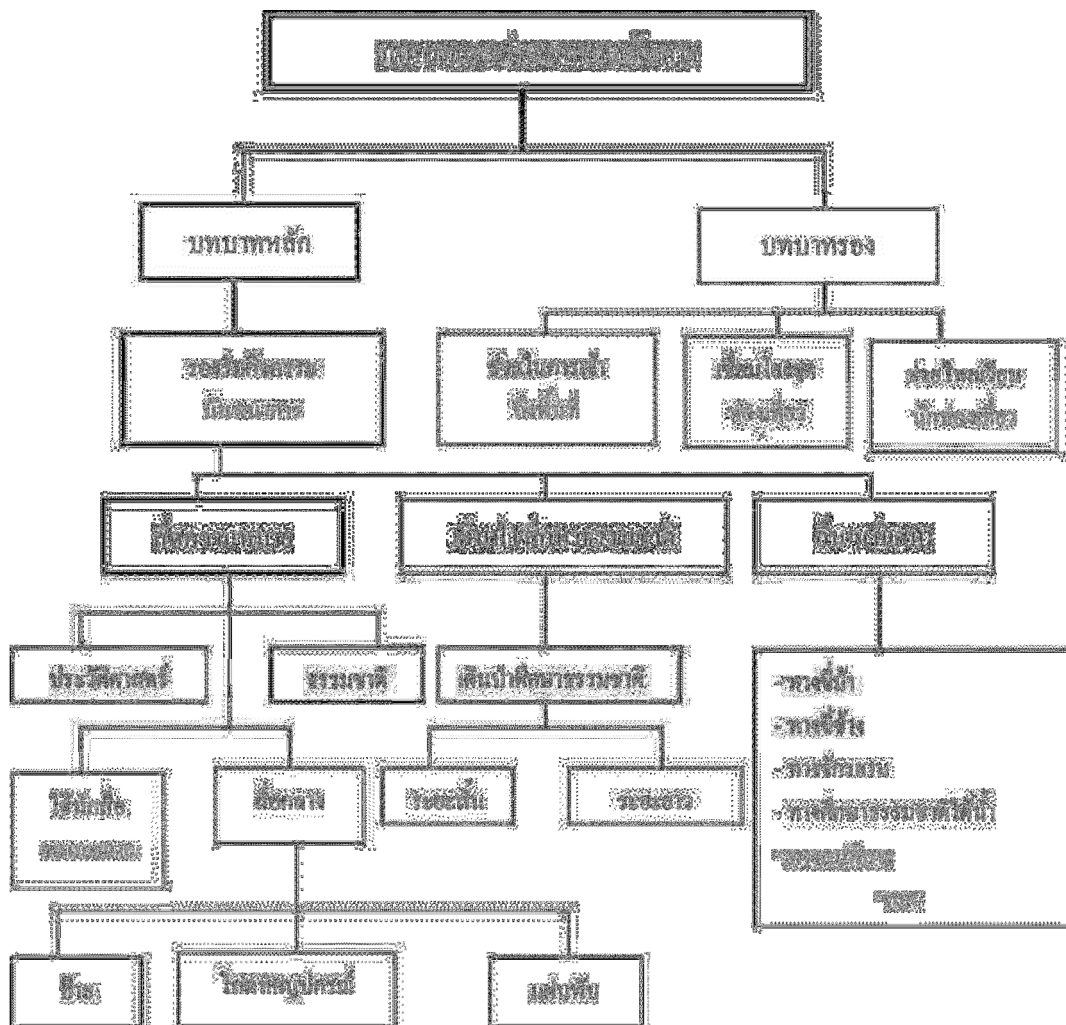
เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง ควรจะมีระยะทางไม่เกิน 1.5 กิโลเมตร ซึ่งระยะทางที่เหมาะสม ควรเป็น 800–1,000 เมตร แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศด้วย หากเป็นระยะทางที่สั้น จะทำให้ไม่เกิดความเมื่อยล้า และนักท่องเที่ยวจะมีความรู้สึกสนใจมากกว่า เวลาที่ใช้ในการเดินทางควรประมาณ 45 นาที และเส้นทางควรเป็นทางเดียว (one-way) วงกลับมาถึงจุดเริ่มต้น (close loop) หรือจุดใกล้เคียง ข้อดีของเส้นทางที่ไม่ต้องย้อนกลับที่เดิม จะได้ไม่ต้องพบกับเรื่องราวและทิวทัศน์ที่ซ้ำซากเหมือนเดิม และไม่ทำให้เกิดความแออัด โดยไม่สวนทางกับคณะอื่นที่ตามมา ถ้าใช้เอกสารคู่มือ (leaflet) ก็ให้นำเอกสารคู่มือไปใส่ไว้ในกล่องที่ปากทางดังเดิม เพื่อผู้อื่นจะได้นำไปใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นการประหยัดทรัพยากรทางราชการ

การออกแบบทางเดิน ไม่ควรใช้เส้นทางไปเชื่อมต่อกับทางเส้นอื่น ๆ และไม่ควรเชื่อมติดกับ ถนนรถยนต์ หรือทางรถไฟ เพราะอาจเกิดอุบัติเหตุโดยไม่คาดคิด ให้หลีกเลี่ยงเส้นทางผ่านจุดอันตรายต่าง ๆ เช่น ผาสูง ผาชัน หรือเหว เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

กรมป่าไม้ (2535, สื่อออนไลน์) ระบุว่า การจัดทำสื่อความหมายในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ควรพิจารณาในเรื่องการตั้งชื่อที่เหมาะสมกับเส้นทาง ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับจุดเด่นของพื้นที่ การแนะนำเส้นทาง การแสดงผังเส้นทางเดินเท้า การสื่อความหมายตามเส้นทางเดินเท้า ควรเน้นการสื่อความหมายในเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม

การเลือกเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีเนื้อหาสาระหนักไปทางใด ขึ้นอยู่กับทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาธรรมชาติในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง (Self-guided trials) ระยะไกล (Hiking trails) มีระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เนื้อหาศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของระบบนิเวศ ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศป่าดงดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ คุณค่าและความสำคัญของของพื้นที่ที่ศึกษาตามจุดต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น โดยใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติศึกษาประกอบ

ภาพ 7 แสดงบทบาทและหน้าที่ของเส้นทางการศึกษาธรรมชาติ

ที่มา: นววรรณ ฐานะกาญจน์, 2546

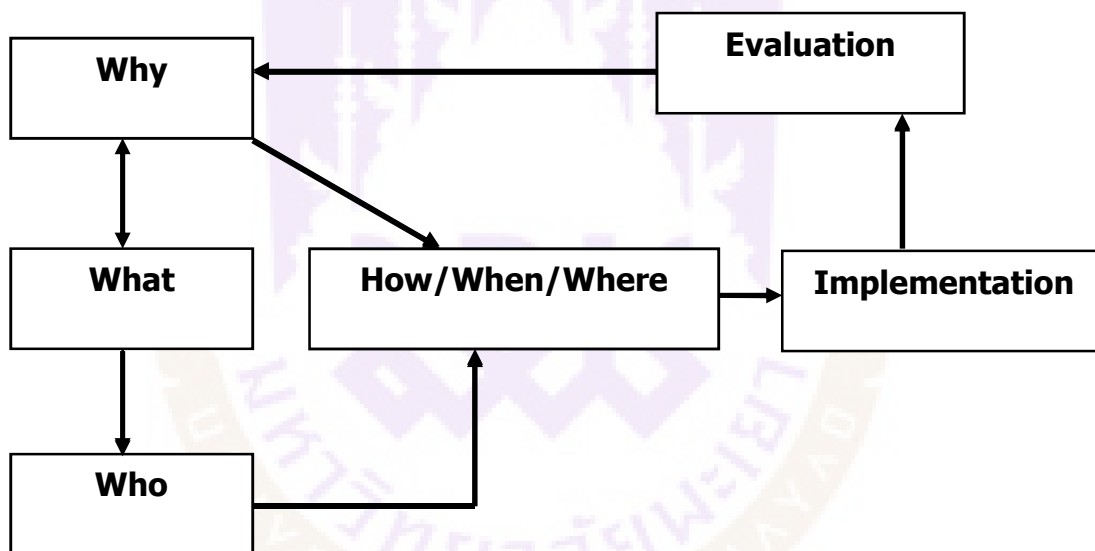
การวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ

การวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretative System Planning) เป็นกิจกรรมให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยสร้างความเชื่อมโยง และสอดคล้องกลมกลืน ทั้งเรื่องเนื้อหาสาระของทรัพยากรที่จะสื่อความหมาย วัสดุ วิธีการ และการออกแบบโปรแกรมสื่อความหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การสื่อความหมายบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

การวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ (Concept in Interpretative System Planning) เป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดแนวทาง และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการสื่อให้สอดคล้องกัน ในแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนางานสื่อความหมายในแต่ละบริเวณอย่างเป็นระบบ โดยวัตถุประสงค์ของการวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ คือ

1. เพื่อกำหนดรูปแบบของการสื่อความหมายธรรมชาติอย่างเป็นระบบ
2. เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายในพื้นที่
3. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการพื้นที่
4. เพื่อจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรเป็นสำคัญ

ลักษณะของการวางแผนดังกล่าว ต้องอาศัยหลักการ และแนวทางอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะประยุกต์ใช้โมเดลการวางแผนระบบสื่อความหมายตามลำดับขั้นตอน และสาระสำคัญ ดังนี้

ภาพ 8 แสดงโมเดลการวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ
(Interpretative Planning Model)

ที่มา: Veverka, 1994, Oline

จากภาพโมเดลการวางแผนระบบสื่อความหมายภาพนี้ มีสาระสำคัญดังนี้

What: อะไรคือสิ่งที่ต้องการสื่อ ในที่นี้คือ ทรัพยากรและการกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมาย

Why: ทำไมต้องมีการสื่อความหมาย ดังนั้นจึงเชื่อมโยงไปสู่

Who: ใครคือกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง ผู้ใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัย ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ ความต้องการเพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก และองค์ประกอบของระบบสื่อความหมายที่จำเป็นของแต่ละบริเวณ

How/When/Where: อย่างไร? เมื่อไหร่? ที่ไหน? ต้องมีการสรุปและกำหนดสาระสำคัญ ที่ต้องการสื่อ รวมไปถึงเทคนิคในการสื่อ พร้อมรายละเอียดของสิ่งอำนวยความสะดวก หรือองค์ประกอบที่เหมาะสม และช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการของพื้นที่ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับ ปัจจัยและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่เป็นประเด็นหลัก หรือการลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ของกิจกรรมสื่อความหมายให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่

Implementation and Operation (I&O): การนำไปดำเนินการ ไปสู่การปฏิบัติ เป็นผลผลิตสุดท้าย และต้องมีการประเมินผล: Evaluation ในรูปแบบการติดตามประเมินผล ว่าสามารถตอบสนองของวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด

สรุปแล้วในการสำรวจ วิเคราะห์ และกำหนดแผนสื่อความหมายและธรรมชาติ มีวิธีการ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 สำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว กิจกรรม ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ โดยวิธีการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถาม

1.2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลการสื่อความหมาย และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจุบัน โดยการสังเกต สอบถามจากเจ้าหน้าที่ ประกอบกับแบบประเมินความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบอย่างยั่งยืน

1.3 สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และตรวจสอบจากคำร้องเรียน หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้มาเยือน เพื่อกำหนดระบบสื่อความหมายธรรมชาติ

1.4 สำรวจพื้นที่ โดยการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ประกอบกับผังบริเวณ ปัจจุบัน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

2.1 ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการบริหารงาน ข้อมูลสื่อความหมาย รวมถึงแผนแม่บทเพื่อการจัดการของเขตวนอุทยานภูลังกา

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับกิจกรรม ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ ด้วยวิธีการทางด้านสังคมศาสตร์ และใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป

2.3 สังเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของทรัพยากร ข้อมูลนักท่องเที่ยว ในการกำหนดภาพรวม และเค้าโครงเรื่องการสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษาในพื้นที่

2.4 กำหนดรูปแบบของสิ่งอำนวยความสะดวก และรูปแบบของการสื่อความหมายตามศักยภาพของพื้นที่

2.5 กำหนดเขต (Zoning) เพื่อทำการออกแบบรายละเอียดเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมในการกำหนดเป็นเขตธรรมชาติศึกษา (Natural education area) และเขตพักแรม (Overnight area)

2.6 ออกแบบรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เพื่อการศึกษาธรรมชาติ และรูปแบบ ตำแหน่งที่ตั้งของป้ายสื่อความหมาย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

2.7 กำหนดกิจกรรมการสื่อความหมายธรรมชาติ และประเภทของสื่อที่เหมาะสมกับพื้นที่ พร้อมเค้าโครงเรื่อง วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ และวิธีการนำเสนอ

2.8 จัดทำแผนการสื่อความหมายธรรมชาติ และแนวทางบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

2.9 นำเสนอแผนสื่อความหมายธรรมชาติขั้นสุดท้าย

อย่างไรก็ตาม การวางแผนระบบ จะต้องพิจารณาควบคู่กับเส้นทางการท่องเที่ยวในหลายระดับ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในงาน และอีกทั้งยังทำให้เกิดความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชีวะภาพ ชีวะธรรม (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินปรับปรุงคุณภาพของเส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง อ่างกา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจและวิธีการทางสถิติแบบค่าร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการทดสอบสมมติฐานพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มที่ใช้แผ่นพับในการเดินศึกษาธรรมชาติ (กลุ่มทดลอง) จะได้รับความรู้มากกว่านักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้แผ่นพับประกอบการเดินชมศึกษาธรรมชาติ โดยค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

ฉลอง นุ้ยฉิม (2542) ได้ศึกษา การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานภูหินร่องกล้า โดยทำการทดลองกับนักท่องเที่ยวชาวไทยอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน มีรูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผล 2 ครั้ง พบว่าคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานภูหินร่องกล้า มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมาก

วันวิสา สุขประเสริฐ (2548) ได้ศึกษา ปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยทำการทดลองสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมาย ด้านความเหมาะสมของภาพสัญลักษณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ขับรถและนักท่องเที่ยว ควรมีป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมายเพิ่มในจุดต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

ชลลดา สิทธิฑูรย์ (2543) ได้ศึกษาแนวทางการสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่า สื่อที่นักท่องเที่ยวจำเป็นและได้ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ เครื่องหมาย แผ่นป้าย และสัญลักษณ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจสื่อในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรเพิ่มปริมาณในเรื่องความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

สุภาพร ล้าวรรณวงศ์ (2547) ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้มาเยือนต่อโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่คาดหวังการมาพักผ่อน ชื่นชมธรรมชาติมากที่สุด และคาดหวังจะมาใช้

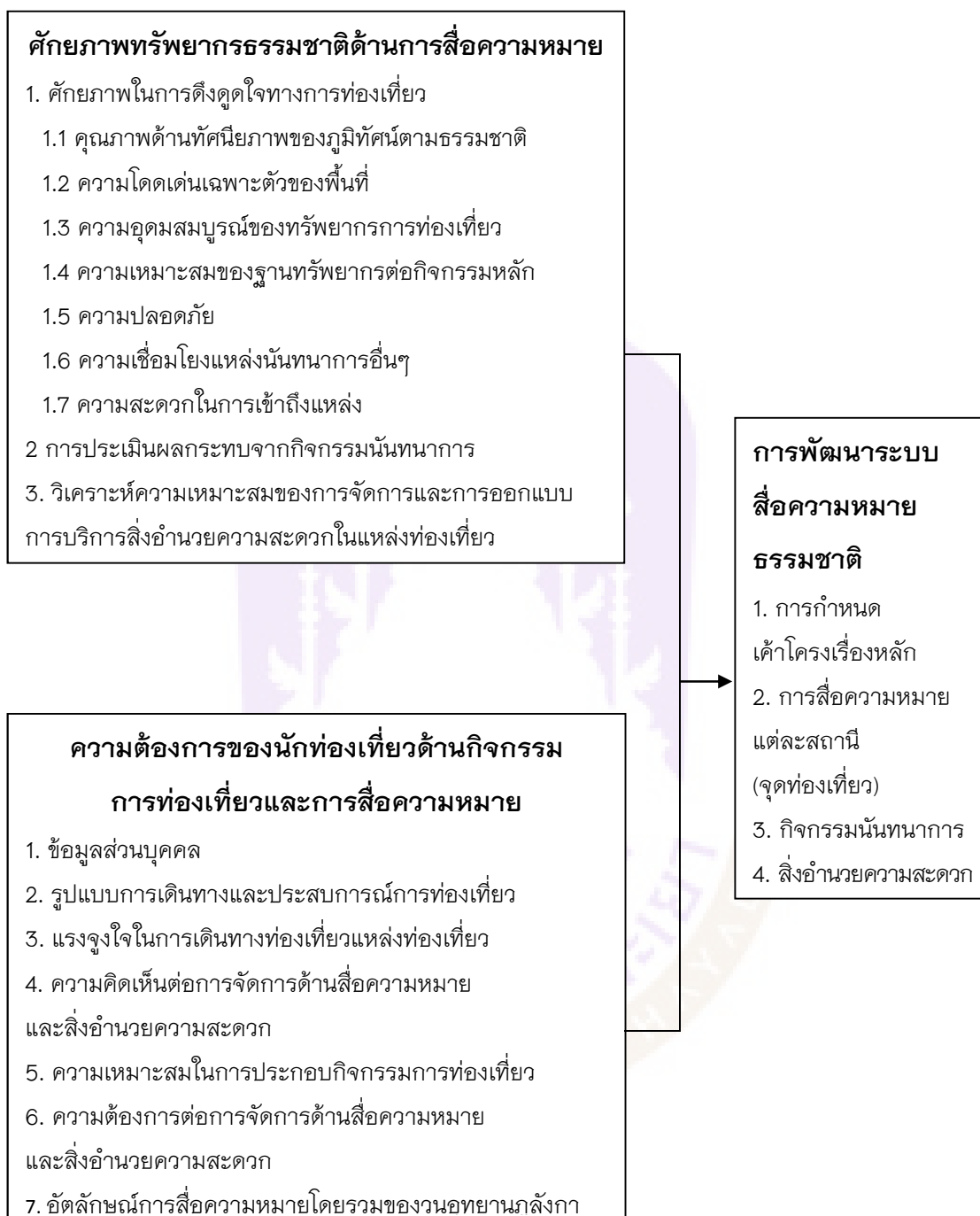

สื่อความหมายชนิดป้ายให้ข้อมูล ป้ายนิทรรศการมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจต่อโปรแกรมสื่อความหมาย อยู่ในระดับมาก

อารีธีร์ มณีวรรณ (2547) ศึกษาการพัฒนาคู่มือสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเกร็ด เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของหนังสือคู่มือสื่อความหมาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางไปท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด สามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการปฏิบัติตนที่เหมาะสม และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติด้านสื่อความหมายของพื้นที่ เป็นส่วนสำคัญในการวางแผนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการสื่อความหมาย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการนำเสนอผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยระบบสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ และต้องการให้มี เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการใช้ระบบสื่อความหมายมากที่สุด เช่น การใช้ป้ายสื่อความหมาย และสัญลักษณ์ รวมถึงคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยว การวางแผนระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นสิ่งจำเป็นและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สามารถใช้ประโยชน์จากระบบสื่อความหมาย ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก ได้รับความรู้ ประสบการณ์มากขึ้นกว่าเดิม การสื่อความหมายธรรมชาติอย่างมีระบบขั้นตอนที่ดี เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยการศึกษาจากศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติด้านการสื่อความหมาย และความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและการสื่อความหมาย ภายในพื้นที่วนอุทยานภูสิงห์ แล้วพัฒนาเป็นระบบสื่อความหมายธรรมชาติเฉพาะตัวของวนอุทยานภูสิงห์ โดยมีเค้าโครงเรื่องการสื่อความหมายในพื้นที่ รวมถึงกิจกรรมนันทนาการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ จากการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และตระหนักถึงความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เกิดความรักและหวงแหนในธรรมชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดความยั่งยืน โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 9 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อที่จะศึกษาการพัฒนา ระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติของพื้นที่วนอุทยานภูลังกา และเพื่อวิเคราะห์หาแนวทาง จัดทำแผนพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษา ที่วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งด้านการจัดการระบบ การสื่อความหมายธรรมชาติ และความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการสื่อความหมาย รวมถึงการวางแผนระบบสื่อความหมาย โดยการใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งได้กำหนด แนวทาง ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการศึกษาไว้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. ขั้นตอนการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การทดสอบเครื่องมือ

ศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

แหล่งข้อมูล

ศึกษาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูล 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการศึกษาข้อมูลจากทางเอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารข้อมูลของวนอุทยานภูลังกา โดยแหล่งข้อมูลได้ขอจากหน่วยงานราชการ เช่น วนอุทยานภูลังกา โครงการหลวงปางค่า แล้วนำมาวิเคราะห์ และรวบรวมใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่วชนอุทยานภูลังกา

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของวชนอุทยานภูลังกา จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1.1 หัวหน้าวชนอุทยานภูลังกา	1 คน
1.2 เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า	1 คน
1.3 เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดพะเยาฝ่ายนโยบายและแผน	1 คน
1.4 นายกองศ์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อย	1 คน
1.5 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อย	1 คน

2. กลุ่มผู้ประกอบการในวชนอุทยานภูลังกา จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้ประกอบการที่พักภูลังการีสอร์ท	1 คน
2.2 ตัวแทนชุมชน แม่บ้าน ร้านค้า	2 คน
2.3 ผู้ประกอบการด้านธุรกิจนำเที่ยว	1 คน

3. กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์ด้านการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผนด้านการท่องเที่ยว จากสำนักงานการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการท่องเที่ยว จำนวน 8 คน

ขั้นตอนการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

สำรวจ วิเคราะห์ และกำหนดแผนสื่อความหมายและธรรมชาติ มีวิธีการ ดังนี้

1. ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการบริหารงาน ข้อมูลสื่อความหมายรวมถึงแผนแม่บท เพื่อการจัดการของเขตนวชนอุทยานภูลังกา

2. สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไป ลักษณะพื้นที่ของวชนอุทยานภูลังกา ดำเนินการเรื่องเล่าของพื้นที่ เพื่อศึกษาถึงศักยภาพความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ โดยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในพื้นที่

3. สํารวจและรวบรวมข้อมูลการสื่อความหมาย และการพัฒนาสิ่งอํานวยความสะดวก ปัจจุบัน โดยการสังเกต สอบถามจากเจ้าหน้าที่ ประกอบกับแบบประเมินความเหมาะสมของสิ่งอํานวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบอย่างยั่งยืน

4. สํารวจพื้นที่ และวิเคราะห์ภูมิทัศน์ ผังบริเวณปัจจุบัน และสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา แนวโน้มและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านระบบสื่อความหมายธรรมชาติของพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการด้านระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ของวนอุทยานภูลังกา

5. การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการสื่อความหมาย โดยการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และตรวจสอบจากคำร้องเรียน หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้มาเยือน เพื่อการจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ และโปรแกรมสื่อความหมายของพื้นที่ โดยจำแนกข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ และโปรแกรมสื่อความหมาย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการสื่อความหมาย โดยการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และตรวจสอบจากคำร้องเรียน หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้มาเยือน เพื่อการจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการสื่อความหมาย ได้กำหนดให้กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 17 คน ได้ทำแบบประเมิน โดยมีตัวแปรในการศึกษา ดังนี้

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

- 1.1 คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ
- 1.2 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่
- 1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช
- 1.4 โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า

1.5 ความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ

1.6 ความปลอดภัย

1.7 ความเชื่อมโยงของแหล่งนันทนาการอื่นๆ

1.8 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งฯ

โดยมีคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการสำหรับการศึกษาครั้งนี้ โดยได้มีการปรับปรุงมาจาก ตรรชนี เอ็มพันธุ์ (2548) และ กรรณิกา พิมลศรี (2553) อธิบายดังต่อไปนี้

1.1 คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ

ทัศนียภาพมีความงดงาม ก่อให้เกิดความประทับใจ มีสภาพแวดล้อมองค์ประกอบของภูเขาหรือเนินเขา และสภาพภูมิทัศน์ที่โดดเด่น หรือมีสภาพธรณีสัณฐานที่โดดเด่น สวยงามเป็นพิเศษ

ตาราง 1 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการคุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 ไม่มีสภาพภูมิทัศน์ที่น่าสนใจประกอบ หรือเป็นดินและ/โคลนตลอดปี และมีสภาพภูมิทัศน์แบบธรรมดาหรือไม่กลมกลืนกับธรรมชาติปรากฏอยู่ในสายตา
ค่อนข้างต่ำ	2 มีสภาพภูมิทัศน์แบบธรรมดาหรือไม่กลมกลืนกับธรรมชาติปรากฏอยู่ในสายตา สะอาด มีสิ่งปฏิกรู/ร่องรอยของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง
ปานกลาง	3 มีน้ำตกขนาดเล็ก หรือ มีลำน้ำขนาดเล็กซึ่งสภาพภูมิทัศน์ค่อนข้างสวยงาม แต่สภาพภูมิทัศน์ธรรมดาไม่มีจุดเด่นสวยงาม หรือ มีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม แต่ไม่โดดเด่น
ค่อนข้างสูง	4 มีสภาพภูมิทัศน์ค่อนข้างโดดเด่นสวยงาม มีสภาพธรณีสัณฐานที่สวยงาม
สูง	5 มีสภาพแวดล้อมที่มีองค์ประกอบของ ภูเขาหรือเนินเขา และสภาพภูมิทัศน์ที่โดดเด่น หรือ มีสภาพธรณีสัณฐานที่โดดเด่นสวยงามเป็นพิเศษ

1.2 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

พื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่นเฉพาะตัวทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดความตื่นตาตื่นใจ และความประทับใจ สถานทรัพยากรมีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพสูง หรือทั้งสองด้าน หรือโดดเด่นเป็นพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง หรือ หน้าผาสูงใหญ่ ตั้งตระหง่าน อุณหภูมิอากาศเย็นสบาย (ต่ำกว่า 25 องศาเซลเซียส) มีลมพัดอ่อน ๆ อากาศถ่ายเทดี หรือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และ/หรือ วัฒนธรรม และมีสภาพภูมิทัศน์สวยงามประกอบ

ตาราง 2 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 สถานทรัพยากรไม่มีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพ อุณหภูมิอากาศร้อนมาก ไม่มีลมพัด อากาศไม่ถ่ายเท และร้อนชื้น
ค่อนข้างต่ำ	2 สถานทรัพยากรไม่มีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพ ค่อนข้างน้อย อุณหภูมิอากาศร้อน อากาศถ่ายเทไม่ดี
ปานกลาง	3 สถานทรัพยากรไม่มีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพปานกลาง อุณหภูมิอากาศส่วนใหญ่ค่อนข้างร้อน อากาศถ่ายเทได้ดี หรือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และ/หรือ วัฒนธรรม แต่มีสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงาม/โดดเด่น
ค่อนข้างสูง	4 สถานทรัพยากรไม่มีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพ ค่อนข้างสูง หรือด้านใดด้านหนึ่ง หรือทั้งสองด้าน แต่ไม่โดดเด่น อุณหภูมิค่อนข้างเย็นสบาย อากาศถ่ายเทได้ดี หรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
สูง	5 สถานทรัพยากรไม่มีความหลากหลายทั้งทางด้านกายภาพ และชีวภาพสูง หรือทั้งสองด้าน หรือโดดเด่นเป็นพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง อุณหภูมิอากาศเย็นสบาย (ต่ำกว่า 25 องศาเซลเซียส) มีลมอ่อน ๆ พัด อากาศถ่ายเทดี หรือ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และ/หรือ วัฒนธรรม และมีสภาพภูมิทัศน์สวยงามประกอบ

1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายชนิดของพันธุ์พืชสูง ถูกบุกรุก รบกวนน้อย คงสภาพความเป็นผืนป่าดั้งเดิม พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีรายงานพบพันธุ์พืช หรือสมุนไพรหายากใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย หรือการเสื่อมโทรมใด ๆ ต้นไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีพันธุ์ไม้ท้องถิ่น มีค่า หายาก ใกล้สูญพันธุ์ปรากฏ

ตาราง 3 แสดงค่านิยามศัพท์ปฏิบัติการความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 สภาพป่าไม่อุดมสมบูรณ์ ปรากฏร่องรอยการทำลายมาก หรือ ความเสื่อมโทรมอย่างชัดเจนโดยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป็นพื้นที่ เกษตรกรรม (มากกว่า 50% ของพื้นที่)
ค่อนข้างต่ำ	2 สภาพป่าไม่อุดมสมบูรณ์ ปรากฏร่องรอยการทำลาย หรือความเสื่อมโทรม (30-50% ของพื้นที่)
ปานกลาง	3 สภาพป่าค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีร่องรอยการถูกทำลายบ้าง แต่เล็กน้อย (10-30% ของพื้นที่) เป็นป่าทดแทน หรือสภาพป่า ไม่เป็นตามธรรมชาติ (สวนป่า)
ค่อนข้างสูง	4 สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ มีร่องรอยการถูกทำลายเล็กน้อย (น้อยกว่า 10% ของพื้นที่) มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญปรากฏอยู่
สูง	5 สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ ไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย หรือการเสื่อมโทรมใด ๆ ต้นไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมีค่าหายาก ใกล้สูญพันธุ์ ปรากฏ

1.4 ความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ

พื้นที่มีความสัมพันธ์ และเหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกิจกรรม สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทาง ธรณีวิทยา มีความหลากหลาย เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมหลาย ๆ ชนิด มีเนื้อที่ค่อนข้างมาก สามารถรองรับการขยายตัว และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้ในอนาคต และมีความกลมกลืน กับสภาพพื้นที่ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ ดินพังทลายยาก มีร่มเงามากกว่า 60%

ตาราง 4 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลัก
ในบริเวณ

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทางธรณีวิทยา ไม่มีความหลากหลาย ไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้ มีเนื้อที่จำกัดมาก ไม่สามารถพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานได้เพียงพอ และมีความขัดแย้งกับสภาพพื้นที่ ดินพังทลายง่าย ไม่มีร่มเงาจากไม้ใหญ่
ค่อนข้างต่ำ	2 สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทางธรณีวิทยา ไม่มีความหลากหลาย ไม่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรม แต่ยังสามารถที่จะประกอบกิจกรรม ได้น้อยชนิด มีเนื้อที่จำกัด สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานได้น้อย และขาดความกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ดินพังทลายง่าย มีร่มเงาจากไม้ใหญ่ ไม่ถึง 40%
ปานกลาง	3 สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทางธรณีวิทยา ค่อนข้างหลากหลาย เอื้อต่อ การประกอบกิจกรรมแต่ได้น้อยชนิด เนื้อที่ค่อนข้างจำกัด สามารถพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานได้ และมีความกลมกลืนปานกลาง กับสภาพพื้นที่ มีร่มเงาไม้ใหญ่ 40-60% ดินพังทลายค่อนข้างง่าย
ค่อนข้างสูง	4 สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทางธรณีวิทยา ค่อนข้างมีความหลากหลาย เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมได้หลายชนิด มีเนื้อที่ค่อนข้างมาก สามารถ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และรองรับการขยายตัวในอนาคตได้ ค่อนข้างมาก และมีความกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่อาจไม่แสดง ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ ดินพังทลายค่อนข้างยาก มีร่มเงามากกว่า 60% แต่เป็นไม้ผลัดใบ
สูง	5 สภาพภูมิประเทศ หรือลักษณะทางธรณีวิทยา มีความหลากหลาย เอื้อต่อ การประกอบกิจกรรมหลาย ๆ ชนิด มีเนื้อที่ค่อนข้างมาก สามารถรองรับ การขยายตัวและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้ในอนาคต และมีความ กลมกลืนกับสภาพพื้นที่ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ ดินพังทลายยาก มีร่มเงามากกว่า 60%

1.5 ความปลอดภัย

มีมาตรการในการควบคุม ดูแล รักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูง มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น และเพื่อความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราสม่ำเสมอตลอดเวลา

ตาราง 5 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความปลอดภัย

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 พื้นที่เสี่ยงไม่มีความปลอดภัยต่อร่างกายและทรัพย์สิน ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือเจ้าหน้าที่คอยตรวจตรา
ค่อนข้างต่ำ	2 พื้นที่เป็ลี่ยวค่อนข้างเสี่ยง มีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่น้อยมาก และชำรุด ไม่มีเจ้าหน้าที่ตรวจตรา
ปานกลาง	3 พื้นที่ค่อนข้างปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราเป็นช่วง ๆ
ค่อนข้างสูง	4 พื้นที่ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น และเพื่อความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราค่อนข้างสม่ำเสมอ
สูง	5 พื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูง มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นและเพื่อความปลอดภัยพร้อม มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราสม่ำเสมอตลอดเวลา

1.6 ความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ

มีการจัดเพื่อให้มีความเชื่อมโยงของแหล่งนันทนาการ/ทรัพยากรนันทนาการในพื้นที่อุทยานเอง มีความสะดวกต่อการเดินทางคมนาคมของนักท่องเที่ยว ทั้งที่มียานพาหนะ และไม่มียานพาหนะ และข้อจำกัดด้านเวลาในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ มีความเชื่อมโยงสูง การเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวใกล้เคียงใช้เวลาน้อยกว่า 15 นาที โดยการใช้นยานพาหนะ หรือโดยการเดินเท้า ระยะทางไม่เกิน 3 กิโลเมตร ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที

ตาราง 6 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความเชื่อมโยงกับแหล่งนันทนาการอื่น ๆ

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 ไม่เชื่อมโยงกับจุดท่องเที่ยวอื่นภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยใช้นานพาหนะเท่านั้น ใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมง หรือระยะทางมากกว่า 30 กิโลเมตร
ค่อนข้างต่ำ	2 มีความเชื่อมโยงค่อนข้างต่ำ การเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวใกล้เคียง ใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที ใช้นานพาหนะในการเข้าถึง ระยะทาง 20-30 กิโลเมตร
ปานกลาง	3 มีความเชื่อมโยงปานกลาง การเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยใช้นานพาหนะ ใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที หรือระยะทาง 10-20 กิโลเมตร หรือ การเดินเท้าระยะทาง 5-7 กิโลเมตร ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง
ค่อนข้างสูง	4 มีความเชื่อมโยงค่อนข้างสูง การเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยใช้นานพาหนะ ใช้เวลาประมาณ 15-30 นาที หรือ อาจไม่จำเป็นต้องใช้นานพาหนะ หรือ โดยการเดินเท้าระยะทาง 3-5 กิโลเมตร . ใช้เวลา 30-60 นาที
สูง	5 มีความเชื่อมโยงสูง การเดินทางไปยังจุดท่องเที่ยวใกล้เคียง ใช้เวลาน้อยกว่า 15 นาที โดยการใช้นานพาหนะ หรือ โดยการเดินเท้า ระยะทางไม่เกิน 3 กิโลเมตร ใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที

1.7 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งฯ

ความใกล้-ไกล จากถนนสายหลัก/รอง คุณภาพของเส้นทาง ความสะดวก และปลอดภัย สภาพเส้นทางเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีการจัดป้ายบอกทางชัดเจน มีพาหนะประจำทางโดยมีเวลาที่แน่นอน มีทางเข้าออกพร้อม แล้วสภาพดีมาก หรือไม่ต้องลงทุนเพิ่มเติมใด ๆ มีทางเข้าออกพร้อมแล้วสภาพดี หรือลงทุนเพิ่มเติมไม่มากนัก เข้าออก ได้ทุกฤดูกาล ในบางฤดูกาลอาจมีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี

ตาราง 7 แสดงคำนิยามศัพท์ปฏิบัติการความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งฯ

ระดับคะแนน	ลักษณะบ่งชี้
ต่ำ	1 เข้าถึงโดยการเดินเท้าอย่างเดียว มีความยากลำบากในทุกฤดูกาล ต้องปรับปรุงและต้องลงทุนสูง
ค่อนข้างต่ำ	2 การเดินเท้ายากลำบากในบางฤดูกาล ยานพาหนะเข้าออกได้ เฉพาะฤดูกาล ต้องปรับปรุง ต้องลงทุนสูง
ปานกลาง	3 ยานพาหนะ และการเดินเท้าเข้าออกได้ทุกฤดูกาล แต่ในบางฤดูกาล การเข้าออกยากลำบาก เช่น ฤดูฝนแต่ต้องปรับปรุงซ่อมแซม ลงทุนต่ำ
ค่อนข้างสูง	4 มีทางเข้าออกพร้อมแล้วสภาพดี หรือลงทุนเพิ่มเติมไม่มากนัก เข้าออกได้ทุกฤดูกาล ในบางฤดูกาลอาจมีการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี
สูง	5 มีทางเข้าออกพร้อมแล้วสภาพดีมาก หรือไม่ต้องลงทุนเพิ่มเติมใด ๆ

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินในวัตถุประสงค์ที่ 1 ในการกำหนดระดับศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและนันทนาการ (ตาราง 1) ดังนี้

- 1.0–2.3 หมายถึง Low potential หรือศักยภาพต่ำในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และ/หรือดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
- 2.4–3.6 หมายถึง Moderate potential หรือศักยภาพปานกลางในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และ/หรือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
- 3.7–5.0 หมายถึง High potential หรือศักยภาพสูงในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และ/หรือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

2. การวิเคราะห์ด้านผลกระทบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการ พื้นที่ภูลังกา จังหวัดพะเยา ได้กำหนดดัชนีชี้วัด ดังนี้

ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 2.1 พืชพรรณนาที่ถูกรบกวน/เด็ด/ถูกเหยียบย่ำ
- 2.2 เศษเถ้าไหม้จากการก่อกองไฟ การตั้งแคมป์
- 2.3 ปริมาณขยะ
- 2.4 ดินพังทลาย (% รากไม้ไผ่ ร่องรอยการพังทลายของดิน)
- 2.5 สารแขวนลอยในน้ำ

2.6 ของเสียมนุษย์

2.7 กลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา

2.8 การบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง

2.9 ความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ (ระหว่างกิจกรรมท่องเที่ยว
กันเอง)

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

เลือก 1 หมายถึง ค่าคะแนนน้อยมาก

เลือก 2 หมายถึง ค่าคะแนนน้อย

เลือก 3 หมายถึง ค่าคะแนนปานกลาง

เลือก 4 หมายถึง ค่าคะแนนสูง

เลือก 5 หมายถึง ค่าคะแนนสูงมาก

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินในวัตถุประสงค์ที่ 1 ในการกำหนดระดับ
ผลกระทบทางการท่องเที่ยวและนันทนาการ (ตาราง 1) ดังนี้

1.0-2.3 หมายถึง ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการต่ำ

2.4-3.6 หมายถึง ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการปานกลาง

3.7-5.0 หมายถึง ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการต่ำสูง

3. การวิเคราะห์ด้านความเหมาะสมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ได้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
และนันทนาการ พื้นที่ภูลังกา จังหวัดพะเยา ได้กำหนดดัชนีชี้วัด ดังนี้

ปัจจัยบ่งชี้ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ความเหมาะสมกับที่ตั้งและศักยภาพของพื้นที่

3.2 ขนาดของสิ่งอำนวยความสะดวกมีความเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์

3.3 ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม/ สภาพดั้งเดิมของพื้นที่

3.4 การออกแบบที่ดึงดูดใจ สวยงาม เรียบง่าย และรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์

ทางศิลปะของท้องถิ่น

3.5 ประโยชน์การใช้สอยสนองความต้องการ

3.6 ความปลอดภัย

3.7 ความไม่ขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่

3.8 ความไม่อ่อนไหวต่อพฤติกรรมทำลาย

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

เลือก 1 หมายถึง ค่าคะแนนน้อยมาก

เลือก 2 หมายถึง ค่าคะแนนน้อย

เลือก 3 หมายถึง ค่าคะแนนปานกลาง

เลือก 4 หมายถึง ค่าคะแนนสูง

เลือก 5 หมายถึง ค่าคะแนนสูงมาก

วิธีการคำนวณหาค่าคะแนน โดยมีสมการคำนวณอัตราภาคชั้นของค่าเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 0.5 โดยใช้สมการ ดังนี้

ความกว้างของอัตราภาคชั้น = (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น

เกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ภูธลังกา จังหวัดพะเยา (ตาราง 3)

1.0-2.3 หมายถึง ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่ำ

2.4-3.6 หมายถึง ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกปานกลาง

3.7-5.0 หมายถึง ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกสูง

รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้ศึกษากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ ด้านการบริการทางการท่องเที่ยวและสาธารณสุข ภาค ด้านการจัดการและพัฒนาทรัพยากร การท่องเที่ยว และกิจกรรมการสร้างระบบป้ายสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวภูธลังกา

ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูธลังกา จังหวัดพะเยา

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลเบื้องต้นมาจากข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเป็น เครื่องมือในวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยการศึกษาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ในพื้นที่วนอุทยานภูธลังกา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 19,573 คน/ปี หรือ 376 คน ต่อสัปดาห์ (วนอุทยานภูธลังกา, 2555) คนที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในวนอุทยาน ภูธลังกา ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ หน่วยในการวัดเป็นปัจเจกบุคคล คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในวนอุทยานภูธลังกาต่อสัปดาห์ โดยในการกำหนดขนาดตัวอย่าง ใช้สูตรในการคำนวณ

ขนาดตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์คือ จำนวนประชากรหลักหมื่น ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1-10% ดังที่ มนัส สุวรรณ (2544, อ้างอิงใน กรรณิกา พิมลศรี, 2555) ได้กล่าวถึง ดังนี้

$$n = \frac{N}{100}$$

n = จำนวนตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวอย่างประชากร

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

แทนค่าจากสูตร

$$n = \frac{19,573}{100}$$

$$n = 195.73$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางท่องเที่ยวในวนอุทยานภูลังกา ที่นำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในการสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 196 คน ตามสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวนอุทยานภูลังกา ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเลือกตัวอย่างดังกล่าว เป็นเป้าหมายขั้นต่ำในการเก็บข้อมูล อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์อยู่ทั้งสิ้น 190 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในด้านการบริการเกี่ยวกับระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เป็นลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ดังนี้

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพ
4. ระดับการศึกษาสูงสุด
5. อาชีพ
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
7. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ในอำเภอ จังหวัด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ดังนี้

1. ลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้
2. แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวนอุทยานภูลังกา
3. ในการเดินทางมาครั้งนี้ท่านพักค้างแรมในวนอุทยานหรือไม่
4. ระยะเวลาที่ใช้เที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้.....ชั่วโมง
5. ค่าใช้จ่ายที่ใช้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ประมาณ.....บาท

ส่วนที่ 3 แรงจูงใจนักท่องเที่ยวในการมาเยือนวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert Scale 5 ระดับ ดังนี้

1. ต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลายจากความเครียดจากการทำงาน/เรียน/ชีวิตประจำวัน

2. รักษาสุขภาพ/ธรรมชาติบำบัด
3. ความอยากรู้อยากเห็นสถานที่ใหม่ ๆ
4. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อน
5. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว
6. มีโอกาสพบปะผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น
7. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคลที่ชื่นชอบ
8. การชักชวนของเพื่อน/ญาติ หรือคนรู้จัก
9. ความภาคภูมิใจที่ได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป
10. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัย เพราะการท่องเที่ยวเป็นกระแสรสนิยมของสังคม
11. ชื่อเสียง และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
12. อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรมีในวนอุทยานภูลังกา ลักษณะคำถามเป็นแบบแบบ Likert Scale 5 ระดับ

1. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในวนอุทยาน
2. เรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรภายในวนอุทยาน
3. ศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของพื้นที่
4. เที่ยวถ้ำหรืออุโมงค์
5. การตั้งแคมป์ กางเต็นท์
6. ปิกนิก

7. ก่อกองไฟ
8. เล่นกีตาร์/ร้องเพลง
9. ขี่จักรยานชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน
10. เดินเล่น/ชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน
11. ดูนก/ส่องสัตว์บริเวณวนอุทยาน
12. ถ่ายภาพทิวทัศน์ บริเวณวนอุทยาน
13. เล่นน้ำตก/ชมน้ำตก บริเวณวนอุทยาน
14. ปีนผา/ไต่ตัว
15. ร่อนเครื่องร่อนเล็ก
16. กระโดดร่ม พาราเซลลิ่ง
17. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
18. ชมการแสดงที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น
19. พักค้างแรม แบบโฮมสเตย์ (Home stay)
20. ประกอบอาหารบริเวณแคมป์
21. ดูดาว
22. ชมทะเลหมอก
23. วาดรูปธรรมชาติ
24. ทำสมาธิท่ามกลางธรรมชาติ
25. ขอพรสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
26. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 5 ความต้องการต่อการจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก
 ในวนอุทยานภูลังกา ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert Scale 5 ระดับ

ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการ

1. เจ้าหน้าที่/วิทยากร นำชมมีความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในวนอุทยาน
2. สถานที่ติดต่อ/ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว
3. พิพิธภัณฑ์สื่อความหมายธรรมชาติ
4. เอกสารแผ่นพับ แผนที่แหล่งท่องเที่ยว
5. คู่มือศึกษาธรรมชาติ
6. ป้ายบอกทาง
7. ป้ายสื่อความหมาย คำแนะนำในการเยี่ยมชมตามจุดต่าง ๆ

8. ป้ายสื่อความหมายบอกชื่อ ประเภท ลักษณะของต้นไม้ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม
ภายในวนอุทยาน

9. ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

10. วัสดุทัศนแนะนำสถานที่

11. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวสามารถชมด้วยตนเอง

12. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวใช้และต้องการให้มี

1. ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด

2. ยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม

3. อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการรักษาความปลอดภัยระหว่างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

4. จัดให้มีที่นั่งพักตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

5. อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

6. มีการจัดจุดทิ้งขยะอย่างเหมาะสม

7. บ้านพักค้างคืนในวนอุทยาน ลานกางเต็นท์ จุดก่อกองไฟ

8. ลานจอดรถเหมาะสมและเพียงพอ

9. สถานที่จำหน่ายผลผลิตหรือสินค้าชุมชน หรือแหล่งใกล้เคียง

10. ร้านค้าสวัสดิการ ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาด และถูกสุขลักษณะ

11. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการให้ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก

ในพื้นที่

1. การให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

2. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

3. ห้องน้ำ

4. ลานจอดยานพาหนะ

5. สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

6. แนวโน้มของการเกิดการท่องเที่ยวซ้ำ

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของวนอุทยานภูลังกา

จังหวัดพะเยา ลักษณะคำถามเป็นแบบ Likert Scale 5 ระดับ

1. ภูลังกา ความเชื่อและศรัทธาแห่งพินจาเบา

2. ภูลังกาขุนเขาของเหล่านักเดินทาง

3. ชุนเขาแห่งตำนาน สายธารอันศักดิ์สิทธิ์ เรื่องราววิถีชีวิต พิธี “ภูลังกา”
  4. ดวงดาวเล่าขานตำนาน “ภูลังกา”
  5. กระซิบรัก พักภูลังกา
  6. ชุนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูเขาแห่งสวรรค์
- แบบสอบถามส่วนที่ 3-6 ลักษณะแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะข้อความประกอบด้วย ข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่อง แต่ละคำถามมีคำตอบ ให้เลือก 5 ระดับ ของ Likert Scale คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อยและเห็นด้วยน้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบความตรงของเนื้อหา (content of validity) หมายถึง เครื่องมือนั้นได้ครอบคลุมเนื้อหาหรือประเด็นในสิ่งที่ต้องการวัดได้ครบถ้วน (วีระพล ทองมา, 2543, หน้า 175) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากแนวทางที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากการตรวจเอกสาร ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นพื้นฐานในการสร้างประเด็นคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาส่วนต่าง ๆ จากนั้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณา ตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาเสนอแนะ ให้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยใช้กับแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมาย รนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

โดยในการตรวจสอบโดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{R}{N}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence)

R = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

เกณฑ์การพิจารณา

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ผลการทดสอบพบว่า ความตรงของแบบสอบถามฉบับนี้ ผลคะแนนมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่ามีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้

2. การทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในด้านการบริการเกี่ยวกับโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งใช้กับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาแล้วไปทดสอบความเที่ยงกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในวนอุทยานภูหลวงฯ ในช่วงเดือนตุลาคม 2557 ก่อนฤดูกาลท่องเที่ยว แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง หรือความน่าเชื่อถือ โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, หน้า 125; กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545, หน้า 35-38)

$$\text{ดังนี้} \\ \alpha = n \frac{\left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{n} \right\}}{n-1}$$

α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n = จำนวนข้อในแบบสอบถาม

s_i^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

st^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการทดสอบพบว่า ค่าความเที่ยงหรือความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าเท่ากับ 0.95 เนื่องจากค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีค่าความน่าเชื่อถือสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมาย ความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในวนอุทยานภูหลวงฯ จังหวัดพะเยา ด้วยวิธีการทางด้านสังคมศาสตร์ และใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลนักท่องเที่ยวร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจำแนก การวิเคราะห์ข้อมูล

นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับการสื่อความหมาย
ธรรมชาติ ด้วยวิธีการทางด้านสังคมศาสตร์และใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูป

การวิเคราะห์นักท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. รูปแบบการเดินทางและประสบการณ์การท่องเที่ยว
3. ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก
4. แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว
5. ความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว
6. ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
7. อັตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของวนอุทยานภูลังกา

เกณฑ์ในการแปลความหมาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล Likert Scale ที่อยู่ในรูปแบบ
คะแนนเฉลี่ย

เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 = เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 = เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 = เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 = เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 = เห็นด้วยน้อยสุด

วิธีการคำนวณหาค่าคะแนนโดย

มีสมการคำนวณอัตราภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.8 โดยใช้สมการ

ความกว้างของอัตราภาคชั้น = (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น

สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.21-4.00 หมายถึง มีค่าคะแนนมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.41-3.20 หมายถึง มีค่าคะแนนน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.61-2.40 หมายถึง มีค่าคะแนนปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.81-1.60 หมายถึง มีค่าคะแนนน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.00-0.80 หมายถึง มีค่าคะแนนน้อยที่สุด

การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

แหล่งข้อมูล

การศึกษาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูล 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ
ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท
การจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา เพื่อสร้างเครื่องมือ
ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ
วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้นำท้องถิ่น
ในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา จำนวน 5 คน
ได้แก่

1.1 หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา (ข้าราชการระดับชำนาญงาน)	จำนวน 1 คน
1.2 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย	จำนวน 2 คน
1.3 เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า	จำนวน 1 คน
1.4 เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยว	จำนวน 1 คน

2. กลุ่มผู้ประกอบการในวนอุทยานภูลังกา

2.1 ผู้ประกอบการที่พักภูลังการีสอร์ท	จำนวน 1 คน
2.2 ตัวแทนชุมชน แม่บ้าน ร้านค้า	จำนวน 2 คน
2.3 ผู้ประกอบการด้านธุรกิจนำเที่ยว	จำนวน 1 คน

3. กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์ด้านการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน
ด้านการท่องเที่ยว จากสำนักงานการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการท่องเที่ยว จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

การระดมสมองประชุมกลุ่มย่อย (focus group) หรือการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง และละเอียดลึกซึ้ง โดยดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้นำหรือหัวหน้าองค์กร เพื่อให้ผู้ตอบให้ข้อมูลรายละเอียด ในประเด็นที่ศึกษามาก คือ แนวทางการออกแบบระบบสื่อความหมายภายในนวนอุทยานภูลังกา นำไปสู่การหาแนวทางกำหนดกระบวนการ และตัวชี้วัดในการจัดทำระบบสื่อความหมาย เพื่อการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา กำหนด (กรรณิกา พิมลศรี, 2555) และนำผลสรุปจาก ประชาคม มาปรับแก้ไข และพัฒนาแผนการจัดทำ จนกระทั่งได้แผนระบบสื่อความหมาย และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมาย

ขั้นตอนดำเนินการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา นำข้อมูลหรือผลการศึกษาในด้านศักยภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในวนอุทยานภูลังกา มากำหนดเค้าโครงเรื่องการสื่อความหมาย ที่เหมาะสมกับศักยภาพ

ขั้นตอนการกำหนดเค้าโครง และแผนการสื่อความหมายในเส้นทางท่องเที่ยว กำหนด วิธีการ และเค้าโครงหลัก (theme) ในการสื่อความหมายในแต่ละบริเวณ ที่เป็นขอบเขตพื้นที่ศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งพื้นที่ ตลอดจนไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนกัน พร้อมระบุ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกิจกรรมแต่ละประเภทให้ชัดเจน โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นที่ การประเมินศักยภาพของการสื่อความหมาย และการวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ จนกระทั่ง ได้มาซึ่งจุด/สถานี สื่อความหมายที่ใช้สื่อสารในเส้นทางท่องเที่ยวนั้น ถือเป็นข้อมูลที่สำคัญ ในการพัฒนาระบบสื่อความหมายของพื้นที่ จากขั้นตอนการกำหนดเค้าโครงเรื่องหลัก และเค้าโครงเรื่องย่อยในการสื่อความหมาย ยังควรมีการเลือกช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม ต่อสภาพพื้นที่และความสะดวกต่อการจัดการ โดยใช้แบบกำหนดรายละเอียดของการสื่อความหมาย (story development form) ร่วมกับการระดมความคิดเห็นร่วมกันของคณะทำงาน ซึ่งมีตัวแทน ของชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ต้องการนำเสนอที่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย พร้อมแสดงรายละเอียดสำคัญ เช่น

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อเรื่อง (topic) ในการสื่อความหมายที่ต้องการนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเค้าโครงเรื่องการสื่อความหมายธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่ ที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ของวนอุทยานภูลังกา

สำหรับขั้นตอนที่ 3 จะแสดงผลในรูปแบบของการกำหนดรายละเอียดของการสื่อความหมาย (story development form) โดยมีหัวข้อสำคัญที่จะต้องศึกษา ได้แก่

1. เค้าโครงเรื่อง ในการสื่อความหมาย (theme)
2. วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย (interpretive program objective)
3. แนวคิดในการสื่อความหมาย (interpretive concept)
4. วิธีการสื่อความหมาย (interpretive mode) หรือ ตัวกลาง ช่องทางที่ใช้ในการสื่อความหมาย โดยในแต่ละสถานีจะต้องมีเนื้อหาสำคัญ ได้แก่
  - 4.1 เค้าโครงเรื่องรอง ในการสื่อความหมาย (sub-theme)
  - 4.2 วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย (interpretive program objective)
  - 4.3 แนวความคิดหลัก (main idea)

ขั้นตอนการจัดทำแผนระบบสื่อความหมาย และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายฉบับสมบูรณ์ โดยเริ่มจากการร่างและออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายในแต่ละบริเวณ โดยให้สอดคล้องกับเค้าโครงเรื่อง (theme) แล้วมีการนำเสนอในที่ประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแผน และการออกแบบโปรแกรมสื่อความหมาย หลังจากนั้นนำผลสรุปจากประชาคมมาปรับแก้ไข และพัฒนาแผนการจัดทำ จนกระทั่งได้แผนระบบสื่อความหมาย และออกแบบโปรแกรมสื่อความหมายฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา ในพื้นที่จังหวัดพะเยา และศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้ง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา ซึ่งสามารถอธิบายตามลำดับ ดังนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ดอยภูลังกา หรือในภาษาเข่าเรียกว่า “พินจาเบาะ” ซึ่งมีความหมายว่า “ภูเทวดา” เป็นยอดดอยที่สวยงาม มีความสูง 1,720 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง อยู่ใกล้แหล่งชุมชนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของราษฎรในท้องถิ่น ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัดเข้ามาเที่ยวชม สัมผัสอากาศ และศึกษาหาความรู้จากป่าเป็นจำนวนมาก แต่บริเวณดอยภูลังกายังไม่ได้รับการพัฒนา และจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้ผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยว หรือศึกษาหาความรู้ ไม่ได้รับความสะดวก และความปลอดภัย และอาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น สำนักงานป่าไม้เขตเชียงราย จึงได้พิจารณาจัดตั้งเป็นวนอุทยานภูลังกา เพื่อให้สถานที่แห่งนี้ได้รับการพัฒนา และจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้ง เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว โดยได้ประกาศจัดตั้งเป็นวนอุทยานภูลังกา เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2545 มีเนื้อที่ 7,800 ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่ยม อำเภอป่าสัก จังหวัดพะเยา และป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเปือย ป่าน้ำหยวน และป่าน้ำลาว อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

บริบทด้านการบริหารจัดการ

จากสภาพปัญหา และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการวนอุทยานภูลังกาในปัจจุบัน และจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา พบว่า ปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการวนอุทยานภูลังกา ในปัจจุบันยังขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีพื้นที่ที่จะต้องดูแลถึง 7,800 ไร่ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และมีนักเรียน นักศึกษา เดินทางเข้ามาในวนอุทยานภูลังกาจำนวนมาก แต่มีบุคลากรในการปฏิบัติงานเพียง 6 คน

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วนอุทยานภูลังกาได้ดำเนินงานโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในวนอุทยานภูลังกา และบริเวณใกล้เคียง ราษฎรในชุมชน จึงช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตวนอุทยานภูลังกา แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. บุคลากรมีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน
2. ไม่มียานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงานประจำวันวนอุทยานภูลังกา ต้องไปขอยืม จากหน่วยงานอื่นมาใช้
3. พื้นที่ดูแลรับผิดชอบของวนอุทยานภูลังกาส่วนใหญ่มีสภาพสูงชัน ยากต่อการดูแล ในสภาพที่มีบุคลากรและงบประมาณจำนวนน้อย

4. งบประมาณที่ได้รับมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานด้านนันทนาการ

วนอุทยานภูลังกา ได้จัดให้มีการนันทนาการในวนอุทยานแบบหลากหลาย เช่น มีลานกางเต็นท์ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีสวนสมุนไพร สวนพันธุ์ไม้หายาก พันธุ์กล้วยไม้ป่า สายพันธุ์แท้ของไทย สวนว่านตามตำราโบราณ เป็นต้น สำหรับปัญหาในด้านนันทนาการ มีดังนี้

1. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านนันทนาการโดยเฉพาะ
2. ขาดงบประมาณในการจัดทำสื่อความหมายต่าง ๆ

บริบทด้านวิชาการ

วนอุทยานภูลังกา มีสภาพเป็นป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง และป่าทุ่งหญ้าที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่า พันธุ์ไม้ และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์สูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย แต่ยังมีปัญหาด้านบุคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาการ จึงทำให้การจัดการด้านวิชาการยังไม่มี การดำเนินงานได้ดีเท่าที่ควร

บริบทด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน

วนอุทยานภูลังกา มีการจัดการและการดูแลทรัพยากรป่าไม้ และด้านการท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม แต่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ถึงวิธีการอนุรักษ์ ธรรมชาติ และการจัดการด้านท่องเที่ยว จึงต้องใช้งบประมาณในการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา แต่วนอุทยานภูลังกาไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินงาน

บริบทด้านการบริการ

วนอุทยานภูลังกา ได้จัดการบริหารพื้นที่ โดยให้นักท่องเที่ยวและผู้เข้ามาในวนอุทยาน ทุกคน ห้ามทิ้งขยะ ทุกคนต้องนำขยะไปที่บ้าน ซึ่งการจัดการขยะจึงมีน้อยมาก ด้านการรักษา ความปลอดภัย ได้จัดให้มีเวรยามทุกวัน และกำหนดเวลาปิด-เปิด ไร่ชัดเจน คือ เปิดเวลา

04.00 น. ปิดเวลา 18.00 น. ปัญหาในด้านการบริหารจัดการ คือ บุคลากรมีไม่เพียงพอ และงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

การแบ่งเขตพื้นที่นันทนาการและแหล่งท่องเที่ยว

การจำแนกพื้นที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่บริการและการท่องเที่ยว ได้แบ่งเขตจัดการวนอุทยานภูลังกา ออกเป็น 2 โซน คือ

1. โซนอนุรักษ์ จะเป็นพื้นที่ป่าที่มีความสมบูรณ์มาก เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น รกชฎ จะไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไป

2. โซนบริการและการท่องเที่ยว จะเป็นพื้นที่ที่วนอุทยานภูลังกาได้จัดตั้งเป็นสำนักงานและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ จัดทำเป็นลานกางเต็นท์ และห้องสุขา ไว้บริการผู้เข้ามาในวนอุทยาน และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามทางธรรมชาติ เช่น ยอดดอยภูลังกา น้ำตกภูลังกา และดอยภูนม เป็นต้น

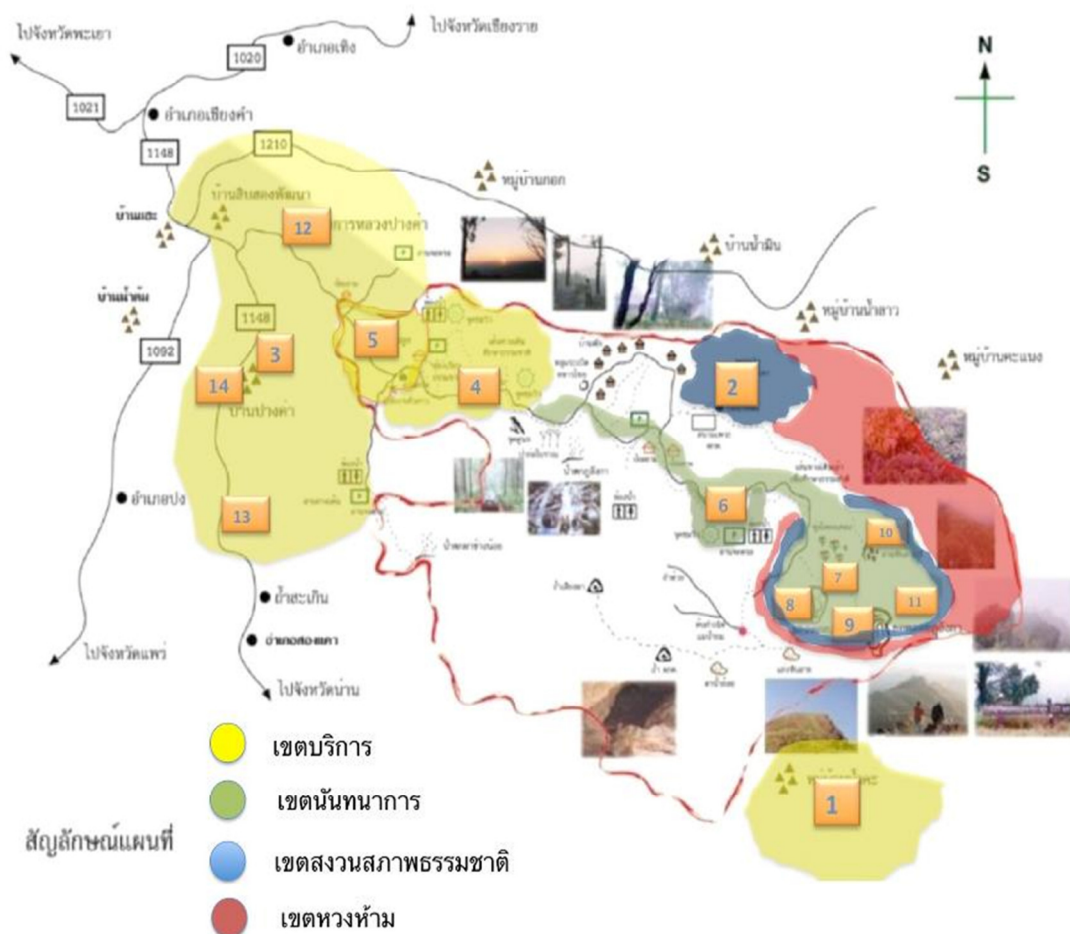
การจัดแบ่งพื้นที่ในวนอุทยานภูลังกา และบริเวณใกล้เคียง ยังมีการจำแนกออกเป็นเขตต่าง ๆ เป็นการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับสถานภาพ ศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม โดยการสำรวจพื้นที่ในครั้งนี้ จัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 เขต ดังนี้

1. เขตบริการ (Service Zone) เป็นเขตที่อนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่อย่างเต็มที่ โดยเป็นพื้นที่ธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกทำลายแล้ว เพื่อเป็นการไม่ไปบุกรุกพื้นที่ป่า ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจุดที่ 1, 3, 4, 5, 12, 13, และ 14

2. เขตนันทนาการ (Recreation Zone) เป็นเขตกิจกรรมแหล่งรวมจุดสนใจและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความเป็นไปได้ในการเข้าถึง และการพัฒนาเส้นทางที่ไม่กระทบและทำลายธรรมชาติ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจุดที่ 6, 7, 8, 9, 10 และ 11

3. เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive Zone) เป็นเขตที่กำหนดขึ้นเพื่อที่จะรักษาธรรมชาติ ส่วนใหญ่ให้คงอยู่ จะอนุญาตให้พัฒนาเฉพาะงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวจุดที่ 2 และบริเวณป่าโดยรอบพื้นที่ยอดภูลังกา

4. เขตหวงห้าม (Strict Nature Reserve Zone) เป็นเขตที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า สัตว์ป่าที่อาจจะได้ความกระทบกระเทือนจากการเข้าไปของมนุษย์ นอกจากนี้เป็นบริเวณที่มีพืชหายาก หากได้รับความกระทบแล้วยากที่จะฟื้นฟู ประกอบด้วยพื้นที่โดยรอบเขตสงวนสภาพธรรมชาติ

ภาพ 10 แสดงการจัดแบ่งพื้นที่ในวนอุทยานภูลังกา

ที่มา: วนอุทยานภูลังกา, 2555

จุดเด่นและทรัพยากรการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกาและพื้นที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยง ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 1: ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว บ้านน้ำคะसानก้วย

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 2: แอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์และบริเวณ

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 3: ศูนย์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 4: ลานกางเต็นท์

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 5: ศูนย์บริการข้อมูล

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 6: ลานจอดรถและกางเต็นท์ก่อนเดินขึ้นภูลังกา

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 7: จุดทางแยกศาลพระภูมิ

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 8: คอยบุญม

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 9: จุดพักจุดที่สองก่อนขึ้นถึงยอดภูลังกา

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 10: ลานหินล้านปี

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 11: แทนผาเทดา

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 12: โครงการหลวงปางค่า

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 13: ภูลังการีสอร์ท

แหล่งท่องเที่ยว จุดที่ 14: บ้านอาเพยผ้าทอไหมลือ

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

การวางแผนออกแบบนันทนาการในเชิงพื้นที่ จะต้องมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่สำรวจ และวิเคราะห์ทรัพยากรนันทนาการ เพื่อประเมินศักยภาพ โดยในการวิเคราะห์ทรัพยากรนันทนาการ ควรมีการกำหนดค่าวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวชี้วัดศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ ประเมินค่าศักยภาพตามตัวชี้วัด

ตาราง 8 แสดงการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ

เกณฑ์หรือปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ	แหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ	1.50	1.35	0.60	1.20	0.90	1.20	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50	1.20	0.90	0.30
2. ความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ (ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม)	0.70	1.00	1.00	0.60	0.80	0.80	0.20	0.90	0.60	1.00	1.00	0.40	0.60	1.00
3. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม	0.80	1.00	0.80	0.60	0.80	0.60	0.20	0.60	0.20	1.00	1.00	0.80	0.60	0.90
4. ความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ	0.18	0.20	0.15	0.23	0.20	0.15	0.05	0.20	0.05	0.25	0.25	0.15	0.15	0.10
5. ความสามารถของฐานทรัพยากรในการรองรับนักท่องเที่ยว	0.33	0.30	0.20	0.40	0.35	0.40	0.10	0.35	0.20	0.30	0.35	0.40	0.35	0.10
6. ความปลอดภัย	0.15	0.15	0.15	0.15	0.20	0.10	0.05	0.15	0.05	0.15	0.15	0.15	0.15	0.10
7. ความเชื่อมโยงแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวอื่น ๆ	0.05	0.15	0.20	0.20	0.25	0.15	0.05	0.18	0.15	0.18	0.15	0.15	0.15	0.15
8. นัยสำคัญด้านการสื่อความหมาย	0.08	0.05	0.10	0.20	0.20	0.15	0.15	0.05	0.10	0.10	0.10	0.10	0.05	0.05
ค่าเฉลี่ย	3.78	4.20	3.20	3.58	3.70	3.55	2.30	3.93	2.85	4.48	4.50	3.35	2.95	2.70
แปลผล	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

จากการประเมินศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพนันทนาการสูง 6 แห่ง ตามลำดับ คือ แท่นผาเทวดา ลานหินล้านปี ป่อน้ำทิพย์ ภูนม/ดอยลิง ศูนย์การเรียนรู้บ้านน้ำคะसानก้วย และศูนย์บริการข้อมูลสวนอุทยานภูลังกา ปัจจัยที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับค่าคะแนนที่มีศักยภาพสูงมาจาก คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ความโดดเด่นของทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ ทั้งด้านความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกด้วยความเหมาะสมของฐานทรัพยากรและนัยสำคัญด้านการสื่อความหมาย ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อกิจกรรมที่เหมาะสมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพนันทนาการปานกลาง ตามลำดับ คือ ลานกางเต็นท์บริเวณวนอุทยาน ที่ควรมีการพัฒนาในระดับถัดไป เพื่อให้เกิดการรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม รวมถึง ลานกางเต็นท์ และลานจอดรถก่อนทางขึ้นยอดดอย ที่ยังมีศักยภาพปานกลาง เช่นเดียวกับ จุดชมพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก จุดชมวิวกุ้งการีสอร์ท จุดนั่งพักระหว่างยอดดอยภูนม และยอดภูลังกา จุดชมผ้าลายปักชนเผ่าบ้านอาเพย จุดพักบริเวณศาลพระภูมิระหว่างยอดดอยภูลังกา แหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีศักยภาพปานกลางเหล่านี้ ยังต้องได้รับการพัฒนาในปัจจุบันต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เช่น การดูแลด้านภูมิทัศน์ ความเหมาะสมของกิจกรรมในพื้นที่ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงขึ้น มีความดึงดูดใจ และพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

ตาราง 9 แสดงการประเมินผลกระทบจากกิจกรรมนั้นทางการ การใช้ประโยชน์ที่สังเกตเห็นได้ (Visible impact)

เกณฑ์หรือปัจจัยบ่งชี้ ศักยภาพ	แหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม														
1. พืชพรรณนาที่ถูกรบกวน/ตัด/ ถูกเหยียบย่ำ	0.60	0.60	0.20	0.80	0.60	1.00	1.00	0.60	1.00	0.20	0.80	0.40	0.20	0.20
2. เศษเฝ้าน้ำมันจากการก่อของไฟ การตั้งแคมป์	0.30	0.10	0.10	0.40	0.30	0.50	0.10	0.10	0.30	0.10	0.10	0.40	0.20	0.10
3. ปริมาณขยะ	0.80	0.20	0.40	0.50	0.80	0.80	0.80	0.20	0.40	0.20	0.40	0.60	0.60	0.40
4. ดินพังทลาย (% รากไม้โผล่ ร่องรอย การพังทลายของดิน)	0.20	0.10	0.10	0.20	0.30	0.30	0.50	0.10	0.30	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10
5. สารแขวนลอยในน้ำ	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
6. ของเสียมนุษย์	0.10	0.05	0.05	0.05	0.05	0.20	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.10	0.05	0.05
7. กลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา	0.20	0.10	0.10	0.10	0.10	0.40	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10	0.20	0.30	0.10
8. การบดบังทัศนียภาพ โดยสิ่งปลูกสร้าง	0.15	0.15	0.45	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.13	0.30	0.15	0.15

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์หรือปัจจัยบังคับ	แหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
9. ความขัดแย้งระหว่าง กิจกรรมการใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ (ระหว่างกิจกรรม ท่องเที่ยวกันเอง)	0.15	0.05	0.05	0.05	0.10	0.15	0.05	0.05	0.10	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
ค่าเฉลี่ย	2.40	1.35	1.45	2.25	2.35	3.40	2.75	1.35	2.35	0.95	1.73	2.15	1.65	1.15
แปลผล	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

จากการประเมินผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการ พบว่า ในกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา มีแหล่งที่เกิดผลกระทบปานกลาง จำนวน 5 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรมีการจัดการด้านการรองรับผลกระทบ ที่เกิดจากกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ เช่น การจัดการเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เพื่อไม่ให้เกิดกระทบกับทรัพยากรในพื้นที่ ที่เกิดจากการถูกเหยียบย่ำ จากกิจกรรมนันทนาการ ความเสียหายจากการก่อองไฟ ตั้งแคมป์ รวมถึงการจัดการด้านสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมในพื้นที่นันทนาการ ทางด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่ำ พบว่า เป็นแหล่งที่ไม่มีการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และเป็นพื้นที่ธรรมชาติชัดเจน จึงเกิดผลกระทบต่อธรรมชาติต่ำ และเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนา นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งนั้น ๆ จึงทำให้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการน้อย เช่นกัน

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการจัดการ และออกแบบการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ พบว่า ในกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภูลังกา มีความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ปานกลาง อยู่ 4 แห่ง คือ พื้นที่กางเต็นท์ประกอบกิจกรรม ศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา โครงการหลวง และจุดชมวิภูลังการีสอร์ท ซึ่งเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ให้แก่นักท่องเที่ยว แต่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่ำ เป็นแหล่งที่ไม่มีการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมถึง ยังเป็นพื้นที่ธรรมชาติชัดเจน ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในพื้นที่ และระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ในการให้บริการนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น

ตาราง 11 แสดงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการในปัจจุบัน แนวโน้มรูปแบบกิจกรรม
นันทนาการในอนาคต และปัญหาในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบ กิจกรรม	แนวโน้มรูปแบบกิจกรรม ในอนาคต
ศูนย์บริการข้อมูล (Visitor Center)	1. บริการ ลานจอดรถ 2. บริการข้อมูล การท่องเที่ยว 3. จุดแสดง นิทรรศการ ให้ความรู้ภูถ้ำงา 4. จุดติดต่อ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ 5. พื้นที่เปิด สำหรับชุมชน รอบข้าง เข้ามาชายของ ในฤดูกาล ท่องเที่ยว	1. ลานจอดรถมี จำกัดในช่วง นักท่องเที่ยวเยอะ 2. ส่วนแสดง นิทรรศการ มีความชำรุด ทรุดโทรม 3. พื้นที่เปิดให้ ชุมชน มีจำนวนจำกัด	1. เพิ่มระบบจองที่พัก ลานกางเต็นท์ ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อลดปัญหาที่จอดรถและ ปัญหานักท่องเที่ยวล้น ในฤดูกาลท่องเที่ยว 2. ปรับปรุงห้องนิทรรศการ ใหม่ โดยเพิ่มอัตลักษณ์ของ ภูถ้ำงาให้ส่งผล ด้านความเข้าใจ จิตสำนึก และการเชื่อมโยง ทางการท่องเที่ยว เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน แห่งการเดินทาง (พาสปอร์ตโบราณ ที่ยาวที่สุดในโลก) ความศักดิ์สิทธิ์ของ แท่นหินเทวดา ตามด้วย ข้อปฏิบัตินักท่องเที่ยว ในการเข้าเยี่ยมชม จุดที่มีความสำคัญ ทางความเชื่อความรู้สึก ชุมชน รวมถึงนำเสนอ จุดท่องเที่ยวเชื่อมโยง ที่น่าสนใจ

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบ กิจกรรม	แนวโน้มรูปแบบกิจกรรม ในอนาคต
ศูนย์บริการข้อมูล (Visitor Center) (ต่อ)			3. สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามา ใช้พื้นที่เปิด ในนามของ สหกรณ์ เพื่อผลทางการ กระจายรายได้และกำจัด ปัญหาความขัดแย้งทาง ผลประโยชน์ในระยะยาว
ลานกางเต็นท์	1. บริการลาน กางเต็นท์ 2. บริการห้องน้ำ	1. มีการทำ กิจกรรม ก่อกองไฟโดยขาด การจัดการ 2. นักท่องเที่ยว บางส่วนยังขาด จิตสำนึกในการ จัดการขยะ ที่ตนนำเข้ามา 3. ห้องน้ำชำรุด	1. เพิ่มป้ายสื่อความหมาย คำเตือน และข้อปฏิบัติ ในการทำกิจกรรม นันทนาการในบริเวณ ลานกางเต็นท์ และสนับสนุน 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว 1 กองไฟ ไม่เสียงดัง 2. จัดจุดก่อกองไฟประจำ และเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกและความปลอดภัย เช่น วางหินสามเส้าสำหรับ ก่อกองไฟทุกจุดลานกาง เต็นท์ 3. ซ่อมบำรุงห้องน้ำและ เพิ่มจุดไฟส่องสว่างทางเดิน เช่น โคมไฟโซล่าเซลล์

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบกิจกรรม	แนวให้รูปแบบ กิจกรรมในอนาคต
ลานจอดรถ ก่อนเดินขึ้นภู จุดพักระหว่าง ขึ้นภูลังกา ที่ 1 (ทางแยก ศาลพระภูมิ) จุดพักบนภูลังกา ที่ 2 (เก้าอี้นั่งก่อน เดินขึ้นยอดภู)	1. ป้ายบอกทาง 2. ห้องน้ำบริเวณ ลานจอดรถ	1. ป้ายบอกทางชำรุด และมีน้อยเกินไป 2. ขาดการสื่อ ความหมาย 3. ห้องน้ำขาดน้ำ ชำระล้าง เนื่องจาก อยู่สูงกว่าระดับ น้ำประปาภูเขา 4. ขาดที่นั่งพัก ระหว่างทาง	1. บำรุงป้ายบอกทาง และเพิ่มจำนวนในจุด ที่เหมาะสม 2. เพิ่มการสื่อ ความหมายเน้นความ ปลอดภัยและ ข้อปฏิบัติเตรียมตัว 3. ใช้น้ำหมักชีวภาพช่วย ในการทำความสะอาด และดับกลิ่นห้องน้ำ 4. ปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้น่านั่งพัก เช่น ก้อนหินใหญ่ หรือ ใช้ม้านั่งซุงหรือม้านั่ง คอนกรีตเลียนแบบ สภาพแวดล้อม
แท่นผาเทวดา	เที่ยวชมธรรมชาติ และความงาม ของภูมิทัศน์ ทะเลหมอก	1. ขยะ ขวดน้ำ พลาสติก เศษลูกอม 2. พฤติกรรมเหยียบย่ำ แท่นหินเทวดา ของนักท่องเที่ยว และ สลักชื่อบนแท่นหิน เทวดา 3. ขาดป้ายบอกทาง และป้ายสื่อ ความหมาย	1. ใช้ป้ายสื่อความหมาย เรื่องการปฏิบัติตัว ในการเที่ยวชม ยอดภูลังการ่วมกับ การวางถังขยะอำนวยความสะดวก ความสะดวกไว้ บริเวณลานจอดรถ เพื่อเพิ่มโอกาส การนำขยะลงมาทิ้ง ณ จุดบริการ

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบกิจกรรม	แนวโน้มรูปแบบ กิจกรรมในอนาคต
แท่นผาเทวดา (ต่อ)			2. เพิ่มป้าย สื่อความหมาย ความสำคัญ ประวัติ ที่สามารถเป็นจุด ถ่ายรูปได้
ลานหินล้านปี	เที่ยวชมธรรมชาติ ลักษณะรูปทรงหิน สันเขาและเพ็ร์น ในบริเวณ ลานหินล้านปี	ยังไม่พร้อมรอย ความเสียหาย จากการท่องเที่ยว	1. ป้ายสื่อศึกษาลักษณะ ธรณีวิทยาและศึกษา ธรรมชาติ 2. ป้ายสื่อความหมาย ด้านความปลอดภัย 3. รื้อกั้นบริเวณผาหิน ที่มีความเสี่ยง
ภูนม	เที่ยวชมธรรมชาติ และความงาม ภูมิทัศน์ ทะเลหมอก	ชยะ	1. ป้ายสื่อความหมาย ประวัติความเป็นมา 2. ป้ายสื่อความหมาย เรื่องข้อปฏิบัติ นักท่องเที่ยว
โครงการหลวง ปางค่า	ที่พัก บริการ อาหาร ห้องน้ำ ร้านกาแฟ สวนผัก และการเยี่ยมชม ตามรอยพระราช ดำริ	การบริการอาหาร จำเป็นต้องมีการสั่ง จองล่วงหน้า มิฉะนั้น จะมีบริการเพียง ร้านกาแฟ	1. เพิ่มระบบการสื่อสาร การตลาดทาง อินเทอร์เน็ต 2. เพิ่มอาหารกินเล่น ที่สามารถทำได้ง่าย ๆ เช่น ขนมปังปิ้ง สลัด ผลไม้ ซึ่งใช้วัตถุดิบจาก โครงการหลวง

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบกิจกรรม	แนวใหม่รูปแบบ กิจกรรมในอนาคต
ศูนย์วัฒนธรรม	1. บริการข้อมูล ด้านการท่องเที่ยว 2. พิพิธภัณฑ์ ชนเผ่า	การนำเสนอของ พิพิธภัณฑ์ไม่น่าสนใจ และมักนำถูกใช้ เป็นที่เก็บของ	1. เพิ่มการจัดวาง ให้น่าสนใจในการเข้ามา เรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชนเผ่า 2. ระบบสื่อความหมาย โดยไม่ใช้บุคคล
ภูลังกา รีสอร์ท	บริการที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	ไม่พบปัญหาอะไร	เพิ่มความร่วมมือ ทางด้านการท่องเที่ยว เช่น จุดบริการคู่มือนำ เที่ยว เพื่อสร้างการ เชื่อมโยงการท่องเที่ยว ภายในพื้นที่
อ่างน้ำศักดิ์สิทธิ์	ยังไม่มีกิจกรรม ท่องเที่ยว อย่างเป็นทางการ	การเข้ามาเยี่ยมชม ของนักศึกษา ข้าราชการอาจมีความ เสี่ยงต่อพื้นที่ต้นน้ำ	1. สร้างเส้นทางศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ 2. จัดทำป้าย สื่อความหมาย ป้ายบอกทาง ป้ายศึกษาธรรมชาติ 3. จัดทำป้ายแสดง ค่าตัวเลข ความบริสุทธิ์ ของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ควบคู่กับการนำเสนอ ถ่ายทอดเรื่องราวของ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ถูก นำไปใช้ในการประกอบ กิจกรรมพระราชพิธี ในแต่ละปี เพื่อกระตุ้น ให้นักท่องเที่ยว

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบกิจกรรม	แนวโน้มรูปแบบ กิจกรรมในอนาคต
อ่างน้ำศักดิ์สิทธิ์ (ต่อ)			เกิดความเข้าใจว่า เป็นแหล่งต้นน้ำของ ชุมชนและมีความสำคัญ ในด้านความเชื่อ ตลอดจน เกิดจิตสำนึกดี นำไปสู่ การปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการเที่ยวเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติ
หมู่บ้านน้ำคะ สานแก้ว	ลานกางเต็นท์ บ้านพัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก ร้านอาหาร	1. การติดต่อ ประสานงานยังไม่มี ความเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน ขาดผู้รับผิดชอบ โดยตรง 2. ขาดการจัดการ พื้นที่ลานกางเต็นท์ กฎข้อปฏิบัติ และป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สอดคล้องในทิศทาง เดียวกัน	1. รื้อฟื้นคณะทำงาน การท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์บ้านน้ำคะ สานแก้ว (จากงานวิจัยจาก สกว. ปี42) 2. จัดสรรการจัดการ พื้นที่ลานกางเต็นท์ ข้อ ปฏิบัติให้ชัดเจน 3. ออกแบบป้ายสื่อ ความหมาย และสิ่ง อำนวยความสะดวก ที่สอดคล้องกับ การใช้พื้นที่

ตาราง 11 (ต่อ)

แหล่งนันทนาการ	กิจกรรม นันทนาการ	ปัญหาในการ ประกอบกิจกรรม	แนวโน้มรูปแบบ กิจกรรมในอนาคต
ผ้าลายปักชนเผ่า	จุดเรียนรู้ผ้าทอ ชนเผ่า	ยังไม่มีการจัดการ พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ชัดเจน	1. สร้างความเข้าใจและ ความร่วมมือ 2. พัฒนาหรือปรับปรุง พื้นที่บ้านบางส่วน เป็นส่วนแสดง นิทรรศการผ้าลายปัก ชนเผ่า 3. ใช้คู่มือนำเที่ยวพसान กับผู้นำชมนิทรรศการ ผ้าลายปัก

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว
ด้านการสื่อความหมาย วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ได้แบ่งผลการศึกษาเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่า
ควรมีในวนอุทยานภูลังกา

ตอนที่ 5 ความต้องการต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก
ในวนอุทยานภูลังกา

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของวนอุทยานภูลังกา
จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยแสดงเป็นจำนวนร้อยละ ผลปรากฏดังตาราง

ตาราง 12 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ
ของนักท่องเที่ยวน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	81	42.60
หญิง	109	57.40
รวม	190	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	26	13.80
21-30 ปี	73	38.40
31-40 ปี	58	30.50
41-50 ปี	27	14.20
51 ปีขึ้นไป	6	3.10
รวม	190	100.00
สถานภาพ		
โสด	127	66.8
สมรส	58	30.50
อื่น ๆ	5	2.60
รวม	190	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	3	1.60
มัธยมศึกษาตอนต้น/ ตอนปลาย/เทียบเท่า	39	20.50
ปริญญาตรี	109	57.40
สูงกว่าปริญญาตรี	39	20.50
ปริญญาตรี	109	57.40
สูงกว่าปริญญาตรี	39	20.50
รวม	190	100.00

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	55	28.90
ข้าราชการ/	55	28.90
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/	10	5.30
พนักงานบริษัทเอกชน	34	17.90
เกษตรกร	6	3.20
รับจ้างทั่วไป	15	7.90
อื่น ๆ	15	7.90
รวม	190	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
1,000–5,000 บาท	62	32.80
5,001–10,000 บาท	35	18.30
10,001–15,000 บาท	16	8.30
15,001–20,000 บาท	41	21.60
20,001–25,000 บาท	3	1.60
มากกว่า 25,001 บาท	33	17.40
รวม	190	100.00
ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่		
พะเยา	100	52.60
เชียงราย	16	8.40
เชียงใหม่	17	8.90
ลำปาง	3	1.60
แพร่	3	1.60
กทม.	20	10.50
อื่น ๆ	31	16.30
รวม	190	100.00

ตาราง 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 57.40 เป็นเพศชาย จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพส่วนใหญ่ โสด ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ระดับปริญญาตรี อาชีพส่วนใหญ่ นักเรียน/นักศึกษา และปัจจุบันส่วนใหญ่พักอาศัยในจังหวัดพะเยา จึงอนุมานได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางระยะใกล้ เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดพะเยา อาจเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ต้องการเดินทางพักผ่อนในช่วงวันหยุด

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว

ตาราง 13 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้		
กลุ่มครอบครัว/ มากับญาติ/ครอบครัว	95	50.00
กลุ่มเพื่อน	38	20.00
กลุ่มครอบครัว ผสม กลุ่มเพื่อน	42	22.10
กลุ่มที่ทำงาน /สถาบันการศึกษา	15	7.90
หรือองค์กรต่าง ๆ		
รวม	190	100.00
แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวันหยุด		
ภูลังกา		
เพื่อน/ญาติ	87	45.00
วิทยุ/โทรทัศน์	8	4.00
หนังสือพิมพ์/วารสาร	18	9.50
เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับ	25	13.10
บริษัทนำเที่ยว	3	1.60
อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	47	24.70
อื่นๆ	2	2.10
รวม	190	100.00

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ในการเดินทางมาครั้งนี้ท่านพักค้างแรม		
ในวนอุทยานหรือไม่		
ไม่พัก	10	5.30
1-2 คืน	178	93.70
3-5 คืน	2	1.00
รวม	190	100.00
ระยะเวลาที่ใช้เที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้		
1-3 ชั่วโมง	33	17.40
4-6 ชั่วโมง	19	10.00
7-9 ชั่วโมง	13	6.80
10-12 ชั่วโมง	3	1.60
13-15 ชั่วโมง	8	4.20
16-21 ชั่วโมง	5	2.60
22-24 ชั่วโมง	59	31.10
มากกว่า 24 ชั่วโมง	50	26.30
รวม	190	100.00
ค่าใช้จ่ายที่ใช้ภายในแหล่งท่องเที่ยว		
0-500 บาท	65	34.20
501-1,500 บาท	55	28.90
1,501-2,500 บาท	35	18.50
2,501-3,500 บาท	20	10.50
3,501-4,500 บาท	3	1.60
4,501-5,500 บาท	9	4.70
มากกว่า 5,501 บาท ขึ้นไป	3	1.60
รวม	190	100.00

ตาราง 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มาแบบกลุ่มครอบครัว/มากับญาติ/ครอบครัว และแบบกลุ่มครอบครัว ผสมกลุ่มเพื่อน โดยแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวันหยุดชานภูเขาลังกา ส่วนใหญ่มาจากเพื่อน/ญาติ รวมถึง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เอกสาร และแผ่นพับ ตามลำดับ ในการเดินทางมาครั้งนี้ ส่วนใหญ่พัก 1-2 คืน ระยะเวลาที่ใช้เที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 22-24 ชั่วโมง จึงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ประมาณ 0-500 บาท ต่อการท่องเที่ยวยานภูเขาลังกาหนึ่งครั้ง เกิดการพักผ่อน และทำให้ใช้เวลาในแหล่งนันทนาการ

ตอนที่ 3 แรงจูงใจนักท่องเที่ยวในการมาเยือนวันหยุดชานภูเขาลังกา จังหวัดพะเยา

ตาราง 14 แสดงแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของท่าน

แรงจูงใจที่ทำให้ท่านต้องการเดินทางท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความอยากรู้อยากเห็นสถานที่ใหม่ ๆ	4.41	0.60	มาก
2. ต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลาย จากความเครียดจากการทำงาน/เรียน/ชีวิตประจำวัน	4.27	0.69	มาก
3. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว	4.22	0.82	มาก
4. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อน	4.13	0.80	มาก
5. มีโอกาสพบปะผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น	4.09	0.78	มาก
6. ความภาคภูมิใจที่ได้เดินทางท่องเที่ยว ไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป	4.08	0.89	มาก
8. การชักชวนของเพื่อน /ญาติ หรือคนรู้จัก	3.81	0.96	มาก
9. ชื่อเสียง และภาพลักษณ์ของแหล่ง	3.76	0.98	มาก
7. รักษาสุขภาพ/ธรรมชาติบำบัด	3.59	0.88	มาก
10. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัย เพราะการท่องเที่ยวเป็นกระแสความนิยมของสังคม	3.42	0.99	ปานกลาง
11. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคลที่ชื่นชอบ	3.21	0.96	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.89	0.86	มาก

ตาราง 14 พบว่า ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อแรงผลักดันที่ทำให้ท่านต้องการเดินทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ไปหาต่ำสุด ได้แก่ ความอยากรู้ อยากเห็นสถานที่ใหม่ ๆ ต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลายจากความเครียด การทำงาน/เรียนชีวิตประจำวัน มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว กลุ่มเพื่อน และได้มีโอกาสพบปะผูกมิตร และสังสรรค์กับผู้อื่น จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้เวลาว่างเพื่อผ่อนคลายความเครียด กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงการทำงาน เรียน ดังนั้น กิจกรรมจึงควรสนับสนุนให้เหมาะสมกับการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวด้วย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าควรมีในวนอุทยานภูลังกา

ตาราง 15 แสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าควรมีในวนอุทยานแห่งชาติภูลังกา

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ที่ท่านคิดว่าควรมีในวนอุทยานแห่งชาติ ภูลังกา	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การตั้งแคมป์ กางเต็นท์	4.36	0.74	มาก
2. ดูดาว	4.34	0.82	มาก
3. ชมทะเลหมอก	4.29	0.89	มาก
4. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตามเส้นทางศึกษา ธรรมชาติภายในวนอุทยาน	4.23	0.84	มาก
5. ถ่ายภาพทิวทัศน์ บริเวณวนอุทยาน	4.19	0.96	มาก
6. ศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของพื้นที่	4.18	0.84	มาก
7. ปิกนิก	4.18	0.86	มาก
8. ก่อกองไฟ	4.15	0.87	มาก
9. วาดรูปธรรมชาติ	4.03	0.96	มาก
10. เดินเล่น/ชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน	3.99	0.95	มาก
11. ดูนก/ส่องสัตว์บริเวณวนอุทยาน	3.94	0.96	มาก
12. เล่นกีตาร์/ร้องเพลง	3.96	0.96	มาก
13. เรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรภายในวนอุทยาน	3.90	0.92	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ที่ท่านคิดว่าควรมีในอุทยานแห่งชาติ ภูลังกา	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
14. ประกอบอาหารบริเวณแคมป์	3.98	0.98	มาก
15. พักค้างแรมแบบโฮมสเตย์ (Home stay)	3.87	0.94	มาก
16. เล่นน้ำตก/ชมน้ำตก บริเวณวนอุทยาน	3.87	0.93	มาก
17. เทียวถ้ำหรืออุโมงค์	3.84	0.95	มาก
18. ขอพรสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์	3.76	0.94	มาก
19. ชมการแสดงที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ของท้องถิ่น	3.73	0.97	มาก
20. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น	3.69	0.97	มาก
21. ทำสมาธิท่ามกลางธรรมชาติ	3.54	0.97	มาก
22. ชี้อัจฉริยะชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน	3.47	0.97	มาก
23. ปีนผา/ไต่ตัว	3.37	0.92	ปานกลาง
24. ร่อนเครื่องร่อนเล็ก	3.11	0.97	ปานกลาง
25. กระโดดร่ม พาราเซลลิ่ง	3.06	0.97	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.88	0.92	มาก

ตาราง 15 พบว่า ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในวนอุทยานภูลังกา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ การตั้งแคมป์ กางเต็นท์ ดูดาว ชมทะเลหมอก ถ่ายภาพทิวทัศน์บริเวณวนอุทยาน ปิกนิก ก่อกองไฟ วาดรูปธรรมชาติ เดินเล่นชมธรรมชาติภายในวนอุทยาน ดูนก ส่องสัตว์ เล่นกีตาร์ ร้องเพลง ซึ่งมีความเหมาะสมกับพื้นที่วนอุทยานภูลังกา และสามารถประกอบกิจกรรมได้จริง สำหรับกิจกรรมที่อาจไม่เหมาะสมกับพื้นที่วนอุทยานภูลังกา อาจเนื่องจากกิจกรรมต้องใช้ความปลอดภัยสูงในการเล่น และพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยในการประกอบกิจกรรม จึงไม่เหมาะสมที่จะประกอบกิจกรรมในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา เช่น การชี่จรรย์านชมธรรมชาติ ปีนผา/ไต่ตัว เป็นต้น

ตอนที่ 5 ความต้องการต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก
ในวนอุทยานภูลังกา

ตาราง 16 แสดงความต้องการนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ในวนอุทยานภูลังกาด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย

การจัดการด้านสื่อความหมายและ สิ่งอำนวยความสะดวก	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย			
1.1 สื่อบุคคล			
1.1.1 เจ้าหน้าที่/วิทยากร นำชมที่มีความรู้และ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในวนอุทยาน ภูลังกา	4.24	0.98	มาก
1.1.2 สถานที่ติดต่อ/ศูนย์บริการข้อมูล นักท่องเที่ยว	4.23	0.82	มาก
1.1.3 พิพิธภัณฑสถานสื่อความหมายธรรมชาติ	4.17	0.82	มาก
1.2 สื่อที่ไม่ใช่บุคคล			
1.2.1 ป้ายบอกทาง	4.17	0.90	มาก
1.2.2 ป้ายสื่อความหมาย คำแนะนำในการเยี่ยมชมตามจุดต่าง ๆ	4.13	0.89	มาก
1.2.3 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่นักท่องเที่ยว สามารถชมด้วยตนเอง	4.16	0.94	มาก
1.2.4 ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติตามเส้นทางเดิน ศึกษาธรรมชาติ	4.14	0.95	มาก
1.2.5 คู่มือศึกษาธรรมชาติ	4.08	0.93	มาก
1.2.6 เอกสารแผ่นพับ แผนที่แหล่งท่องเที่ยว	4.00	0.99	มาก
1.2.7 ป้ายสื่อความหมายบอกชื่อ ประเภท ลักษณะของต้นไม้ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมภายใน วนอุทยาน	3.97	0.94	มาก
1.2.8 วัสดุทัศนียภาพแนะนำสถานที่	3.69	0.98	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.10	0.91	มาก

ตาราง 16 พบว่า ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในสวนอุทยาน ภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่/วิทยากร นำชมที่มีความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในสวนอุทยาน ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวนึกถึง เมื่อมาถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่คุ้นเคย จึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างมากสำหรับการทำความรู้จักกับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ อันดับรอง ได้แก่ สถานที่ติดต่อ หรือศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจาก จุดบริการข้อมูลได้ด้วยตนเอง อันดับรองลงมา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สื่อความหมายธรรมชาติ โดยนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้จากพิพิธภัณฑ์ รวมถึงป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย คำแนะนำในการเยี่ยมชมตามจุดต่าง ๆ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมด้วยตนเอง ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ สิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ และมีความต้องการไม่แพ้กัน ได้แก่ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เอกสารแผ่นพับ แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายบอกชื่อ ประเภท ลักษณะ ของต้นไม้ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมภายในสวนอุทยาน วัตถุประสงค์แนะนำสถานที่ ตามลำดับ ซึ่งระบบสื่อความหมายเหล่านี้ ล้วนแต่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และนักท่องเที่ยวได้มีความรู้สึกอุ่นใจในการเดินทางมาเยือนในครั้งต่อไป

ตาราง 17 แสดงความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในวนอุทยาน
ภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายด้านสิ่งแวดล้อม
ความสะอาด

การจัดการด้านสื่อความหมายและ สิ่งแวดล้อมความสะอาด	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2. ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดที่ท่านใช้และ ต้องการให้มี			
2.1 ยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม	4.22	0.84	มาก
2.2 อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการรักษา ความปลอดภัยระหว่างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ	4.19	0.89	มาก
2.3 บ้านพักค้างคืนในวนอุทยาน ลานกางเต็นท์ จุดก่อกองไฟ	4.16	0.92	มาก
2.4 อื่น ๆ	4.16	0.94	มาก
2.5 ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด	4.13	0.98	มาก
2.6 อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	4.06	0.87	มาก
2.7 จัดให้มีที่นั่งพักตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ	4.05	0.94	มาก
2.8 มีการจัดจุดทิ้งขยะอย่างเหมาะสม	4.03	0.99	มาก
2.9 ลานจอดรถเหมาะสมและเพียงพอ	3.99	0.99	มาก
2.10 สถานที่จำหน่ายผลผลิตหรือสินค้าชุมชน หรือแหล่งใกล้เคียง	3.83	0.95	มาก
2.11 ร้านค้าสวัสดิการ ร้านจำหน่ายอาหารและ เครื่องดื่มที่สะอาด และถูกสุขลักษณะ	3.81	0.97	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.05	0.93	มาก

ตาราง 17 พบว่า ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในสวนสาธารณะ ในสวนสาธารณะด้าน การบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม สวนสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ ยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม และอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการรักษาความปลอดภัย ระหว่างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีลักษณะการเข้าถึงยาก และลำบากต่อการเดินทางด้วยตนเอง ดังนั้น สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พาหนะที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวต้องการ พร้อมด้วยการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยระหว่างการเดินทาง ด้านที่พักค้างคืน ในสวนสาธารณะ ลานกางเต็นท์ จุดก่อกองไฟ ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด ก็เป็นปัจจัยสำคัญ เป็นอันดับรองลงมา เนื่องด้วย หากนักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืนในสวนสาธารณะ ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ เช่น บ้านพักที่มีความสะอาด และสามารถประกอบอาหาร และสังสรรค์ร่วมกับครอบครัว หรือหมู่คณะ ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยกันได้ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สำหรับการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การจัดให้มีที่นั่งพัก ตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ รวมทั้ง มีการจัดจุดทิ้งขยะอย่างเหมาะสม นักท่องเที่ยวถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน อันดับรองลงมา คือ ลานจอดรถเหมาะสม และเพียงพอ เพื่อให้นักท่องเที่ยว สามารถท่องเที่ยวได้อย่างไม่กังวล และสถานที่จำหน่ายผลผลิต หรือสินค้าชุมชน หรือแหล่งใกล้เคียง ร้านค้าสวัสดิการ ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ที่สะอาด และถูกสุขลักษณะ ตามลำดับ

ตาราง 18 แสดงความต้องการต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกในวชนอุทยานภูลังกา ด้านความคิดเห็นของท่านต่อการจัดการบริการให้ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

การจัดการบริการให้ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในพื้นที่	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่			
1. บริการที่ประทับใจ	4.06	0.87	มาก
2. เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ	4.05	0.84	มาก
3. ศูนย์บริการข้อมูลตั้งอยู่ในบริเวณที่สะดวก แก่การติดต่อ	4.03	0.78	มาก
4. มีศูนย์บริการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้ชัดเจนและถูกต้อง	3.96	0.89	มาก
เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ			
5. มีป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	3.95	0.88	มาก
6. เป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น	3.85	0.89	มาก
7. จัดที่นั่งพักไว้บริการตามจุดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	3.85	0.89	มาก
8. จัดเส้นทางครอบคลุมพื้นที่ที่น่าสนใจ	3.84	0.88	มาก
9. เป็นเส้นทางที่ไม่อันตราย ปลอดภัย	3.83	0.97	มาก
10. เป็นเส้นทางที่มีความสะอาดสบายตา	3.83	0.84	มาก
11. เป็นเส้นทางที่มีความสะดวกต่อการเดิน	3.81	0.89	มาก
12. ลักษณะที่นึ่งพักกลมกลืนกับธรรมชาติ	3.72	0.91	มาก
13. มีป้ายสื่อความหมายระหว่างทางเดินศึกษา ธรรมชาติ	3.69	0.98	มาก
14. มีจุดทิ้งขยะวางไว้อย่างเหมาะสม กลมกลืน กับธรรมชาติ	3.68	0.98	มาก
15. มียานพาหนะที่ใช้เที่ยวชมอย่างเหมาะสม	3.67	0.97	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.85	0.89	มาก

ตาราง 18 (ต่อ)

การจัดบริการให้ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก ในพื้นที่	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ห้องน้ำ			
1. มีการรักษาความสะอาด	3.56	0.98	มาก
2. มีจำนวนเพียงพอ	3.53	0.99	มาก
3. ห้องน้ำผู้สูงอายุ/ห้องน้ำผู้พิการ	3.47	0.97	ปานกลาง
4. สร้างในลักษณะมิดชิด ไม่มีแมลงและสัตว์เลื้อยคลาน	3.46	0.96	ปานกลาง
5. ตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่เปลี่ยว ไม่รก และสะดวก	3.41	0.98	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.48	0.98	ปานกลาง
ลานจอดรถยนต์พาหนะ			
1. เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย	3.72	0.97	มาก
2. มีพื้นที่และขนาดอย่างเพียงพอ	3.52	0.99	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.62	0.98	มาก
สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม			
1. มีราคาจำหน่ายที่เหมาะสม	3.66	0.99	มาก
2. อาหารและวัตถุดิบมีความสดใหม่ถูกสุขลักษณะ	3.64	0.99	มาก
3. เป็นบริเวณที่สะอาดร่มรื่น	3.62	0.93	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.64	0.97	มาก

ตาราง 18 พบว่า ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในวนอุทยานภูสูง ด้านความคิดเห็นต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาลดที่สุด ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่บริการที่ประทับใจ เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ศูนย์บริการข้อมูลตั้งอยู่ในบริเวณที่สะดวกแก่การติดต่อ มีศูนย์บริการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้ชัดเจน และถูกต้อง เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติมีป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน เป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น จัดที่นั่งพักไว้บริการตามจุดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม จัดเส้นทางครอบคลุมพื้นที่

ที่น่าสนใจ เป็นเส้นทางที่ไม่อันตราย ปลอดภัย เป็นเส้นทางที่มีความสะอาดสบายตา เป็นเส้นทางที่มีความสะดวกต่อการเดิน ลักษณะที่นั่งพักกลมกลืนกับธรรมชาติ มีป้ายสื่อความหมาย ระหว่างทางเดินศึกษาธรรมชาติ มีจุดทิ้งขยะวางไว้อย่างเหมาะสม กลมกลืนกับธรรมชาติ มียานพาหนะที่ใช้เที่ยวชมอย่างเหมาะสม

ส่วนความต้องการต่อการจัดการความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในวนอุทยานภูลังกา ด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อห้องน้ำ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 2, 1 ส่วนระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 5, 4, 3 ส่วนความต้องการต่อลานจอดรถยานพาหนะ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 2, 1 ส่วนความต้องการต่อการจัดการความต้องการต่อการจัดการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในวนอุทยานภูลังกา ด้านสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 3, 2, 1

ตาราง 19 แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อโอกาสที่จะกลับมาเที่ยววนอุทยานภูลังกา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
มา	159	83.70
ไม่มา	7	3.70
ไม่แน่ใจ	24	12.60
รวม	190	100.00

ตาราง 19 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า จะกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 83.70 ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่า จะไม่กลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่า ไม่แน่ใจในกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของนวนิยาย
ภูลังกา จังหวัดพะเยา

ตาราง 20 แสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอ อัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวม
ของนวนิยายภูลังกา จังหวัดพะเยา

อัตลักษณ์การสื่อความหมายของ นวนิยายภูลังกาควรมีการนำเสนอ อย่างไร	นักท่องเที่ยว		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ชวนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำ แห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูเขาแห่งสวรรค์ (ธรรมชาติ..ดวงดาว)	4.19	0.97	มาก
2. ดวงดาวเล่าขานตำนาน “ภูลังกา”	4.01	0.95	มาก
3. ชวนเขาแห่งตำนาน สายธารอันศักดิ์สิทธิ์ เรื่องราววิถีชีวิต พิษิต “ภูลังกา”	3.99	0.98	มาก
4. กระซิบรัก พักภูลังกา	3.96	0.94	มาก
5. ภูลังกา ความเชื่อและศรัทธา แห่งพินจาเบาะ	3.95	0.87	มาก
6. ภูลังกาชวนเขาของเหล่านักเดินทาง	3.94	0.98	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.94	มาก

ตาราง 20 พบว่า ความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของนวนิยาย
ภูลังกา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ย
ความคิดเห็น พบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ชวนเขาแห่งความรัก
ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูเขาแห่งสวรรค์ ดวงดาวเล่าขานตำนาน
“ภูลังกา” ชวนเขาแห่งตำนาน สายธารอันศักดิ์สิทธิ์ เรื่องราววิถีชีวิต พิษิต “ภูลังกา” กระซิบรัก
พักภูลังกา ภูลังกา ความเชื่อและศรัทธาแห่งพินจาเบาะ ภูลังกาชวนเขาของเหล่านักเดินทาง
จากทั้งผลการสอบถามนักท่องเที่ยวจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ
และต้องการให้มี รวมถึงอัตลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวของภูลังกา จึงทำให้เกิดระบบสื่อความหมาย
ของภูลังกา ในอัตลักษณ์ของภูลังกา คือ “ชวนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต
ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูเขาแห่งดวงดาว” จากอัตลักษณ์ที่ภูลังกาได้สื่อออกมาให้นักท่องเที่ยวเห็น

จึงทำให้สามารถมองเห็นตัวตน และสิ่งที่พื้นที่ท่องเที่ยวสามารถทำให้เกิดแนวทางการท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา และเกิดเป็นสถานีต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจจากการสื่อความหมายธรรมชาติของพื้นที่ พร้อมกับเรียนรู้และสนุกสนานไปกับการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา มากขึ้น

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 แล้วผู้วิจัยได้นำมาจัดร่างการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา โดยผ่านการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อระดมสมอง และมีมติเห็นชอบแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

การกำหนดเค้าโครงโปรแกรมสื่อความหมายหลัก

“ขุนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูเขาแห่งดวงดาว”

สื่อถึงความอบอุ่น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจากดอยภูลังกา ชนเผ่าซึ่งย้ายฐานรกรากอพยพเป็นสายใยแห่งความศรัทธาในเทวดา ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาและคุ้มครองลูกหลานแห่งภูลังกาไว้ ในคืนที่ฟ้ากระจ่างสามารถมองเห็นดวงดาวได้ชัดเจน โดยกำหนดให้มีเส้นทางท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา 2 เส้นทาง 10 สถานี ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1

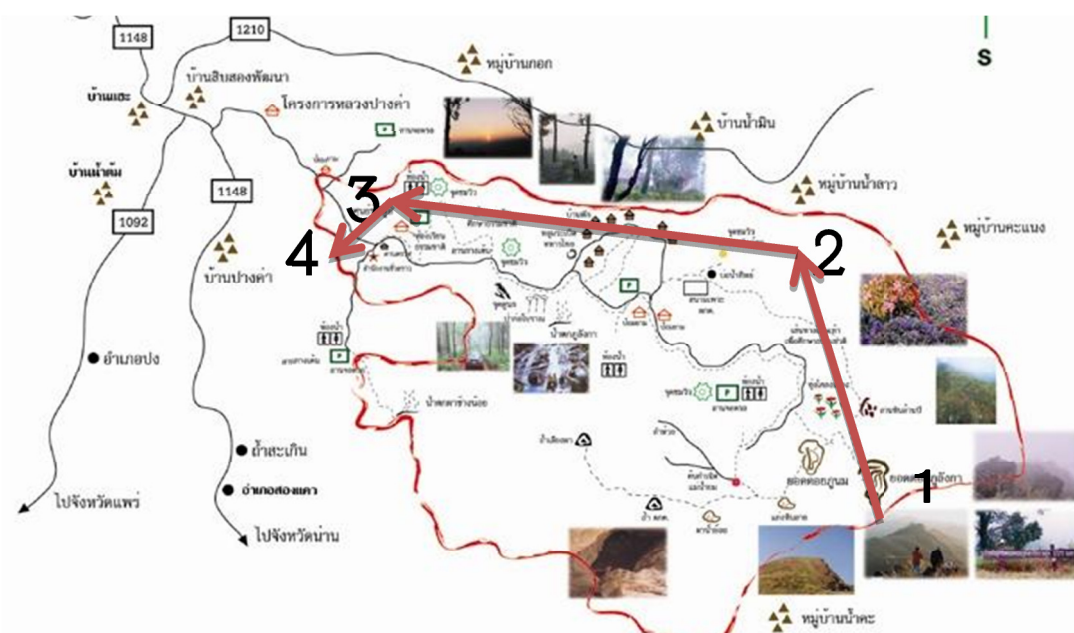
1. ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะสานก้วย
2. แอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์
3. ศูนย์วัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลผาช้างน้อย
4. บ้านอาเพยผ้าทอไทลื้อ

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2

1. ศูนย์บริการข้อมูล Visitor Center
2. ลานกางเต็นท์
3. ภูนม
4. ลานหินล้านปี
5. แท่นผาเทวดา
6. โครงการหลวง

ทั้ง 2 เส้นทาง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานีสื่อความหมาย ดังนี้ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะसानก้วย แอ่งน้ำคักคีสิทธิ์ ศูนย์วัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อย บ้านอาเพยผ้าทอไทลื้อ

ภาพ 11 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 ในชื่อ “เส้นทางหมู่บ้านนักเดินทาง”

การกำหนดเค้าโครงแต่ละจุด ได้แก่

สถานีที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะसानก้วย

เค้าโครงรอง (Sub theme) “เรียนรู้วิถีวิถีล้งกาฝั่งตะวันออก”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสวิถีชีวิตที่ศรัทธาที่ชัดเจนและสวยงาม
2. เพื่อให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น มี 2 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าม้ง และชนเผ่าเมี่ยน ในบ้านน้ำคะसानก้วย
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

ภาพ 12 แสดงทิวทัศน์เทือกเขาภูลังกาฝั่งตะวันออก

แนวคิดของการสื่อความหมาย

นำเสนอประสบการณ์ความงามของทิวทัศน์ที่สวยงามแห่งเทือกเขาภูลังกาฝั่งตะวันออก และบรรยากาศธรรมชาติหมู่บ้านมั่ง และหมู่บ้านเมียน

จากพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะसानก้วย สามารถมองเห็นหน้าผาของดอยภูลังกา ฝั่งตะวันออกได้ชัดเจน จึงสามารถเก็บภาพภูมิทัศน์สวย ๆ จากทางฝั่งบ้านน้ำคะसानก้วย ได้ เป็นพื้นที่ลานโล่งของชุมชนบ้านน้ำคะसानก้วย มีโครงการบ้านพักโฮมสเตย์ของศูนย์การเรียนรู้บ้านน้ำคะसानก้วย ไว้บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 3 หลัง และมีลานกางเต็นท์ ลานกิจกรรมก่อกองไฟ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากในช่วงฤดูหนาว ช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม ของทุกปี มีเส้นทางที่สามารถเดินทางไปยังบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ แหล่งน้ำบริสุทธิ์ที่ใช้ในราชพิธีของราชวงศ์ไทย

วิธีการสื่อความหมาย

1. โดยการใช้ป้ายสื่อความหมายป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign) แสดงสัญลักษณ์บอกถึงกิจกรรมที่สามารถทำได้ในพื้นที่ โดยมีลักษณะเด่น เห็นชัดเจน
2. ใช้ป้ายมีเอกลักษณ์หรือสถาปัตยกรรมชุมชนท้องถิ่นกำหนดจุดชมวิว
3. โครงสร้างประกอบแผ่นป้าย ได้แก่ เสา/ฐาน ป้าย และอื่น ๆ ควรเน้นความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติของพื้นที่ และผสมผสานกับศิลปะท้องถิ่น
4. การสื่อความหมายโดยใช้บุคคล หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
5. วัสดุที่นำมาทำแผ่นป้าย ควรมีความคงทนจากสภาพการณ์ตามธรรมชาติ สามารถใช้งานได้ทนนาน หรืออาจมีการฉาบผิวด้วยวัสดุกันน้ำ ปิดด้วยกระจก หรือวัสดุใสกันน้ำได้ เป็นต้น
6. ป้ายสื่อความหมายแบบพาโนรามาเป็นแผ่นป้ายขนาด 10×120 ซม. เสาขนาด 4×4 นิ้ว จะเป็นแบบ 4 เสา หรือ 2 เสา ก็ได้ แต่ไม่ควรเป็นแบบเสาเดี่ยว

ภาพ 13 แสดงตัวอย่างป้ายสื่อความหมายแบบพาโนรามา

ที่มา: ฉลอง นุ่มนิม, 2542

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมแคมป์ ดูนก วาดภาพธรรมชาติ บริการอาหารและที่พัก
2. บริการเช่าจักรยานในการเที่ยวชมตัวหมู่บ้าน
3. บริการไกด์ชุมชน นำชมและบอกเล่าประวัติความเป็นมา เพื่อเรียนรู้ความเป็นอยู่ของชุมชน และพื้นที่

ตาราง 21 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
สถานีที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะสานก้วย

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมายที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค	บริการเช่าเต็น-ถุงนอน-เสื่อ 1. เช่าเตาอังโล่ พร้อมพืน 2. ไฟแช็ค (ขาย) 3. เชือกถอกเนกประสงค์ 4. มีดให้เช่า 5. ถุงขยะ (ขาย)
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจากกิจกรรม การท่องเที่ยว และป้องกันอันตรายให้แก่	1. จัดพื้นที่ก่อไฟ โดยมีสังกะสีรอง หรือกระเบื้องเพื่อไม่ให้พื้นเป็นรอย 2. ถังขยะ

ตาราง 21 (ต่อ)

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมายที่ควรมีในพื้นที่
นักท่องเที่ยว	3. ป้ายเตือนภัย 4. ไฟทางเดินตามจุดต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำที่พัก ทางเดิน 5. ป้ายบอกทางในหมู่บ้าน ป้ายเบอร์โทรที่สำคัญ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้และศึกษามรดกชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายข้อกำหนดการเข้าพักและการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน 2. ป้ายอธิบายประวัติ ความเป็นมา ข้อมูลหมู่บ้าน รวมถึงรายชื่อผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่คนแรกถึงคนปัจจุบัน เพื่อเป็นการให้เกียรติผู้ใหญ่บ้านและแสดงถึงส่วนร่วมในการดูแล อีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน 3. มัคคุเทศก์ชุมชนหรือคณะกรรมการดูแลนักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์รุ่นเยาว์ โดยเยาวชนในหมู่บ้าน โดยข้อมูลที่จะสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวอาจไม่เพียงพอ แต่ในฐานะที่เป็นเจ้าถิ่นอย่างน้อยก็สามารถนำพานักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางได้ 4. แผนที่การเดินทาง หรือแผนที่จุด 14 จุดที่มีพร้อมคำอธิบาย
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมนักท่องเที่ยว	1. เก้าอี้นั่งสำหรับนั่งชมเทือกเขาภูลังกา 2. จุดถ่ายรูปที่ออกแบบจากเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน 3. จักยานเช่า (เช่า)
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวกด้านการบริหารจัดการพื้นที่	ประยุกต์ใช้ศูนย์เด็กเล็กควมรวมเป็นกองอำนวยการท่องเที่ยวบ้านน้ำคะสานก้วย

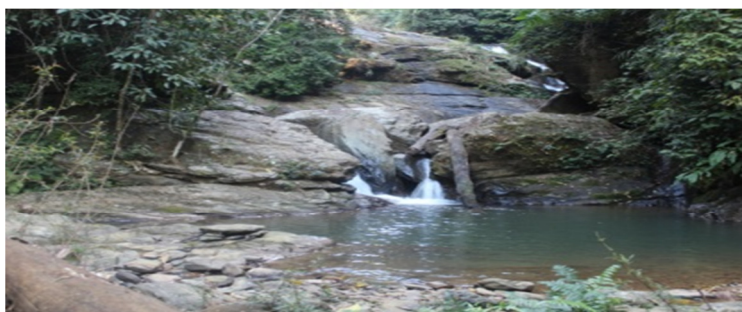

สถานีที่ 2 แอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

เค้าโครงรอง (Sub theme) “แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ชีวิตและจิตวิญญาณของภูลังกา”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อนำเสนอคุณค่าของธรรมชาติผ่านเรื่องราวตำนานและประวัติของแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์
2. เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และความเชื่อของชุมชน

ภาพ 14 แสดงแอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

แนวคิดของการสื่อความหมาย

ตาน้ำที่ถูกค้นพบเป็นน้ำที่ไหลมาจากตอยภูลังกา น้ำที่ใสบริสุทธิ์ และเป็น 1 ใน 7 แหล่งในประเทศที่นำไปประกอบในพระราชพิธี เชื่อกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ อยู่ในพื้นที่ใกล้กับวนอุทยานภูลังกา เส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ สามารถเดินทางด้วยเท้า ใช้เวลาในการเดินทางเข้าถึงประมาณ 30 นาที บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรน้ำ และป่าต้นน้ำหมู่บ้านน้ำคะสานก้วย ซึ่งนักท่องเที่ยวจะสัมผัสกับสภาพบรรยากาศที่ร่มรื่น เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ป่ารกทึบที่อุดมสมบูรณ์ของป่าเบญจพรรณ ในวนอุทยานภูลังกา

วิธีการสื่อความหมาย

1. ใช้มีดคุเทศก์ท้องถิ่นในการสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวพื้นที่
2. ใช้ป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ ระหว่างเดินทางเข้าถึงพื้นที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
3. โดยการใช้ป้ายสื่อความหมายป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign)
4. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)
5. ป้ายแผนที่ (Directory Sign)
6. โครงสร้างประกอบแผ่นป้าย ได้แก่ เสา/ฐาน ป้าย และอื่น ๆ ควรเน้นความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของพื้นที่ และผสมผสานกับศิลปะท้องถิ่น

7. วัสดุที่นำมาทำแผ่นป้ายควรมีความคงทนจากสภาวะการณ์ตามธรรมชาติ สามารถใช้งานได้ทนนาน หรืออาจมีการฉาบผิวด้วยวัสดุกันน้ำ ปิดด้วยกระจก หรือวัสดุใสกันน้ำได้ เป็นต้น

8. ป้ายสื่อความหมาย ควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดินเพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตก หรือบนฐานอิสระ ที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรง ตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้าย ตามความเหมาะสม

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมเดินป่าศึกษาประวัติศาสตร์ของธรรมชาติแอ่งน้ำ
2. ปั่นจักรยานเสือภูเขา
3. ถ่ายภาพ
4. ส่องสัตว์ (ดูนก)
5. ตีมน้ำคักดีลิตีด้วยความเชื่อว่าจะประสบแต่เรื่องราวดี ๆ มีร่างกายสุขภาพแข็งแรง อายุยืน คู่รักหากได้ตีมน้ำในบ่อน้ำคักดีลิตีด้วยกัน เชื่อว่าจะทำให้ครองคู่กันยืนนาน

ตาราง 22 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานีที่ 2 แอ่งน้ำคักดีลิตี

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมายที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค	1. บริการกระติกน้ำดื่ม (จำกัดใช้ของหมู่บ้าน เพื่อลดปริมาณขยะในจุดท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางธรรมชาติ) 2. บริการข้าวห่อตอนกลางวันโดยชุมชน/เหมารวมกับรถอีต๊อก เพื่อเป็นการจำกัดขยะและพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงของนักท่องเที่ยว
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษาสภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ป้ายบอกทางและป้ายเตือน เช่น ระวังลื่น ระวังงู ห้ามจับ เด็ดดอกไม้ใบไม้ เพราะพืชบางอย่างอาจมีพิษ ฯลฯ 2. ถังขยะ ณ จุดจอดรถก่อนเดินเท้า 3. ราวไม้ไผ่ หรือ แนวทางเดินหิน ที่สร้างจาก

ตาราง 22 (ต่อ)

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมายที่ ควรมีในพื้นที่
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	<p>วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น</p> <p>4. บ้ายบอกทางในหมู่บ้าน บ้ายเบอร์โทร ที่สำคัญ</p> <p>1. บ้ายศึกษาธรรมชาติ คู่มือท่องเที่ยวบ้าย 2. ข้อกำหนดการเข้าพักและการท่องเที่ยว ในหมู่บ้าน</p> <p>3. มัคคุเทศก์ชุมชนหรือคณะกรรมการดูแล นักท่องเที่ยว</p> <p>4. บ้ายสื่อความหมายที่มีคำอธิบายถึง ความศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มถ่ายทอด ความเชื่อและความศรัทธาของคนในท้องถิ่น</p>
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่ม ความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	<p>1. ห้องน้ำ ฦ จุดจอดรถก่อนเดินเท้า</p> <p>2. ศาลาหลบแดด ฦ จุดจอดรถก่อนเดินเท้า (สำหรับนั่งพักขากลับ หรือรับประทานอาหาร ก่อนเข้าเที่ยวชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่ห้ามนำอาหารเข้า)</p> <p>3. เก้าอี้นั่ง นั่งชม ฦ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์</p> <p>4. จุดถ่ายรูปกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ หรือสัญลักษณ์เพื่อบอกว่าเรามาถึงแล้ว</p>
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่	<p>1. มัคคุเทศก์ชุมชนหรือคณะกรรมการ ท่องเที่ยวชุมชน</p> <p>2. บ้อมบริการนักท่องเที่ยว (พื้นที่สำหรับ มัคคุเทศก์ชุมชนหรือคณะกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนเพื่อบริการและบริหารจัดการ การท่องเที่ยว)</p>

สถานีที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย
 เค้าโครงรอง (Sub theme) “เบื้องหลังพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก”

ภาพ 15 แสดงเก็ยเซ็นป้องหรือพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

เพื่อให้ผู้มาเยือนเรียนรู้ความเป็นมาของชุมชน และวัฒนธรรมเมี้ยน ที่มีมายาวนาน ผ่านประวัติความเป็นมาของพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก

แนวคิดของการสื่อความหมาย

เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ก่อนการเดินทางไปยังจุดต่อไป โดยนำเสนอผ่านเรื่องราวของพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก ซึ่งอยู่ในศูนย์วัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย บริเวณทางขึ้นยอดดอยภูลังกา เป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย ซึ่งมีพิพิธภัณฑท์หมู่บ้าน นำเสนอประวัติความเป็นมา และตำนานเรื่องเล่าของชนเผ่าเมี้ยน ผ่านเก็ยเซ็นป้อง หรือพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก ตั้งแต่สมัยราชวงศ์จีน สะท้อนให้เห็นความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นี้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งปัจจุบันมีเก็ยเซ็นป้องเหลือเพียงฉบับเดียวเท่านั้น จึงเป็นจุดเด่นและสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือนมากขึ้น

วิธีการสื่อความหมาย

1. ใช้ป้ายสื่อความหมายอธิบายเรื่องราวสั้น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจได้ง่าย
2. ใช้การสื่อความหมายบอกรายละเอียด (Information Sign) โดยการวางผังพิพิธภัณฑท์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถชมด้วยตนเองได้
3. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)
4. ป้ายแผนที่ (Directory Sign)
5. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)
6. ใช้การสื่อความหมายแบบบุคคล เจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการข้อมูล

7. มีกิจกรรมทำพาสปอร์ตจำลอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเก็บไว้เป็นที่ระลึก

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมแคมป์ บ้านพัก
2. บริการพิพิธภัณฑ์รวบรวมประวัติความเป็นมา นำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเมียน เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย บ้านชาวเมียนในสมัยโบราณ เป็นต้น
3. บริการไกด์ชุมชนนำชม และบอกเล่าประวัติความเป็นมา

ตาราง 23 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลมาซ่างน้อย

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภค	1. ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ ควรมีเพียงพอ ในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ได้ 2. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม 3. โทรศัพท์สาธารณะ 4. อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Wi-Fi)
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกัน อันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ทางเดิน ราวบันได สะพาน รั้ว ป้ายเตือน ถึงขยะ	1. ถึงขยะ 2. ราวบันไดทางลงจากอาคารเก็บพาสปอร์ต ไปยังศาลาเอกประสงค์
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย ได้แก่ Personal Services นักสื่อความหมาย เป็นการสื่อสารแบบ Face to face ส่วน Non-personal Services ป้ายสื่อความหมาย	ป้ายอธิบายประวัติ ความเป็นมา ข้อมูลต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรรู้ คล้ายป้ายไม้ เพื่อให้ดู กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่ม ความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว เช่น ศาลาพักผ่อน ม้านั่ง	1. ที่นั่งพักผ่อน 2. ลานกิจกรรมและลานจอดรถ ที่แยกเป็นสัดส่วน

ตาราง 23 (ต่อ)

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะอาด ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่ เช่น บัณฑิตยมาตรวจการณ บริเวณปากทางเข้า-ออก	ห้องพักสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูล แก่นักท่องเที่ยว

สถานีที่ 4 บ้านอาเพยผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน

เค้าโครงรอง (Sub theme) “สายใยชีวิตนักท่องเที่ยวผ่านลวดลายผ้าปัก”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของผ้าปักประจำชนเผ่าเมี่ยน
2. เพื่อให้เกิดความตระหนักซาบซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพ 16 แสดงผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน

แนวคิดของการสื่อความหมาย

มีที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเดินทางจากศูนย์การท่องเที่ยวบ้านน้ำคะสานก้วย ไปยังวนอุทยานภูลังกา มีวัตถุประสงค์และแนวคิดการสื่อความหมายในการนำเสนอความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของเผ่าเมี่ยน ผ่านลวดลายการปักผ้า ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ คุณเพย ผู้สืบสานวัฒนธรรมผ้าทอ เป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลัง ทั้งยังมีพิพิธภัณฑ์ผ้าปักชนเผ่า ซึ่งหาชมได้ยาก นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อในการใช้สีว่า แต่ละสีมีความสัมพันธ์กับธาตุของผู้สวมใส่ ตามหลักเบญจธาตุ หรือหลักฮวงจุ้ย อันนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคล และความสุขของชนเผ่าเมี่ยน มาโดยตลอด

วิธีการสื่อความหมาย

1. การสื่อความหมายโดยใช้การแสดงผลงานผ้าปัก มีคำอธิบายตามผลงาน
2. มีการใช้ป้ายสื่อความหมาย อธิบายความเป็นมาของผ้าปักชนเผ่า ป้ายสื่อความหมายควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดิน เพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตก หรือบนฐานอิฐระที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเฉียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรงตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม
3. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)

4. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. บริการมัคคุเทศก์ชุมชนนำชม และบอกเล่าประวัติความเป็นมา
2. เรียนรู้การปักผ้าโดยเป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกสมาธิได้ด้วย
3. เรียนรู้การนำผ้าปักเผ่าเมี่ยนไปประดิษฐ์เป็นของใช้ ของที่ระลึก

ตาราง 24 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานที่ที่ 4 บ้านอาเพยผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภค	ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว	ถังขยะ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ /ระบบสื่อความหมาย ได้แก่ Personal Services นักสื่อความหมาย เป็นการสื่อสารแบบ Face to face ส่วน Non-personal Services ป้ายสื่อความหมาย	1. ป้ายสื่อความหมายของลวดลายและสี ของผ้าปัก 2. หนังสือเล่มเล็กให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาการปักผ้า และคติความเชื่อ ของชาวเมี่ยน

สถานีที่ 5 ศูนย์บริการข้อมูล Visitor Center

เค้าโครงรอง (Sub theme) “ลายแทงสมบัติแห่งขุนเขา”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

เพื่อให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับพื้นที่วนอุทยานภูลังกา

แนวคิดของการสื่อความหมาย

เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถขอข้อมูลการท่องเที่ยวได้ จากศูนย์บริการข้อมูลของวนอุทยานภูลังกา แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในภูลังกา เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่สำคัญ รวมถึง ปฏิทินกิจกรรมและการท่องเที่ยวในแต่ละปี

ภาพ 18 แสดงศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา

วิธีการสื่อความหมาย

1. ให้บริการแผนที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้เอง และอาจมีกิจกรรมทำพาสปอร์ตจำลอง เพื่อนำไปแสตมป์ตามจุดต่าง ๆ ที่เดินทางไปถึง และเก็บเป็นที่ระลึกเมื่อสิ้นสุดการเดินทาง
2. ใช้การสื่อความหมายโดยบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ประจำจุดเป็นผู้ให้ข้อมูล
3. ใช้ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)
4. ป้ายแผนที่ (Directory Sign)
5. ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign) ป้ายสื่อความหมายควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดิน เพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตก หรือบนฐานอิฐระที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรง ตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม
6. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. บริการพิพิธภัณฑ์คลังความรู้ รวบรวมเหตุการณ์ ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางธรณีวิทยา และธรรมชาติของภูล้งกา
2. บริการวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของภูล้งกา
3. บริการคู่มือนำเที่ยวและแผนที่
4. ชมทิวทัศน์ที่สวยงามระหว่างการเดินทาง
5. จัด Walk Rally หรือ Road Rally

ตาราง 25 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย สถานีที่ 5 ศูนย์บริการข้อมูล Visitor Center

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภค	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 2. มีรถของชาวบ้านนำทางและพานักท่องเที่ยวขึ้นชมยอดดอยภูล้งกา 3. ห้องน้ำ 4. โทรศัพท์สาธารณะ 5. อินเทอร์เน็ต 6. ตู้ไปรษณีย์ สำหรับผู้ที่ส่งไปรษณีย์หรือของที่ระลึก
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกัน รักษาสภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบ จากกิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกัน อันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถังขยะ 2. ลานจอดรถ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ ระบบสื่อความหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับภูล้งกา 2. ป้ายบอกพิกัดจุด
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความ สะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ที่นั่งพักผ่อน 2. จุดถ่ายรูปรูปเป็นที่ระลึก

ตาราง 25 (ต่อ)

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
5. สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อความสะดวกด้านการบริหารจัดการ พื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	1. เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ และการให้ข้อมูล แก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ ควรอยู่ใกล้บริเวณ ทางเข้า มีความโดดเด่นเพื่อดึงดูดใจให้เข้าไป เป็นจุดแรก 2. การจัดโซนจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ไม่ปะปนกับส่วนให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่

สถานีที่ 6 ลานกางเต็นท์

เค้าโครงรอง (Sub theme) “กางเต็นท์ ณ ลานดาว”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมทัศนียภาพในช่วงค่ำคืนของภูลังกา ที่มีดวงดาวเต็มท้องฟ้า
2. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดูดาว
3. เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างเหมาะสม

แนวคิดของการสื่อความหมาย

ลานกางเต็นท์ เป็นบริเวณที่อยู่ภายในวนอุทยาน สามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้หลายรูปแบบ เช่น การกางเต็นท์พักผ่อน ก่อกองไฟ ทำอาหาร ด้วยความที่เป็นพื้นที่บนดอยสูง จึงสามารถมองเห็นดาวได้ชัดเจน อีกทั้งจากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวแล้ว พบว่ากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มี คือ การดูดาว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนผ่านการสัมผัสบรรยากาศแห่งขุนเขา และธรรมชาติที่สวยงาม พร้อมกับลานกิจกรรมที่สร้างความผ่อนคลาย กระชับความสัมพันธ์ และความสนุกสนาน ให้กับนักท่องเที่ยว

ภาพ 19 แสดงลานกางเต็นท์ในวนอุทยานภูลังกา

วิธีการสื่อความหมาย

1. การใช้บุคคลในการสื่อความหมาย โดยควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการดูดาว เช่น เจ้าหน้าที่ของวนอุทยาน
2. การสื่อความหมายโดยการใช้คู่มือดูดาวอย่างง่าย ทั้งแบบเป็นแผ่นพับและป้ายสื่อความหมาย บริเวณลานกางเต็นท์
3. ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign) ป้ายสื่อความหมายควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดิน เพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตก หรือบนฐานอิฐระ ที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรงตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมแคมป์ปิ้ง กางเต็นท์
2. กิจกรรมแคมป์ไฟ
3. ดูดาว

ตาราง 26 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
 สถานที่ที่ 6 ลานกางเต็นท์

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณสุข	1. ห้องน้ำ 2. ลานกางเต็นท์ 3. บริการเข้าเดิน-ถูงนอน 4. เช่าเตาอังโล พร้อมพืน 5. ไฟแช็ค (ขาย) 6. เชือกอเนกประสงค์ 7. มีดให้เช่า 8. ถูงขยะ(ขาย) 9. เสื่อให้เช่า 10 จุดบริการชาร์ตแบตเตอรี่ หรือให้บริการ ไฟฟ้า กับเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตราย ให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ป้ายบอกทางแยกและจุดสำคัญ 2. ถังขยะ 3. ถังเก็บน้ำ 4. ถังดับเพลิง 5. ป้อมสูงหรือ ปรากฏการ 6. สปอร์ตไลท์หรือไฟสำรอง ติดไว้ยิงแสงไฟ ลงมาจากตัวป้อม แต่จะเปิดใช้ยามฉุกเฉินเท่านั้น 7. จุดให้บริการการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้และ ศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายเตือน 2. ป้ายบอกจุดสำคัญ
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่ม ความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	ที่นั่งพักผ่อน
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่	1. ป้อมยาม 2. โทรศัพท์ 3. รถลาก รถยก ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวกว่า 100 คน เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือสิ่งดึงดูดใจ บริเวณลานกางเต็นท์ ณ ลานดาว พบว่า นักท่องเที่ยงให้ความสนใจกับ กิจกรรมดูดาว กิจกรรมตั้งแคมป์ ดังนั้นจึงควรมีวิธีการจัดการแคมป์ และผู้เชี่ยวชาญ หรือคู่มือดูดาว และพัฒนาทำเลกางเต็นท์ ยกตัวอย่างดังนี้

1. ควรอยู่ในบริเวณโล่งกว้าง หรือมีพื้นที่เพียงพอต่อการตั้งเต็นท์ มีระยะห่างอย่างน้อย 200 หลา จากบริเวณที่สิ่งแวดล้อมที่ถูกรบกวนได้ง่าย หรือจุดที่เห็นภาพทิวทัศน์สวยงาม ของทะเลหมอก หรือลานกว้างที่ชมดาวได้ง่าย

2. คำนึงถึงความปลอดภัยเป็นเหตุผลที่สำคัญ ในการเลือกที่ตั้งแคมป์ เช่น ควรหิบบกอนหิน หรือกิ่งไม้เล็ก ที่จะทำอันตรายต่อพื้นเต็นท์ออก ไม่ควรย้ายหินก้อนใหญ่ หรือตอไม้ ออก รวมทั้งคำนึงถึงต้นไม้ ซึ่งให้ทั้งประโยชน์และโทษ คือ ให้ร่มเงาบังแดด ลดความแรงของลม แต่ควรมองเรื่องกิ่งไม้ หรือต้นไม้ ที่ล้มหรือหล่นใส่ นอกจากนี้ บริเวณลานกางเต็นท์ที่อยู่บนเนิน ควรเลือกที่เป็นเนินเล็กน้อย เพื่อการถ่ายเทน้ำได้ดี ที่กำหนดไว้ให้ในพื้นที่ที่เจ้าของสถานที่ หรืออุทยานจัดไว้ให้ จะมีความปลอดภัย การจัดการไปจนถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ (เพื่อให้ความเสียหายที่เกิดจากการใช้สถานที่อยู่ในบริเวณเดิม)

การพัฒนาารูปแบบการวางแคมป์ ซึ่งจะมีอยู่ 5 แบบ คือ

1. แบบตัว O หรือกางเต็นท์ เป็นรูปวงกลม หันประตูเต็นท์ทุกหลังเข้าหากองไฟกลาง ข้อดี คือ เต็นท์แต่ละหลังมองเห็นกันได้ทั้งหมด หากเกิดเหตุฉุกเฉินสามารถเข้าไปช่วยกันได้ง่าย หรือมีกิจกรรมก็มาทำร่วมกันตรงกองกลางได้ ป้องกันอันตรายจากภายนอกเข้ามาถึงแคมป์ได้ทุกทาง และทุกคน รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. แบบตัว U หรือตัว C เป็นแบบที่นิยมกันมาก เพราะเปิดช่องทางออกไว้หนึ่งทาง อาจเป็นทางลงน้ำ หรือทางเข้าออกของแคมป์ โดยเต็นท์แต่ละหลังหันประตูเต็นท์เข้าหากองกลาง เช่นกัน แต่ต้องระวังทางเข้า-ออก ซึ่งอาจจะมีสิ่งที่เป็นอันตรายเข้ามาได้

3. แบบตัว L แบบนี้ มีข้อเสียมากกว่าแบบ ตัว U คือ ช่องทางเข้าออกเปิดกว้างมากกว่า

4. แบบตัว I สองแถวคู่กัน แบบนี้จะคล้ายแบบตัว U แต่มีทางเข้าออกสองทาง จะกางเต็นท์ เป็น 2 แถว โดยเต็นท์แถวแรกกับแถวที่สอง จะหันประตูเต็นท์เข้าหากัน แบบนี้มีข้อดีน้อยกว่าแบบตัว L คือ อาจมีเหตุร้ายเข้ามาได้ 2 ช่องทาง หรือโดนบุกเข้ามาผ่ากลางแคมป์ได้

5. แบบตัว I แถวเดียว หรือแบบหน้ากระดาน แบบนี้ดูสวย เป็นระเบียบ แต่มีความปลอดภัย น้อยที่สุด เพราะแต่ละเต็นท์มองไม่เห็นกันทั้งหมด โดยเฉพาะเต็นท์แรกกับเต็นท์สุดท้าย หากเต็นท์ใดเต็นท์หนึ่งเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น อีกเต็นท์อาจไม่ทราบ หรือไม่สามารรถช่วยเหลือได้ทัน ไม่มีจุดศูนย์กลางที่แน่นอน หากเกิดเหตุขึ้นอาจจะกระจายได้

สถานีที่ 7 ดอยภูนม (ดอยลิง)

เค้าโครงรอง (Sub theme) “ผจญภัยหุบเขาวานร”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพ และได้ชื่นชมทัศนียภาพธรรมชาติของพื้นที่

แนวคิดของการสื่อความหมาย

ดอยภูนม หรือดอยลิง เป็นพื้นที่ที่สามารถเดินทางจากที่ทำการวนอุทยานภูลังกา ขึ้นไปยอดดอยภูลังกา ประมาณ 1 กิโลเมตร สามารถนำรถขึ้นไปจอดบนลานจอดรถ ก่อนทางเดินขึ้นยอดดอยภูลังกา โดยนำเสนอมุ่งผ่านการเดินทางผ่านท้องทุ่งหญ้า เส้นทางที่เริ่มลาดชัน เพื่อไปชมความงามของดอยภูนม หรือดอยลิง สามารถชมวิวดูได้ 360 องศา ซึ่งเกิดจากธรรมชาติ นอกจากนี้ สามารถใช้มุมมองในลักษณะรูปร่างจินตนาการได้ถึง 3 มิติ คือ คล้ายกำแพงเมืองจีน คล้ายลิงกอริลล่า และคล้ายหน้าอกผู้หญิง (นมสาว)

ภาพ 20 แสดงดอยภูนม หรือดอยลิง

วิธีการสื่อความหมาย

1. ใช้ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติระหว่างทางเดินเพื่อบอกระยะทาง
  2. มีป้ายสื่อความหมายเล่าเรื่องราวพื้นที่สั้น ๆ โดยเน้นให้มีลักษณะกลมกลืนกับธรรมชาติ
- ป้ายสื่อความหมาย ควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดิน เพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตก หรือบนฐานอิสระ ที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรงตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม

3. ใช้การสื่อความหมายโดยใช้บุคคลเป็นผู้นำทาง และเล่าเรื่องราวพื้นที่กิจกรรม
นันทนาการ และการท่องเที่ยว
4. ชมวิว 360 องศา และมีบริการกล้องส่องทางไกลขนาดใหญ่ (ไม่สามารถเคลื่อนย้าย)
5. ถ่ายรูปที่ระลึก

**ตาราง 27 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
สถานที่ที่ 7 ดอยภูนม (ดอยลิง)**

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณสุข	-
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกัน อันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ถังขยะ 2. ถังดับเพลิง 3. ป้ายเตือน 4. ป้ายสื่อความหมายลักษณะพื้นที่
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายบอกจุดสำคัญ 2. แผนที่แสดงตำแหน่งการเดินทาง และจุดเชื่อมต่อ
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความ สะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	1. ที่นั่งพักผ่อน 2. จุดถ่ายรูปเป็นที่ระลึก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่	จุดบริการวิทยุทางไกลสำหรับติดต่อเจ้าหน้าที่ ในกรณีฉุกเฉิน (ปัจจุบันยังไม่มีสัญญาณ โทรศัพท์)

สถานที่ที่ 8 ลานหินล้านปี

เค้าโครงรอง (Sub theme) “**เห็นเวหาบนลานหิน**”

1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับธรณีสัณฐานของพื้นที่
2. เพื่อชื่นชมทัศนียภาพของพื้นที่
3. เพื่อจัดพื้นที่ทำกิจกรรมร่อนร่มโลก

แนวคิดของการสื่อความหมาย

พื้นที่ระหว่างทางเดินขึ้นสู่ยอดดอยภูลังกา เป็นลานหินบนสันดอยภูลังกา โดยมีพืชพรรณธรรมชาติสวยงาม เช่น มอส เกาะตามหิน ดอกไม้ป่าที่ขึ้นกระจัดกระจาย เช่น ต้นปีโกเนี้ยกล้วยไม้ป่า ชมพูพู่พาน โคลงเคลง เทียนป่า และตาเหินโหว เป็นต้น โดยจะมีความสวยงามมากในช่วงปลายฝนต้นหนาว มีพระพุทธรูปปางนาคปรกอยู่ในอุโมงค์ของหน้าผา ตามตำนานเรื่องเล่าของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะเป็นลานโล่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรม “ร่อนร่มโลก”

ภาพ 21 แสดงลานหินล้านปี

วิธีการสื่อความหมาย

1. ใช้ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติระหว่างทางเดินเพื่อบอกระยะทาง
2. มีป้ายสื่อความหมายเล่าเรื่องราวพื้นที่นั้น ๆ โดยเน้นให้มีลักษณะกลมกลืนกับธรรมชาติ

ป้ายสื่อความหมาย ควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดินเพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตกหรือบนฐานอิฐระ ที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรงตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม

3. ใช้การสื่อความหมายโดยใช้นักสื่อความหมายเป็นผู้นำทาง และเล่าเรื่องราวพื้นที่

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. ลานสำหรับทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ
2. จุดร่อนร่ม
3. สักการะพระพุทธรูปนาคปรก
4. นั่งสมาธิเพื่อทำจิตใจให้ปลอดโปร่งบนลานหิน เพื่อให้จิตใจแข็งแกร่งตั้งหินที่อยู่บนลานบนลานหินล้านปี

ตาราง 28 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
 สถานที่ที่ 8 ลานหินล้านปี

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภค	-
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตราย ให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ถังขยะ 2. ถังดับเพลิง 3. ป้ายเตือน
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายบอกจุดสำคัญ 2. แผนที่แสดงตำแหน่งการเดินทาง และจุดเชื่อมต่อ
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความ สะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	1. ที่นั่งพักผ่อน 2. จุดถ่ายรูปเป็นที่ระลึก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่	จุดบริการวิทยุทางไกลสำหรับติดต่อเจ้าหน้าที่ ในกรณีฉุกเฉินและไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

สถานที่ที่ 9 แทนผาเทวดา

เค้าโครงรอง “ฟินจาเบาะ” “ลำนำแห่งผู้พิชิต”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อชมความงดงามของทัศนียภาพและสุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อให้เกิดความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

แนวคิดของการสื่อความหมาย

ความเป็นมาที่น่าสนใจของชื่อแทนผาเทวดา มาจากการเห็นปรากฏการณ์ของลูกไฟ
 บนยอดดอยภูลังกา ซึ่งเชื่อว่าเป็นเทวดาที่มาสิงสถิตอยู่บนยอดดอย ด้วยมีลักษณะที่คล้ายเป็น
 แทนฐานของหินบนยอดดอยภูลังกา จึงเรียกว่า แทนเทวดา หรือ ฟินจาเบาะ นำเสนอความงาม
 ของวิเวทวิทัศน์และธรรมชาติ จากมุมมอง 360 องศา จากยอดดอยภูลังกา โดยการชมพระอาทิตย์ขึ้น

และทะเลหมอก บนยอดภูลังกาในตอนเช้า และพระอาทิตย์ตกในตอนเย็นกับบรรยากาศสุดโรแมนติค นอกจากนี้ ความเร็นลับและความศักดิ์สิทธิ์ของแท่นผาเทวดา ยังเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือนมากขึ้น

ภาพ 22 แสดงแท่นผาเทวดา

วิธีการสื่อความหมาย

1. ใช้ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติระหว่างทางเดินเพื่อบอกระยะทาง
  2. มีป้ายสื่อความหมายเล่าเรื่องราวพื้นที่ล้น ๆ โดยเน้นให้มีลักษณะกลมกลืนกับธรรมชาติ
- ป้ายสื่อความหมาย ควรเป็นป้ายเฉียงทำมุมกับพื้นดินเพื่อให้อ่านได้ง่าย ติดตั้งบนขอบกันตกหรือบนฐานอิฐระ ที่สูงจากพื้นไม่เกิน 70 เซนติเมตร ทำมุมเอียงประมาณ 45 องศา หรืออาจเป็นป้ายแนวตรงตามความสูงของต้นไม้ ความสูงของป้ายอยู่ในระดับสายตา และอาจมีหลังคาแผ่นป้ายตามความเหมาะสม
3. ใช้การสื่อความหมายโดยใช้นักสื่อความหมายเป็นผู้นำทาง และเล่าเรื่องราวพื้นที่
  4. ใช้สัญลักษณ์ที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ โดยอาจมีการใช้แท่นบูชาหรือการอธิษฐาน เพื่อให้พื้นที่มีจุดดึงดูดความสนใจ และเป็นการป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวเดินใกล้หน้าผาเกินไป เนื่องจากอาจเกิดอันตรายพลัดตกได้
  5. ใช้ป้ายสื่อความหมายถึงข้อควรระวังในการเดินเที่ยวชม

กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. สัมผัสบรรยากาศชยอดดอย
2. ดูทะเลหมอกยามเช้าตรู่ พร้อมดูพระอาทิตย์ขึ้น
3. ดูพระอาทิตย์ตกในบรรยากาศโรแมนติค
4. สักการะแท่นผาเทวดาเพื่อความเป็นสิริมงคล

ตาราง 29 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
 สถานที่ที่ 9 แทนผาเทวดา

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณสุขโรค	-
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตราย ให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ถังขยะ 2. ถังดับเพลิง 3. ป้ายเตือน
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายบอกจุดสำคัญ 2. แผนที่แสดงตำแหน่งการเดินทาง และจุดเชื่อมต่อ
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความ สะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	1. ที่นั่งพักผ่อน 2. จุดถ่ายรูปรูปเป็นที่ระลึก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่	จุดบริการวิทยุทางไกลสำหรับติดต่อเจ้าหน้าที่ ในกรณีฉุกเฉินและไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ การรับข่าวสาร และการแจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน จากเจ้าหน้าที่

สถานที่ที่ 10 โครงการหลวงปังค่า

เค้าโครงรอง (Sub theme) “วิถีเกษตร ของผาคนักเดินทาง”

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

1. เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรกรรม และการดำเนินงานของ
โครงการหลวงปังค่า
2. เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ด้านการอุดหนุนสินค้าเกษตร และผลิตภัณฑ์
ชุมชน

แนวคิดของการสื่อความหมาย

นำเสนอของฝากจากโครงการหลวง ซึ่งอยู่บริเวณทางลงจากที่ทำการวนอุทยานภูสิงห์กา ห่างจากที่ทำการประมาณ 200 เมตร มีทั้งผักผลไม้เมืองหนาว พืชผักในท้องถิ่นและงานหัตถกรรม อีกด้วย

ภาพ 23 แสดงโครงการหลวงปั่งค่า

วิธีการสื่อความหมายโดยใช้กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

1. ฝอนคลายอิริยาบถด้วยการชมสวนดอกไม้เมืองหนาวที่จัดไว้
2. ชมวิวทิวทัศน์โดยรอบ
3. เรียนรู้วิถีเกษตรกรรมและการดำเนินงานของโครงการหลวงปั่งค่า
4. เลือกซื้อสินค้าของฝากของที่ระลึก
5. ทดลองปลูกผักในแปลงเกษตร

ตาราง 30 แสดงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมาย
 สถานที่ที่ 10 โครงการหลวงปางค่า

ประเภท	สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อความหมาย ที่ควรมีในพื้นที่
1. สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณสุขโรค	1. ห้องอาหาร 2. ห้องน้ำ 3. บริการอินเทอร์เน็ต 4. โทรศัพท์สาธารณะ 5. ไปรษณีย์
2. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษา สภาพแวดล้อม/ป้องกันผลกระทบจาก กิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตราย ให้แก่นักท่องเที่ยว	1. ถังขยะ 2. ถังดับเพลิง 3. ป้ายเตือนห้ามเหยียบย่ำ หรือเด็ดพืชพรรณ ที่ปลูกไว้
3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย	1. ป้ายบอกจุดสำคัญ 2. แผนที่แสดงตำแหน่งการเดินทาง และจุดเชื่อมต่อ 3. ป้ายแสดงประวัติที่มาของโครงการหลวง ปางค่า
4. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความ สะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว	1. ที่นั่งพักผ่อน 2. จุดถ่ายรูปรูปเป็นที่ระลึก 3. ร้านขายของที่ระลึก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวก ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ของเจ้าหน้าที่	จุดให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

บทที่ 5

บทสรุป

ความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อระบบสื่อความหมายธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ในพื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา เพื่อนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ สรุปผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

บริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ผลจากการศึกษาแบ่งตามบริบทด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. **บริบทด้านการบริหารจัดการ** วนอุทยานภูลังกา มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การบริหารจัดการวนอุทยานภูลังกา ในปัจจุบันจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับขนาดพื้นที่ ในความดูแลของวนอุทยาน รวมทั้งการมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปี และมีนักเรียน นักศึกษา เข้ามาศึกษาดูงานจำนวนมาก

2. **บริบทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ** วนอุทยานภูลังกา ได้ดำเนินงานโดยให้ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวในวนอุทยาน ภูลังกา และพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งมีการจัดให้มีนันทนาการในพื้นที่แบบหลากหลาย เช่น ลานกางเต็นท์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ สวนสมุนไพร สวนพันธุ์ไม้หายาก แต่ยังคงขาดงบประมาณ ในการจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติต่าง ๆ ในพื้นที่

3. **บริบทด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน** วนอุทยานภูลังกา มีการจัดการและดูแล ทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม แต่ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการจัดการด้านการท่องเที่ยว จึงต้องมีการฝึกอบรม ชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

4. บริบทด้านการบริหาร วนอุทยานภูหลวงกา มีการบริหารพื้นที่โดยมีการกำหนดข้อตกลง และข้อห้ามสำหรับนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือน เช่น การจัดการเรื่องขยะ โดยไม่ทิ้งขยะในพื้นที่ เพื่อลดการเกิดสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ การจัดเวรยามความปลอดภัย การกำหนดเวลาเปิด-ปิด ไร่อย่างชัดเจน เป็นต้น

4.1 การแบ่งเขตพื้นที่นันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยว มีการจำแนกออกเป็นเขตต่าง ๆ จำนวน 4 เขต โดยจำแนกจากการใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับสถานภาพ และศักยภาพ ของทรัพยากรในพื้นที่ ดังนี้

4.1.1 เขตบริการ (Service Zone) เป็นเขตที่อนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ อย่างเต็มที่

4.1.2 เขตนันทนาการ (Recreation Zone) เป็นเขตกิจกรรมแหล่งรวมจุดสนใจ และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

4.1.3 เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive Zone) เป็นเขตที่กำหนดขึ้น เพื่อที่จะรักษาธรรมชาติ ให้พัฒนาเฉพาะงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการพื้นที่

4.1.4 เขตหวงห้าม (Strict Nature Reserve Zone) เป็นเขตที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีคุณค่า สัตว์ป่าที่อาจจะได้ความกระทบกระเทือนจากการเข้าไปของมนุษย์ นอกจากนี้ เป็นบริเวณที่มีพืชหายาก หากได้รับความกระทบแล้ว ยากที่จะฟื้นฟู

4.2 วนอุทยานภูหลวงกา มีบริบทบริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติ ของพื้นที่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นหินผา ลานหิน สวนสนุนไพร เพื่อชมความงาม และเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ในพื้นที่อีกด้วย การคมนาคมสามารถเข้าถึงได้ ทั้งยังมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน รวมไปถึงวิถีชุมชน ที่น่าสนใจ องค์ประกอบของพื้นที่เหมาะสมแก่การพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ บนพื้นฐานของจิตสำนึก ในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อม

5. บริบทด้านการวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรนันทนาการ พบว่า พื้นที่วนอุทยานภูหลวงกา มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพนันทนาการสูง 6 แห่ง ตามลำดับ คือ แ่นหินผาเทวดา ลานหินล้านปี บ่อน้ำทิพย์ ภูนม/ดอยสิง ศูนย์การเรียนรู้บ้านน้ำคะสานก้วย และศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูหลวงกา มีปัจจัยมาจากคุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ ทั้งด้านความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรม มีความเหมาะสมของ ฐานทรัพยากร และนัยสำคัญด้านการสื่อความหมาย ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อกิจกรรม รวมทั้ง บริบทของพื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง ที่ยังต้องได้รับการพัฒนา เช่น การดูแลด้านภูมิทัศน์

ความเหมาะสมของกิจกรรมในพื้นที่ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงขึ้น มีความดึงดูดใจ และพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต

6. บริบทการประเมินผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการ การใช้ประโยชน์ที่สังเกตเห็นได้ (Visible impact) พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของวนอุทยานภูลังกา เป็นพื้นที่ธรรมชาติชัดเจน เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติในเกณฑ์ที่ต่ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนา ไม่มีการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เป็นพื้นที่นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งนั้น ๆ จึงทำให้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการน้อย

7. บริบทความเหมาะสมของการจัดการ และออกแบบการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ในกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ปานกลาง อยู่ 4 แห่ง คือ พื้นที่กางเต็นท์ประกอบกิจกรรม ศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา โครงการหลวง และจุดชมวิวกุฎลึงการีสอร์ท ซึ่งเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบ้างตามความเหมาะสม และการสื่อความหมายธรรมชาติ ไม่ชัดเจนมาก เนื่องจากยังเป็นพื้นที่ธรรมชาติชัดเจน ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เหมาะสมในพื้นที่ และระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ในการให้บริการนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น

วนอุทยานภูลังกา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นหินผา ลานหิน สวนสมุนไพร เพื่อชมความงาม และเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางค่า ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่อีกด้วย การคมนาคมสามารถเข้าถึงได้ ทั้งยังมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน รวมไปถึงวิถีชุมชนที่น่าสนใจ องค์ประกอบของพื้นที่เหมาะสมแก่การพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีความพร้อมในองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความรู้ และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ บนพื้นฐานของจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อม

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา จำนวน 190 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลใช้วิธีการนำแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้กรอกด้วยตนเอง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ผลการศึกษา พบว่า

นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนในวนอุทยานภูลังกา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ผู้ที่มาท่องเที่ยวอยู่ในวัยหนุ่มสาว อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21-30 ปี และมีระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ระดับปริญญาตรี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และมีอาชีพส่วนใหญ่ เป็นนักเรียน/นักศึกษา ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1,000-5,000 บาท มีนักท่องเที่ยวพักอาศัยอยู่จังหวัดพะเยาเป็นส่วนมาก นักท่องเที่ยวมีลักษณะ กลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มาแบบกลุ่มครอบครัว/มากับญาติ มีแหล่งที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับวนอุทยานภูลังกา ส่วนใหญ่มาจากเพื่อน หรือญาติ ระยะเวลาที่ใช้เที่ยวชม ในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 22-24 ชั่วโมง ส่วนการพักค้างแรมของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ประมาณ 1-2 คืน และมีค่าใช้จ่ายที่ใช้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ไม่เกิน 500 บาท

ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา จะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม และท่องเที่ยวในสถานที่ใกล้เคียง ซึ่งเห็นได้จาก นักท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ในจังหวัดพะเยา ประกอบกิจกรรมนันทนาการในแหล่ง เช่น การพักค้างแรม ก่อให้เกิดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน อนุมานได้จากนักท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาว หรือช่วงวัยทำงาน จึงต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ผ่อนคลายจากการทำงาน หรือการเรียน วนอุทยานภูลังกา จึงต้องมีการออกแบบระบบสื่อความหมาย เพื่อให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ เช่น ที่พักรวม หรือลานตั้งแคมป์ เป็นต้น

2. ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อแรงผลักดันที่ทำให้ต้องการเดินทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนมาก ของนักท่องเที่ยว คือ ต้องการท่องเที่ยวในสถานที่แปลกใหม่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว รวมถึงต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลายจากความเครียดจากการทำงาน/เรียน/ชีวิตประจำวัน

2.2 ด้านความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวคิดว่าควรมีในวนอุทยานภูลังกา โดยประเมินจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการ และสมควรให้บริการในวนอุทยานภูลังกา เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพในการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พบว่า ความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรม การท่องเที่ยว ที่มีในวนอุทยานภูลังกา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุด คือ ตั้งแคมป์ไฟ กางเต็นท์ ดูดาว และชมทะเลหมอก ตามลำดับ ดังนั้น วนอุทยานภูลังกา ควรมีกิจกรรมนันทนาการทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมทั้งกับพื้นที่ และความต้องการ ของนักท่องเที่ยว โดยอาจเพิ่มกิจกรรมแปลกใหม่บ้างในช่วงโอกาส หรือช่วงเทศกาล เช่น การดูดาว

ในช่วงฝนดาวตก ช่วงเทศกาลปีใหม่ มีกิจกรรมขอพรจากดวงดาวให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีชีวิตสดใสเหมือนดวงดาว เป็นการสื่อความหมายในพื้นที่เพื่อให้เกิดเรื่องราว และกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

3. ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มี

พบว่า ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักท่องเที่ยวต้องการให้มีเจ้าหน้าที่/วิทยากร นำชมที่มีความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญในวนอุทยาน เป็นส่วนมาก ในด้านความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เช่น ด้านยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม เป็นต้น ด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรง กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าผู้มาเยือนจะมีการพักผ่อนและหาความรื่นรมย์ก็ตาม แต่ก็จะสามารถได้รับเรื่องราวของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ไปเยือนด้วย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่า จะกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อีก โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของวนอุทยานภูลังกา คือ ชวนเขาแห่งความรัก ที่พักผ่อนชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูผาแห่งสวรรค์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายของวนอุทยานภูลังกาจังหวัดพะเยา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 แล้วผู้วิจัยได้นำมาจัดร่างการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา โดยผ่านการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อระดมสมอง และมีมติเห็นชอบแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเค้าโครงโปรแกรมสื่อความหมายหลัก (Main theme)

“ชวนเขาแห่งความรัก ที่พักผ่อนชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูผาแห่งดวงดาว” สื่อถึงความอบอุ่น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจากดอยภูลังกา ชนเผ่าซึ่งย้ายฐานราก

อพยพ เป็นสายใยแห่งความศรัทธาในเทวดา ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาและคุ้มครองลูกหลานแห่งภูลังกาไว้ ในคืนที่ฟ้ากระจ่างสามารถมองเห็นดวงดาวได้ชัดเจน

โดยกำหนดให้มีเส้นทางท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา 2 เส้นทาง 10 สถานี ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1

สถานีที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว บ้านน้ำคะสานก้วย

เค้าโครงรอง (Sub theme) “เรียนรู้วิถีภูลังกาฝั่งตะวันออก”

สถานีที่ 2 แอ่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

เค้าโครงรอง (Sub theme) “แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ชีวิต และจิตวิญญาณของภูลังกา”

สถานีที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อย

เค้าโครงรอง (Sub theme) “เบื้องหลังพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก”

สถานีที่ 4 บ้านอาเพย

เค้าโครงรอง (Sub theme) “สายใยชีวิตนักเดินทางผ่านลวดลายผ้าปัก”

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2

สถานีที่ 5 ศูนย์บริการข้อมูล Visitor Center

เค้าโครงรอง (Sub theme) “สายแห่งสมบัติแห่งขุนเขา”

สถานีที่ 6 กางเต็นท์

เค้าโครงรอง (Sub theme) “กางเต็นท์ ณ ลานดาว”

สถานีที่ 7 ดอยภูนม (ดอยสิง)

เค้าโครงรอง (Sub theme) “ผจญภัยหุบเขาวานร”

สถานีที่ 8 ลานหินล้านปี

เค้าโครงรอง (Sub theme) “เห็นเวหาบนลานหิน”

สถานีที่ 9 แท่นผาเทวดา

เค้าโครงรอง “พินจาเบาะ ลำนำแห่งผู้พิชิต”

สถานีที่ 10 โครงการหลวงปิงค่า

เค้าโครงรอง (Sub theme) “วิถีเกษตร ของฝากนักเดินทาง”

2. กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

กิจกรรมนันทนาการ โดยการสำรวจกิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวต้องการ และที่มีบริการในวนอุทยานภูลังกา เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพในการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยแต่ละจุดจะมีกิจกรรมนันทนาการที่แตกต่างกันออกไป นักท่องเที่ยวสามารถเลือกประกอบกิจกรรมที่จัดไว้ตามสถานีท่องเที่ยวแต่ละจุด เช่น

- 2.1 รับฟังวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และสถานีท่องเที่ยวของวนอุทยานภูลังกา
  - 2.2 กิจกรรมแคมป์ปิ้ง ตั้งแคมป์ไฟ
  - 2.3 ชมทิวทัศน์ทะเลหมอกยามเช้าตรู่ พร้อมดูพระอาทิตย์ขึ้น ณ ยอดภูลังกา
  - 2.4 บริการเช่าจักรยานในการเที่ยวชมตัวหมู่บ้าน ปั่นจักรยานเลี้ยวภูเขา บริการไกด์ชุมชน นำชม และบอกเล่าประวัติความเป็นมา เพื่อเรียนรู้ความเป็นอยู่ของชุมชนและพื้นที่
  - 2.5 กิจกรรมเดินป่าศึกษาประวัติศาสตร์ของธรรมชาติแอ่งน้ำ
  - 2.6 ชมพิพิธภัณฑ์ ที่รวบรวมประวัติความเป็นมา นำเสนอเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย บ้านชาวเมี่ยนในสมัยโบราณ เป็นต้น
  - 2.7 ถ่ายภาพ วาดภาพธรรมชาติ
  - 2.8 เรียนรู้การปักผ้า โดยเป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกสมาธิ สามารถประดิษฐ์เป็นของใช้ รวมถึงของที่ระลึก
  - 2.9 ชมพิพิธภัณฑ์คลังความรู้ รวบรวมเหตุการณ์ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางธรณีวิทยา และธรรมชาติของภูลังกา
  - 2.10 การจัดกิจกรรม Walk Rally หรือ Road Rally
  - 2.11 กิจกรรมร่อนร่มโลก
  - 2.12 สักการะพระพุทธรูปขนาดปรก ณ ลานหินล้านปี
  - 2.13 สักการะแท่นผาเทวดาเพื่อความเป็นสิริมงคล
  - 2.14 กิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อทำจิตใจให้ปลอดโปร่งบนลานหิน เพื่อให้จิตใจแข็งแกร่ง ตั้งหิน ที่อยู่บนลานบนลานหินล้านปี
  - 2.15 เรียนรู้วิถีเกษตรกรรม และการดำเนินงานของโครงการหลวงปางค่า
  - 2.16 เลือกซื้อสินค้าของฝากของที่ระลึก
  - 2.17 ทดลองปลูกผักในแปลงเกษตรภายในบริเวณโครงการหลวงปางค่า
- 3. สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมายในวนอุทยานภูลังกา มี 5 ด้าน ดังต่อไปนี้**
- 3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค**
    - 3.1.1 อุปกรณ์การตั้งเต็นท์ให้เช่า
    - 3.1.2 เช่าเตาอั้งโล่ พร้อมฟืน ไฟแช็ค (ขาย)
    - 3.1.3 อุปกรณ์เชือกอเนกประสงค์
    - 3.1.4 ถุงขยะ (ขาย)
    - 3.1.5 จุดบริการร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

3.1.6 บริการกระตักน้ำดื่ม (จำกัดใช้ของหมู่บ้านเพื่อลดปริมาณขยะในจุดท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางธรรมชาติ)

3.1.7 บริการข้าวห่อตอนกลางวัน โดยชุมชน/เหมารวมกับรถอีต๊อก เพื่อเป็นการจำกัดขยะ และสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

3.1.8 ห้องน้ำมีการรักษาความสะอาด มีห้องอาบน้ำ ห้องสุขา จำนวนเพียงพอ

3.1.9 มีห้องน้ำผู้สูงอายุ/ห้องน้ำผู้พิการ เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว โดยสร้างในลักษณะมิดชิด ไม่มีแมลงและสัตว์เลื้อยคลาน และตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่เปลี่ยว ไม่รก สะดวก

3.1.10 ลานจอดรถยานพาหนะ ควรเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย มีพื้นที่ และขนาด อย่างเพียงพอ

3.1.11 สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีความสะอาด ร่มรื่น อาหาร และวัตถุดิบ มีความสดใหม่ ถูกสุขลักษณะ และมีราคาจำหน่ายที่เหมาะสม

3.1.12 โทรศัพท์สาธารณะ

3.1.13 อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเฉพาะจุดให้บริการ (Wi-Fi) เช่น ศูนย์บริการข้อมูล

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อป้องกันผลกระทบ

จากกิจกรรมการท่องเที่ยว และป้องกันอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว

3.2.1 จัดพื้นที่ก่อกองไฟแคมป์ปิ้ง โดยมีถังกะละสี หรือกระบะเบี่ยงรอง เพื่อไม่ให้พื้นเป็นรอย

3.2.2 ถังขยะเฉพาะจุด โดยกำหนดให้ศูนย์บริการข้อมูลเป็นจุดสุดท้ายที่สามารถทิ้งขยะได้ เพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลในส่วนของวนอุทยานภูลังกา

3.2.3 ไฟทางเดินตามจุดต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ที่พัก ทางเดิน

3.2.4 ป้ายบอกทางในหมู่บ้าน ป้ายบอกทางแยกและจุดสำคัญ ป้ายเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ

3.2.5 ป้ายบอกทางและป้ายเตือน เช่น ระวังลื่น ระวังงู ห้ามจับ เต็ดดอกไม้ ใบไม้ เพราะพืชบางอย่างอาจมีพิษ ป้ายเตือนทางแยก ป้ายเตือนไฟฟ้า ป้ายเตือนสัตว์ป่า เป็นต้น

3.2.6 ถังขยะ ณ จุดจอดรถก่อนเดินเท้า

3.2.7 ราวจับทางเดินไม้ไผ่ หรือ แนวทางเดินหิน ที่สร้างจากวัสดุธรรมชาติ ในท้องที่

3.2.8 ถังเก็บน้ำ ถังดับเพลิง

3.2.9 สปอร์ตไลท์หรือไฟส่อง ติดไว้ยิงแสงไฟลงมาจากตัวบ่อม แต่จะเปิดใช้ยามฉุกเฉินเท่านั้น

3.2.10 จุดให้บริการ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติ/ระบบสื่อความหมาย

3.3.1 มัคคุเทศก์ชุมชน หรือคณะกรรมการดูแลนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์รุ่นเยาว์ โดยเยาวชนในหมู่บ้าน และบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านนันทนาการ อาจเป็นอาสาสมัครพื้นที่ หรือมัคคุเทศก์อาสา

3.3.2 ทำโครงการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของวนอุทยานภูลังกา ให้แก่นักท่องเที่ยว

3.3.3 ป้ายป้ายบอกจุดสำคัญ และป้ายสื่อความหมายลักษณะพื้นที่

3.3.4 แผนที่แสดงตำแหน่งการเดินทางและจุดเชื่อมต่อ

3.3.5 ป้ายสื่อความหมายบอกชื่อ ประเภท ลักษณะของต้นไม้ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ภายในวนอุทยาน

3.3.6 ป้ายบอกพิกัดจุด

3.3.7 ป้ายแสดงรายละเอียด ประวัติและความสำคัญของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว

3.3.8 ป้ายสื่อความหมายของลวดลายและสีของผ้าปัก

3.3.9 แผ่นพับให้ความรู้

3.3.10 หนังสือคู่มือเล่มเล็กให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การปักผ้า และคติความเชื่อของชาวเมี่ยน

3.3.11 หนังสือคู่มือการตั้งแคมป์ ดูดาว ง่าย ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว

3.3.12 ป้ายอธิบายประวัติ ความเป็นมา ข้อมูลต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรรู้ คล้ายป้ายไม้ เพื่อให้ดูกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

3.3.13 ป้ายศึกษาธรรมชาติ คู่มือท่องเที่ยว ป้าย

3.3.14 ข้อกำหนดการเข้าพัก และการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

3.3.15 มัคคุเทศก์ชุมชน หรือคณะกรรมการดูแลนักท่องเที่ยว

3.3.16 ป้ายสื่อความหมายที่มีคำอธิบายถึงความศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งน้ำ เพื่อถ่ายทอดความเชื่อ และความศรัทธาของคนในท้องถิ่น

3.3.17 ป้ายข้อกำหนดการเข้าพัก และการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

3.3.18 ป้ายอธิบายประวัติ ความเป็นมา ข้อมูลหมู่บ้าน รวมถึงรายชื่อผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่คนแรกถึงคนปัจจุบัน เพื่อเป็นการให้เกียรติผู้ใหญ่บ้าน และแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการดูแล อีกนัยหนึ่งคือ เป็นการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน

3.3.19 แผนที่การเดินทาง หรือ แผนที่จุด 14 จุด พร้อมคำอธิบาย

3.4 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรม นักท่องเที่ยว

- 3.4.1 เก้าอี้ที่ออกแบบที่นั่งพักไว้บริการตามจุดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ให้เข้ากับธรรมชาติ สำหรับนั่งชมเทือกเขาภูผาลังกา
- 3.4.2 มีป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน
- 3.4.3 จัดเส้นทางครอบคลุมพื้นที่ที่น่าสนใจ เป็นเส้นทางที่มีความสะดวก ไม่อันตราย ปลอดภัยต่อการเดิน
- 3.4.4 มีป้ายสื่อความหมายระหว่างทางเดินศึกษาธรรมชาติ
- 3.4.5 มีจุดทิ้งขยะวางไว้เหมาะสม กลมกลืนกับธรรมชาติ
- 3.4.6 จุดถ่ายรูปรูปที่ออกแบบจากเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน
- 3.4.7 จักยานเช่า
- 3.4.8 ห้องน้ำ ฦ จุดจอดรถ ก่อนเดินเท้า
- 3.4.9 ศาลาหลบแดด ฦ จุดจอดรถก่อนเดินเท้า (สำหรับนั่งพักขากลับ หรือรับประทานอาหาร ก่อนเข้าเที่ยวชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่ห้ามนำอาหารเข้า)
- 3.4.10 ลานกิจกรรม และลานจอดรถ ที่แยกเป็นสัดส่วน
- 3.4.11 มุมรับแขก ม้านั่งสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว หรือจัดพื้นที่ศูนย์บริการ ข้อมูล สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยี่ยมชม
- 3.4.12 ร้านขายของที่ระลึก
- 3.4.13 คู่มือสื่อความหมาย หรือคู่มือการเดินทางด้วยตนเองในแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดทำคู่มือสื่อความหมาย

3.5 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวกด้านการบริหารจัดการพื้นที่

- 3.5.1 จุดให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ ครอบงุมใกล้เคียงบริเวณทางเข้า มีความโดดเด่น เพื่อดึงดูดใจให้เข้าไปเป็นจุดแรก
- 3.5.2 จุดบริการวิทยุทางไกล สำหรับติดต่อเจ้าหน้าที่ในกรณีฉุกเฉิน และไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ การรับข่าวสาร และการแจ้งเตือนภัยฉุกเฉิน จากเจ้าหน้าที่
- 3.5.3 รถลาก รถยก ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ
- 3.5.4 การจัดโซนจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ไม่ปะปนกับส่วนของเจ้าหน้าที่
- 3.5.5 ป้ายบอกทาง ป้ายบอกจุดสถานีท่องเที่ยวที่ชัดเจน สะดุดตา
- 3.5.6 ห้องพักสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
- 3.5.7 มัคคุเทศก์ชุมชน หรือคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

3.5.8 ป้อมบริการนักท่องเที่ยว (พื้นที่สำหรับมัคคุเทศก์ชุมชน หรือคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อบริการ และบริหารจัดการการท่องเที่ยว)

3.6 ด้านการบริการทั่วไป

3.6.1 จัดการพื้นที่ให้เหมาะสม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 14 จุด นั้น ควรมีการเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นในการแนะนำ และประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว แล้วทำแผนที่เส้นทางการเดินทางเที่ยวชมตามจุดต่าง ๆ ควรมีการทำป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ข้อมูล

3.6.2 มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถ ให้สามารถสื่อสาร และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

3.6.3 ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทั้งในและนอกพื้นที่ โดยเฉพาะการเผยแพร่ผ่านทางเทคโนโลยี Social Network เป็นสื่อที่รวดเร็ว สะดวก และงบประมาณในการทำไม่สูงมากนัก

3.6.4 สิ่งอำนวยความสะดวกตามจุดท่องเที่ยว ควรมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกิจกรรมที่ใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาและปรับให้เข้ากับยุคสมัย แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ที่สำคัญของพื้นที่ถิ่นอยู่ สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ป้ายทางเดิน ถนน สะพาน ฯลฯ ควรใช้วัสดุตามธรรมชาติ หรือประดิษฐ์ขึ้นในท้องถิ่นที่มีความคงทนกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดสรรงบประมาณประจำปี ในการดูแลพื้นที่ของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาโดยรวมจะเห็นได้ว่า ระบบการสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา และความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมระบบการสื่อความหมายในวนอุทยานภูลังกา ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา ดังการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

พบว่า พื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งที่มีอยู่ และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่าง ๆ กัน

โดยหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยว ที่ทางวนอุทยานภูลังกามีความสอดคล้อง คือ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ดังที่ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ เพื่อตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบในการท่องเที่ยว คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ โดยประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ มีระบบความสัมพันธ์ซับซ้อนในตัวเอง ด้วยปัจจัยต่าง ๆ กัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2554) ที่ได้ระบุว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทภูเขา ที่มีลักษณะเป็นเนินสูงขึ้นไป และอาจมีแหล่งธรรมชาติประเภทอื่นอยู่ด้วย และแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรณีสัณฐาน ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลก จนมีลักษณะเด่น แปลกตา เช่น ลานหินล้านปี บนวนอุทยานภูลังกา เป็นต้น ดังนั้น การจัดการระบบสื่อความหมายภูลังกา จึงต้องมีความสอดคล้องกับประเภทของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว บริบทการจัดการระบบสื่อความหมายธรรมชาติของวนอุทยานภูลังกา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นหินผา ลานหิน สวนสมุนไพร ทั้งยังสอดคล้องกับ กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม (2554, สื่อออนไลน์) ได้ระบุว่า การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) คือ การท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ ในด้านบริบทการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ของวนอุทยานภูลังกา ได้มีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความสอดคล้องกับ กรมป่าไม้ (2548, สื่อออนไลน์); เสรี เวชบุษกร (2538, สื่อออนไลน์); Ceballos (1991); Elizabeth (1991) และ Western (1993) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ โดยมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดการรบกวน หรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น พร้อมทั้งให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น โดยวนอุทยานภูลังกา ได้มีการผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการผสมผสาน ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าด้วยกัน เกิดเป็นบริบทการท่องเที่ยว และระบบสื่อความหมายของวนอุทยานภูลังกา

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา จำนวน 190 คน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนในวนอุทยานภูลังกา ส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวอยู่ในวัยหนุ่มสาว อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21-30 ปี มีสถานภาพโสด มีนักท่องเที่ยวพักอาศัยอยู่จังหวัดพะเยาเป็นส่วนมาก ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อแรงผลักดันที่ทำให้ต้องการเดินทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนมาก ของนักท่องเที่ยว คือ แรงผลักดันที่ทำให้ต้องการเดินทางท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นพบว่า ระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ความอยากรู้ อยากเห็นสถานที่ใหม่ ๆ ต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลายจากความเครียด การทำงาน/เรียน/ชีวิตประจำวัน มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว กลุ่มเพื่อน และได้มีโอกาสพบปะผูกมิตร และสังสรรค์กับผู้อื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับทฤษฎีของ McIntosh (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่องวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายในการเดินทางท่องเที่ยว และได้อธิบายถึงเหตุจูงใจต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ เช่น 1) มวลเหตุจูงใจทางด้านร่างกายหรือกายภาพ หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนร่างกาย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางกีฬา หรือรักษาสุขภาพ พักผ่อนตากอากาศชายทะเล หรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่น 2) มวลเหตุจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความต้องการพบปะผู้คนใหม่ ๆ เพื่อนเก่า ญาติพี่น้อง โดยการมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเยือนวนอุทยานภูลังกา มีลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยว มาแบบกลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนวนอุทยานภูลังกา มีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Middleton (1994) ที่อธิบายปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการทางการท่องเที่ยว (Determinants of Demand for Tourism) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว คือ ด้านลักษณะประชากร (Demographic factors) ได้แก่ ขนาด

และองค์ประกอบของครอบครัว อายุ การศึกษา รายได้ และประสบการณ์ มีผลต่อการกำหนดรูปแบบ และปริมาณการซื้อบริการทางการท่องเที่ยว เพศ และเชื้อชาติ ก็เป็นปัจจัยที่กำหนดรสนิยม และพฤติกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสังคม ที่แตกต่างกัน ในแต่ละท้องถิ่น ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ และรสนิยมของนักท่องเที่ยวในแต่ละเชื้อชาติ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนวนอุทยานภูลังกา โดยมากอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพส่วนใหญ่ โสด ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ระดับปริญญาตรี อาชีพ นักเรียนนักศึกษา และกลุ่มคนวัยทำงาน จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จากการสำรวจโดยแบบสอบถาม ปัจจุบันส่วนใหญ่พักอาศัยในจังหวัดพะเยา อนุมานได้ว่าจากระยะทาง และสถานที่ท่องเที่ยว เข้าถึงได้สะดวก จึงทำให้สามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้โดยง่าย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เดินทางระยะใกล้ ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดพะเยา และต้องการเดินทางพักผ่อนในช่วงวันหยุด ด้านสภาพภูมิศาสตร์ (Geographic factors) ลักษณะภูมิศาสตร์ที่เป็นภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว จะมีผลกระทบต่อข้อกำหนดจุดหมายปลายทาง ที่นักท่องเที่ยวต้องการไป คนที่อยู่อาศัยใน สถานที่แบบหนึ่ง จะไม่รู้สึกรู้สึกรเดินทางไปในที่ที่มีลักษณะเดียวกัน แต่กลับนิยมไปยังสถานที่ ที่แตกต่างออกไป เพื่อแสวงหาบรรยากาศแปลกใหม่ เช่นเดียวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะดวกในการเดินทาง (Transport factors) ความยากง่าย และเวลาที่ใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยววนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา จะเดินทาง มาท่องเที่ยวในสถานที่ใกล้เคียง ซึ่งเห็นได้จากนักท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ในจังหวัดพะเยา ประกอบกิจกรรมนันทนาการในแหล่ง เช่น การพักผ่อน ก่อให้เกิดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน อนุมานได้จากนักท่องเที่ยวส่วนมากอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาว หรือช่วงวัยทำงาน จึงต้องการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนผ่อนคลายจากการทำงานหรือการเรียน วนอุทยานภูลังกาจึงต้องมีการออกแบบ ระบบสื่อความหมาย เพื่อให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรม นันทนาการ เช่น ที่พักแรม หรือลานตั้งแคมป์ เป็นต้น

ในด้านความคิดเห็นต่อความเหมาะสม ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวคิดว่า ควรมีในวนอุทยานภูลังกา โดยประเมินจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการ และสมควรมีบริการในวนอุทยานภูลังกา เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพในการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พบว่า ความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีในวนอุทยานภูลังกา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเห็นว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ตั้งแคมป์ไฟ กางเต็นท์ ดูดาว และชมทะเลหมอก ตามลำดับ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ อาทิเช่น ก่อเกียรติ ฉัตรศิริวรกุล (2544) ซึ่งได้ศึกษาดังแนวโน้มของกิจกรรม

ท่องเที่ยวพักผ่อนด้วยเต็นท์ ในอุทยานแห่งชาติทางบก และกรมป่าไม้ ว่า กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ นั้น มีเช่น การตั้งแคมป์ไฟ กางเต็นท์ และกิจกรรมนันทนาการที่ไม่รบกวนต่อธรรมชาติ ดังนั้น วนอุทยานภูลังกา ควรมีกิจกรรมนันทนาการทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ทั้งกับพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาจเพิ่มกิจกรรมแปลกใหม่บ้างในช่วงโอกาส หรือช่วงเทศกาล เช่น การดูดาวในช่วงฝนดาวตก ช่วงเทศกาลปีใหม่ มีกิจกรรมขอพรจากดวงดาว ให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีชีวิตสดใสเหมือนดวงดาว เป็นการสื่อความหมายในพื้นที่ เพื่อให้เกิดเรื่องราวและกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2. ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มี

พบว่า ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมาย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540, หน้า 27) ได้สรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวได้มาตรฐานสากลที่ต้องการ คือ มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม สะอาด และบริการที่มีคุณภาพ โดยนักท่องเที่ยวต้องการให้มีเจ้าหน้าที่/วิทยากรนำชม ที่มีความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญในวนอุทยาน เป็นส่วนมาก ในด้านความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในวนอุทยานภูลังกา ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เช่น ด้านยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม เป็นต้น ด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากนี้จะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าผู้มาเยือนจะมีการพักผ่อนและหาความรื่นรมย์ก็ตาม แต่ก็จะสามารถได้รับเรื่องราวของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ไปเยือนด้วย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าจะกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อีก โดยในการสำรวจทรัพยากรเพื่อการวางแผนและออกแบบการสื่อความหมาย มีความสอดคล้องกับ นววรรณ ฐานะกาญจน์ (2545) ที่จะต้องสำรวจอย่างละเอียด เพื่อหาจุดเด่นที่สามารถสร้างเรื่องในการสื่อความหมายในแต่ละพื้นที่ ที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกัน เช่น ทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรธรณี และทรัพยากรทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งใช้การสังเกตและบันทึกสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการสื่อความหมาย เช่นเดียวกับ ดร.ชณี เอมพันธุ์ และคณะ (2547) โดยหลังจากการสำรวจทรัพยากร ลำดับต่อไป คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

ความโดดเด่น และลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เพื่อกำหนดเค้าโครงเรื่อง หรือสาระสำคัญของ (main themes) ของการสื่อความหมายธรรมชาติ หรือใจความสำคัญที่ที่ต้องการจะสื่อให้นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนได้รับรู้ ในการสื่อความหมายแต่ละเรื่อง สรุปเนื้อหาสาระของการสื่อความหมาย ได้เพียงประโยคเดียว (ดร.ชนิ เอ็มพันธ์, 2543 อ้างอิงใน อรอนงค์ เฉียบแหลม และคณะ, 2547; Ham, 1992 อ้างอิงใน อรอนงค์ เฉียบแหลม และคณะ, 2547) ซึ่งเค้าโครงเรื่องหรือสาระสำคัญนั้น จะต้องเป็นประโยคที่สมบูรณ์ สั้น กระชับรัดกุม เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ และใช้คำที่กระตุ้นที่นำเสนอใจ (นภวรรณ สุวานะกาญจน์, 2545) เพื่อกลายเป็นจุดสื่อความหมายหลักของวนอุทยานภูลังกา ซึ่งนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวม ของวนอุทยานภูลังกา คือ **ขุนเขาแห่งความรัก ที่พักผ่อนชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นดินฟ้า ภูมาแห่งสวรรค์** ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก อนุมานได้ว่า นักท่องเที่ยวมองเห็นตัวตนของพื้นที่ในทิศทางเดียวกัน

ความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการสื่อความหมายทางธรรมชาติ โดยรวมแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัย และทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้ การพัฒนาป้ายสื่อความหมายในวนอุทยานภูลังกา สอดคล้องกับ วันวิสา สุขประเสริฐ (2548) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งพบว่า ความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ขับรถ และนักท่องเที่ยว ควรมีป้ายสัญลักษณ์ และป้ายสื่อความหมายเพิ่มในจุดต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ ชลลดา สิทธิชัย (2543) ได้ศึกษาแนวทางการสื่อความหมายธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่า สื่อที่นักท่องเที่ยวจำเป็น และได้ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ เครื่องหมาย แผ่นป้าย และสัญลักษณ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจสื่อในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรมีการเพิ่มปริมาณในเรื่องความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร ล้ำวรรณวงศ์ (2547) ซึ่งศึกษาความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้มาเยือน ต่อโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่คาดหวัง การมาพักผ่อน ชื่นชมธรรมชาติ มากที่สุด และคาดหวังจะมาใช้สื่อความหมายชนิดป้ายให้ข้อมูล ป้ายนิทรรศการ มากที่สุด

ดังนั้น การพัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา จึงต้องให้ความสำคัญกับป้ายสื่อความหมาย ป้ายให้ข้อมูล และเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นหลัก

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบสื่อความหมายของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา ในขั้นตอนการดำเนินการนั้น มีความเห็นด้วย และสอดคล้องกับโมเดลการวางแผนระบบ

สื่อความหมายธรรมชาติ โดย Veverka (1994, Online) ได้สำรวจ วิเคราะห์ และกำหนดแผน สื่อความหมายและธรรมชาติ มีวิธีการดังนี้ 1) สำรวจ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว กิจกรรม ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับการสื่อความหมายธรรมชาติ 2) สำรวจ และรวบรวมข้อมูลการสื่อความหมาย และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกปัจจุบัน 3) สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ ผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อการจัดทำ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติ 4) สำรวจพื้นที่ โดยการสังเกต สอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ประกอบกับผังบริเวณปัจจุบัน จากผลสรุป พบว่า ควรมีการออกแบบป้ายนิทรรศการสื่อความหมาย ให้มากขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือน ในจุดที่นักท่องเที่ยว สามารถเดินทางเองได้ โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ หรือนักสื่อความหมายเดินทางไปด้วย โดยการเชื่อมโยง ในการสื่อสาร ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้มาเยือน กับทรัพยากร และธรรมชาติในบริเวณนั้น สอดคล้องกับ Sharpe (1982 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยมแหลม และคณะ, 2547) ได้ให้ความหมาย ของการสื่อความหมายธรรมชาติไว้ และ (Tilden, 1967 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยมแหลม และคณะ, 2547) ว่า การสัมผัสโดยประสบการณ์ตรง และสื่อกลางที่แสดงไว้ก่อนข้างจะง่ายกว่าการบอกกล่าว ข้อมูลตามข้อเท็จจริง ทั้งยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Veverka (2004 อ้างอิงใน อรอนงค์ ฉะยมแหลม และคณะ, 2547) กล่าวว่า การสื่อความหมายเป็นกระบวนการสื่อสาร เพื่อเปิดเผยความหมาย และความสัมพันธ์เกี่ยวกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิม ที่เกี่ยวกับเรื่องราว สิ่งประดิษฐ์ ภูมิทัศน์ และพื้นที่ ดังนั้น กิจกรรมที่ควรมีในการสื่อความหมาย ธรรมชาติของพื้นที่ ควรมีเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของนักท่องเที่ยว เช่น การเดินทางศึกษา ธรรมชาติ ด้วยจุดสื่อความหมายระหว่างทางเดินขึ้นไปยังจุดแทนผาเทวดา ทางขึ้นยอดดอยภูสิง และลานหินล้านปี โดยมีการระบุระยะทางเดินในคู่มือสื่อความหมาย เป็นต้น การใช้ระบบ สื่อความหมายธรรมชาติแบบสื่อแผ่นพับ และคู่มือการสื่อความหมายธรรมชาติ สำหรับพื้นที่ วนอุทยานภูสิงห์ เป็นการให้ความรู้ และเกิดประโยชน์กับนักท่องเที่ยว โดยมีความสอดคล้องกับ เสรี เวชบุษกร (2544) กล่าวว่า การสื่อความหมายในระบบจัดการอุทยานแห่งชาติ คือ การให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับเรื่องราวของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ส่วน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2526 อ้างอิงใน ฉลอง นุ้ยฉิม, 2542) ได้ให้คำนิยามของการสื่อความหมาย ธรรมชาติว่า คือ การเลือกใช้วิธีการ และเทคนิค ในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และผลผลิตทางวัฒนธรรม ในลักษณะที่ง่ายต่อการเข้าใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยว เกิดความเพลิดเพลิน และกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และความสำคัญ ของการอนุรักษ์ ในด้านแนวทางการสื่อความหมายของวนอุทยานภูสิงห์ ที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้เกิดระบบสื่อความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อสื่อสารตัวตนของแหล่งท่องเที่ยว บอกเล่าเรื่องราวของพื้นที่จากระบบสื่อความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริธีร์ มณีวรรณ (2547)

ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเกร็ด พบว่าคู่มือสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว สามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่เหมาะสม และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แต่ควรเป็นไปอย่างเรียบง่าย และรัดกุม ในคู่มือควรมีการบอกเล่าประวัติความเป็นมาของพื้นที่ เพื่อเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับธรรมชาติและเส้นทางเดิน สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ Ceballos (1991) และ Elizabeth (1991) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ รวมทั้งมีจุดสื่อความหมายต่าง ๆ ที่จะปรากฏในคู่มือ เพื่อให้ง่ายต่อการเดินทางด้วยตนเอง และพื้นที่ยังสามารถคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีอยู่สอดคล้องกับ ดร.รชนี เอมพันธุ์ (2548) ด้านแนวคิดการจัดการพื้นที่แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว ที่จะมีองค์ประกอบเป็น ทรัพยากร ผู้ใช้ประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมสื่อความหมาย และการบริหารจัดการ โดยแนวทางของการพัฒนาระบบสื่อความหมายวนอุทยานภูลังกา มีแนวทางการจัดการพื้นที่แหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยวที่ได้หลักการมาจาก ดร.รชนี เอมพันธุ์ (2548) โดยหลักการจัดการนันทนาการเชิงพื้นที่ เป็นเสมือนการจัดการกระทำ หรือออกแบบ กำหนดให้พื้นที่นั้น ๆ เป็นแหล่งนันทนาการ ซึ่งจะต้องตอบสนองการประกอบกิจกรรมนันทนาการของผู้มาใช้ประโยชน์ เช่น เพื่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยว หรือแหล่งนันทนาการนั้น ๆ โดยการกำหนดพื้นที่นันทนาการดังกล่าว ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น องค์ประกอบการจัดการพื้นที่นันทนาการ จึงควรประกอบไปด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทรัพยากร/พื้นที่ 2) องค์ประกอบด้านนักท่องเที่ยว/ผู้ใช้ประโยชน์ 3) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก/กิจกรรม/การสื่อความหมาย และ 4) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ โดยสอดคล้องกับปรัชญาการสื่อความหมายธรรมชาติ ดังที่ เสรี เวชบุษกร (2544) กล่าวว่า การสื่อความหมายต้องก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน (though interpretation understanding) เมื่อมีความรู้และความเข้าใจ ก็จะทำให้เกิดความประทับใจ และชื่นชม (through understanding appreciation) และเมื่อเข้าใจ และชื่นชม ก็ช่วยกันดูแลรักษา ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ต่อไป (though appreciation protection) งานวิจัยนี้มีความสอดคล้อง และสอดคล้องไปในทางเดียวกับ Sharpe (1976 อ้างอิงใน กรรณิกา พิมลศรี, 2553) ซึ่งเห็นประโยชน์ของการสื่อความหมายนั้น โดยอธิบายไว้ดังนี้

1. ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง
2. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ในภาพรวมทั้งหมด และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ว่ามีความซับซ้อนเพียงใด

3. ช่วยให้นักท่องเที่ยวมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเกิดความเข้าใจในภาพรวมด้านทรัพยากรมากขึ้น ประชาชนที่ได้รับข้อมูล จะสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ว่าควรจะจัดการกับทรัพยากรอย่างไร

4. ช่วยลดการทำลายทรัพย์สิน และช่วยลดการบำรุงรักษาของแหล่งท่องเที่ยว เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวออกไปจากพื้นที่ ซึ่งมีความเปราะบาง ไปยังพื้นที่ซึ่งสามารถทนทานได้ดีกว่า จึงเป็นวิธีป้องกันสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่ง เป็นการสร้างภาพพจน์ของหน่วยงาน และช่วยให้ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะ

5. ช่วยให้ประชาชนมีความภูมิใจต่อประเทศชาติ และถิ่นฐานของตน กรณีการท่องเที่ยวมีความสำคัญในแง่เศรษฐกิจของประเทศ การสื่อความหมายจะช่วยประชาสัมพันธ์ได้อย่างดี ประชาชนจะมีความสนใจในด้านการป้องกันทรัพยากรมากขึ้น

6. ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเริ่มต้นป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี

ทั้งนี้ เป้าหมายของการสื่อความหมาย ในแง่ของการจัดการนักท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระทำในทางบวก โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ (learning) เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วม (emotional) และพฤติกรรม (behavior) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวก สู่การอนุรักษ์ต่อไป

ดังนั้นกล่าวสรุปได้ว่า การสื่อความหมายธรรมชาติ ครอบคลุมในเรื่องการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ การอธิบายความสัมพันธ์ทางนิเวศวิทยา โดยผ่านประสบการณ์ตรงกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และพึงพอใจต่อสภาพธรรมชาติในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความตระหนัก ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ

โดยผลการศึกษางานวิจัย การพัฒนาระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ วนอุทยานภูลังกา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยานี้ มีความสอดคล้องกับหลักการสื่อความหมายธรรมชาติ ที่ต้องการนำเสนอแก่นของเรื่อง หรือตัวตนของสถานที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนรู้สึกได้ถึงบรรยากาศ เรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยว เพราะเมื่อการท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ย่อมมีผลกระทบด้วยกันทั้งสิ้น ไม่มากก็น้อย แต่ถ้ามีความระมัดระวังในการดำเนินการจัดการ ก็สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูลังกา ให้เป็นที่นิยมแก่นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ ให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผน ออกแบบระบบสื่อความหมายทรัพยากรธรรมชาติ มีสาระสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการวางแผน ออกแบบระบบสื่อความหมายทรัพยากรธรรมชาติ และในแต่ละพื้นที่ ศักยภาพของทรัพยากร เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเรื่องราวในการสื่อความหมาย

เพื่อให้เกิดความชื่นชม ตระหนัก และช่วยกันสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่เอาไว้ นอกจากนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นต้นทุนที่สำคัญของการพัฒนาพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะกิจกรรม พื้นที่ และฝ่ายบริหารจัดการ จะนำเสนอต่อผู้มาเยือน หรือผู้มาใช้ประโยชน์ทรัพยากร ต้องทำภายใต้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่

2. การประยุกต์ใช้หลักการออกแบบอย่างยั่งยืน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผังบริเวณ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการสื่อความหมายในพื้นที่ธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ ทฤษฎีทางด้านนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มาผสมผสานกับความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ เพื่อให้สามารถพัฒนากำหนดรูปแบบ ปริมาณ และรายละเอียด ให้สอดคล้องกับความต้องการในการใช้ประโยชน์ทุกกลุ่ม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรที่สำคัญในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดทำระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ ควรจัดให้เหมาะสมกับลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่สามารถใช้งานได้จริงเป็นส่วนใหญ่ และยังคงคำนึงถึงช่วงอายุ วัย เพศ และประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากหากมีการจัดระบบศึกษาธรรมชาติ ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และการใช้งานแล้ว ก็จะทำให้เสียงบประมาณโดยใช้เหตุ ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ และตัวชุมชนใกล้เคียงด้วย เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน และชาวบ้าน จนทำให้พื้นที่สูญเสียความเป็นตัวตนไป ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อที่ให้ประโยชน์ในการมาเยือน พบว่า นักท่องเที่ยวได้ความรู้ ความเข้าใจสื่อประเภทต่าง ๆ พบว่า สื่อที่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ สื่อบุคคล และสื่ออื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต นิตยสาร โทรทัศน์ หนังสือท่องเที่ยว ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการในวนอุทยานภูลังกาส่วนใหญ่ เดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ได้แก่ บ้ายบอกทาง บ้ายเตือน และป้ายสื่อความหมาย การใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลในศูนย์บริการ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เวลา 2 ชั่วโมง เพื่อศึกษาข้อมูล และความคาดหวังว่าจะได้รับข้อมูลทั่วไป และข้อมูลแผนที่แหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการกำหนดแนวความคิดเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบในงานวิจัยในโอกาสต่อไป ควรมีการจัดทำเป็นคู่มือนักท่องเที่ยวด้วยตนเอง สำหรับวนอุทยานลังกา ที่สามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่จริงได้ และควรมีการศึกษาในนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มเติม เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเหมาะสม และสามารถอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. (2535). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2556,
จาก www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html.
- กรมป่าไม้. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**.
สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2556, จาก www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html.
- กรรณิกา พิมลศรี. (2553). **การพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กรรณิกา พิมลศรี. (2555). **ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง จังหวัดพะเยา
ในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง**. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา
- กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: อัสสา.
- กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. (2554). **ความหมายของแหล่งธรรมชาติ**.
สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2555, จาก http://wetland.onep.go.th/onep/ncecd/index.php?name=onep_1&file=readnews&id=7
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **หลักสถิติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). **การพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่องกลยุทธ์
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: กองวางแผนโครงการการท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). **อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า**.
สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2556, จาก <http://inter.tourismthailand.org/th/see-do/sights-attractions/nature-wildlife/national-parks-marine-reserves/>.
- ฉลอง นุ่มนิม. (2542). **การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานภูหินร่องกล้า**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชลลดา สิทธิฑูรย์. (2543). **แนวทางการสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ชีวะภาพ ชีวะธรรม. (2541). **การประเมินปรับปรุงคุณภาพของเส้นทางศึกษาระรชชาติด้วยตนเอง อ่างกา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดรรชนี เอมพันธ์, สุทัศน์ วรรณะเลิศ และเรณูภา รัชโน. (2547). **คู่มือจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดรรชนี เอมพันธ์. (2548). **โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลม-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. (2545). **เอกสารประกอบการสอนวิชา 308521 การวางแผนการออกแบบอุทยานและพื้นที่นันทนาการชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. (2546). **เอกสารประกอบการสอนวิชา 308312 พฤติกรรมนันทนาการ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- วนอุทยานภูลังกา. (2553). **ข้อมูลปัจจุบันของวนอุทยานภูลังกา**. พะเยา: วนอุทยานภูลังกา ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15.
- วนอุทยานภูลังกา. (2554). **ข้อมูลปัจจุบันของวนอุทยานภูลังกา**. พะเยา: วนอุทยานภูลังกา ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15.
- วนอุทยานภูลังกา. (2555). **ข้อมูลปัจจุบันของวนอุทยานภูลังกา**. พะเยา: วนอุทยานภูลังกา ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15.
- วันวิสา สุขประเสริฐ. (2548). **ปัญหาและความต้องการใช้ป้ายสัญลักษณ์และป้ายสื่อความหมายของนักท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิวัฒน์ชัย บุญภักดี. (2532). **การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จ.ลำปาง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระพล ทองมา. (2543). **วิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่2). เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2540). **โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย. (2539). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2555, จาก <http://std.kku.ac.th/4830801696/nor1/index2.htm>.
- สุภาพร ล้ำวรรณวงศ์. (2547). **ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้มาเยือนต่อโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวากจังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาล. (2551). **เอกสารประกอบการเรียนวิชา การวางแผนโครงการสื่อความหมายธรรมชาติ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาล และสารัฐ รัตน์. (2543). **เอกสารประกอบการเรียนวิชา เทคนิคการสื่อความหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Interpretation Techniques)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสวี เวชบุษกร. (2529). **อุทยานแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้.
- เสวี เวชบุษกร. (2538). **ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2555, จาก http://www.dnp.go.th/npo/html/Tour/Eco_Tour.html.
- เสวี เวชบุษกร. (2544). **การสื่อความหมายในอุทยานแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสวี เวชบุษกร. (2546). **การสื่อความหมายธรรมชาติ หน่วยที่ 10. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 8-15**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
- อารีธีร์ มณีวรรณ. (2547). **การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะเกร็ด**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรอนงค์ ฉะบับแหลม, นภวรรณ สุานะกาญจน์, เสวี เวชบุษกร และสุวิทย์ แสงทองพราว. (2547). **การวิเคราะห์สังคมพืชเพื่อออกแบบการสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Ceballos, L. (1991). **Eco-tourism and resource conservation project**. Maryland: The Wildlife Society.
- Elizabeth, B. (1991). **Ecotourism: The Potential and Pitfalls**. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.
- McIntosh, R. W. (2009). **Tourism**. New York: Wiley Press.
- Middleton, V. (1994). **Marketing in travel and tourism**. London: Butterworth-Heinemann.
- National Park Service (2004). **Interpretation and Education**. Retrieved August 11, 2014, from <http://www.nps.gov/learn/>.
- Sam, H. (1992). **Self Guide Tour Environmental Interpretation**. Colorado: North America Pass Golden.
- Sharpe, G. (1976). **Interpreting the Environment**. New York: John Wiley and Sons.
- The Commonwealth Department of Tourism. (1994). **National Ecotourism Strategy**. Canberra: AGPS
- The Ecotourism Society. (1991). **The Ecotourism Society's Definition**. Retrieved February 25, 2013, from http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/1010002/Unit_3/Unit_3_4.htm
- Tilden, F. (1967). **Interpreting Our Heritage**. The University of North Carolina: Chapel Hill.
- Veverka, J. A. (1994). **What is Interpretation**. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.heritageinterp.com/whatis.htm>
- Veverka, M. (January 5, 2004). **Software: The likely winner of '04 (Plugged in)**. **Barron's**, p. T2. **What is Interpretation?. An overview of Interpretive Philosophy and Principles**. Retrieved February 25, 2013, from <http://www.heritageinterp.com/whatis.htm>
- Western, D. (1993). "Defining Ecotourism." in K. Lindbergh and D.E. Hawkins (eds.) **Ecotourism: A Guide for Planners & Managers**. North Bennington Vermont: The Ecotourism Society. Retrieved February 25, 2013, from http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/1010002/Unit_3/Unit_3_4.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว พื้นที่ภูลังกา
อำเภอปาง จังหวัดพะเยา

จุดท่องเที่ยวที่ทำการประเมิน.....

ผู้ประเมิน.....

เกณฑ์หรือปัจจัยบ่งชี้ศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (W)	ค่าคะแนน (R), (เต็ม 5 คะแนน)	ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก
1. คุณภาพด้านทัศนียภาพของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ	0.1		
2. ความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัวของพื้นที่ (ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม)	0.1		
3. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม	0.1		
4. ความเหมาะสมของฐานทรัพยากรต่อกิจกรรมหลักในบริเวณ	0.1		
5. ความสามารถของฐานทรัพยากรในการรองรับนักท่องเที่ยว	0.1		
6. ความปลอดภัย	0.1		
7. ความเชื่อมโยงแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวอื่น ๆ	0.1		
8. นัยสำคัญด้านการสื่อความหมาย	0.1		
คะแนนเฉลี่ย			
ระดับความเหมาะสม สูง/ปานกลาง/ต่ำ			

หมายเหตุ:

เกณฑ์ในการกำหนดระดับศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและนันทนาการ

1.0–2.3 = Low potential หรือศักยภาพต่ำในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
และ/หรือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

2.4–3.6 = Moderate potential หรือศักยภาพปานกลางในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
และ/หรือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

3.7–5.0 = High potential หรือศักยภาพสูงในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
และ/หรือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

**การประเมินผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการ
พื้นที่ภูลังกา อำเภอปาง จังหวัดพะเยา**

ผู้ประเมิน.....

เกณฑ์การประเมินผลกระทบที่ปรากฏ	ค่าถ่วง น้ำหนัก (W)	ค่าคะแนน (R), (เต็ม 5 คะแนน)	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	0.1		
1. พืชพรรณนาที่ถูกหัก/เด็ด/ถูกเหยียบย่ำ	0.1		
2. เศษเถ้าไหม้จากการก่อกองไฟ การตั้งแคมป์	0.1		
3. ปริมาณขยะ	0.1		
4. ดินพังทลาย (% รากไม้โผล่ ร่องรอย การพังทลายของดิน)	0.1		
5. สารแขวนลอยในน้ำ	0.1		
6. ของเสียมนุษย์	0.1		
7. กลิ่นที่ไม่พึงปรารถนา	0.1		
8. การบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งปลูกสร้าง	0.1		
ด้านสังคมและวัฒนธรรม			
9. ความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ ประโยชน์ในพื้นที่ (ระหว่างกิจกรรมท่องเที่ยว กันเอง)	0.1		
คะแนนเฉลี่ย			
ระดับความเหมาะสม สูง/ปานกลาง/ต่ำ			

หมายเหตุ:

เกณฑ์ในการกำหนดระดับผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการ

1.0–2.3 = ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการต่ำ

2.4–3.6 = ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการปานกลาง

3.7–5.0 = ผลกระทบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและนันทนาการต่ำสูง

การประเมินความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ภูลังกา อำเภอปง จังหวัดพะเยา
ผู้ประเมิน.....

ปัจจัยบ่งชี้ความเหมาะสมของ สิ่งอำนวยความสะดวก	ค่าคะแนน (R), (เต็ม 5 คะแนน)				
	1 สาทรูปโภค	2 ป้องกัน/ รักษา	3 เรียนรู้/ ศึกษา	4 ความ สะดวก สบาย	5 การ บริหาร จัดการ พื้นที่
1. ความเหมาะสมกับที่ตั้งและศักยภาพของพื้นที่					
2. ขนาดของสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์					
3. ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม/ สภาพดั้งเดิมของพื้นที่					
4. การออกแบบที่ดึงดูดใจ สวยงาม เรียบง่าย และรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางศิลปะของท้องถิ่น					
5. ประโยชน์การใช้สอยสนองความต้องการ					
6. ความปลอดภัย					
7. ความไม่ขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ในพื้นที่					
8. ความไม่อ่อนไหวต่อพฤติกรรมทำลาย					
9. การไม่มีข้อจำกัดในการบำรุงรักษา และบริหารจัดการ					
10. การดูแลบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก ในปัจจุบัน					
11. ความคุ้มค่าในการลงทุน					
คะแนนเฉลี่ย					
ระดับความเหมาะสม สูง/ปานกลาง/ต่ำ					

หมายเหตุ:

เกณฑ์ในการกำหนดระดับความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกทรัพยากร
ทางการท่องเที่ยวและนันทนาการ

1.0–2.3 = ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกต่ำ

2.4–3.6 = ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกปานกลาง

3.7–5.0 = ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกสูง

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามชุดที่

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “ระบบสื่อความหมายทางธรรมชาติ ในวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา” เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา ภายใต้การควบคุมดูแลโดย ดร.กรรณิกา พิมลศรี ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านตอบคำถามทุกข้อในแบบสอบถามนี้ คำตอบของท่านไม่มีถูกหรือผิด และผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านตอบในแบบสอบถาม จะไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อตัวท่านหรือบุคคลใด ๆ

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 3 หัวข้อหลัก คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. รูปแบบการเดินทางและประสบการณ์การท่องเที่ยว
3. ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ (....)

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาวพนิตนาฏ ไชยสาร

ระดับปริญญาโทสาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยพะเยา เบอร์โทรศัพท์ 087 786 1538

ตอนที่ 2 รูปแบบการเดินทางและประสบการณ์การท่องเที่ยวในการเยือนนอุทยานภูลังกา

1. ลักษณะกลุ่มการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้

- กลุ่มครอบครัว/ มากับญาติ/ครอบครัว
- กลุ่มเพื่อน
- กลุ่มครอบครัว ผสม กลุ่มเพื่อน
- กลุ่มที่ทำงาน/สถาบันการศึกษา หรือองค์กรต่าง ๆ
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2. แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนอุทยานภูลังกา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

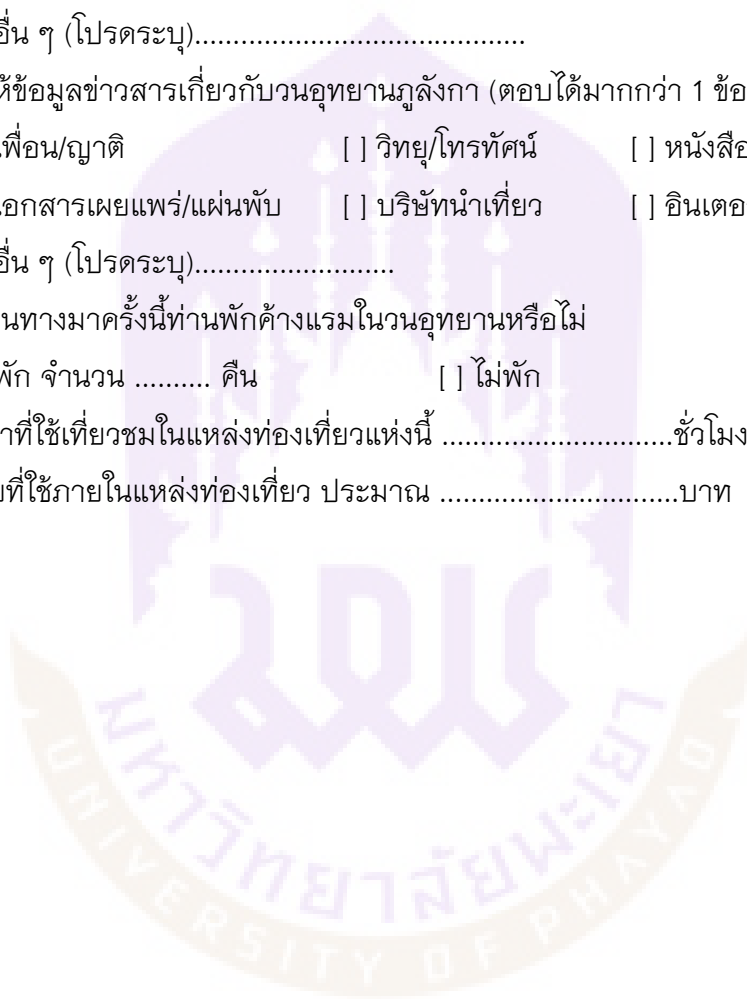
- เพื่อน/ญาติ   วิทยุ/โทรทัศน์   หนังสือพิมพ์/วารสาร
- เอกสารเผยแพร่/แผ่นพับ   บริษัทนำเที่ยว   อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ในการเดินทางมาครั้งนี้ท่านพักค้างแรมในนอุทยานหรือไม่

- พัก จำนวน ..... คืน   ไม่พัก

4. ระยะเวลาที่ใช้เที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ..... ชั่วโมง

5. ค่าใช้จ่ายที่ใช้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ประมาณ .....บาท

ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของท่าน

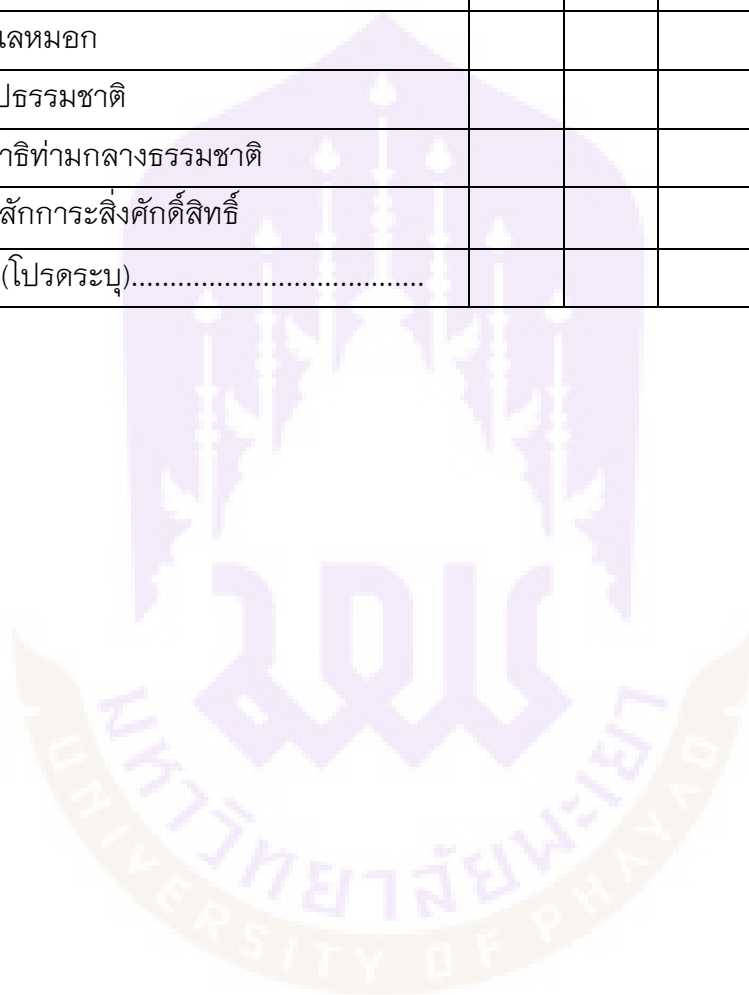
แรงผลักดันที่ทำให้ท่านต้องการเดินทาง ท่องเที่ยว	ระดับแรงจูงใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ต้องการการพักผ่อน ผ่อนคลายจาก ความเครียดจากการทำงาน/เรียน/ ชีวิตประจำวัน					
2. รักษาสุขภาพ/ธรรมชาติบำบัด					
3. ความอยากรู้อยากเห็นสถานที่ใหม่ ๆ					
4. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับ กลุ่มเพื่อน					
5. มีโอกาสทำกิจกรรมใช้เวลาว่างร่วมกับ ครอบครัว					
6. มีโอกาสพบปะผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น					
7. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคล ที่ชื่นชอบ					
8. การชักชวนของเพื่อน/ญาติ หรือคนรู้จัก					
9. ความภาคภูมิใจที่ได้เดินทางท่องเที่ยว ไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป					
10. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัย เพราะการท่องเที่ยวเป็นกระแสความนิยม ของสังคม					
11. ชื่อเสียง และภาพลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยว					
12. อื่น ๆ โปรดระบุ					

ตอนที่ 4 ความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าควรมีในวนอุทยาน
ภูลังกา โดยประเมินจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านต้องการ และสมควรให้บริการในวนอุทยาน
ภูลังกา เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพในการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
ทางธรรมชาติ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่า ควรมีในวนอุทยานแห่งชาติภูลังกา	ค่าคะแนนความเหมาะสม				
	มาก ที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
1. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตามเส้นทางศึกษา ธรรมชาติ ภายในวนอุทยาน					
2. เรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรภายในวนอุทยาน					
3. ศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของพื้นที่					
4. เทียวถ้ำหรืออุโมงค์					
5. การตั้งแคมป์ กางเต็นท์					
6. ปิกนิก					
7. ก่อกองไฟ					
8. เล่นกีตาร์/ร้องเพลง					
9. ซี่จักรยานชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน					
10. เดินเล่น/ ชมธรรมชาติบริเวณวนอุทยาน					
11. ดูนก/ ส่องสัตว์บริเวณวนอุทยาน					
12. ถ่ายภาพทิวทัศน์ บริเวณวนอุทยาน					
13. เล่นน้ำตก/ชมน้ำตก บริเวณวนอุทยาน					
14. ปีนผา/ไต่ต้นไม้					
15. ร่อนเครื่องร่อนเล็ก					
16. กระโดดร่ม พาราเซลลิ่ง					
17. ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น					
18. ชมการแสดงที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ของท้องถิ่น					
19. พักค้างแรม แบบโฮมสเตย์ (Home stay)					

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่า ควรมีในอุทยานแห่งชาติภูแล้งคา	ค่าคะแนนความเหมาะสม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
20. ประกอบอาหารบริเวณแคมป์					
21. ดูดาว					
22. ชมทะเลหมอก					
23. วาดรูปธรรมชาติ					
24. ทำสมาธิท่ามกลางธรรมชาติ					
25. ขอพรสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์					
26. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....					

ตอนที่ 5 ความต้องการต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในวนอุทยานภูลังกาที่ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนา ปรับปรุง อย่างยิ่ง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน

การจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งแวดล้อมความสะอาด	ความต้องการ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ก. ด้านการบริการให้ความรู้/การสื่อความหมายที่ท่านต้องการให้มี					
สื่อบุคคล					
1. เจ้าหน้าที่วิทยากร นำชมที่มีความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในวนอุทยาน					
2. สถานที่ติดต่อ/ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว					
3. พิพิธภัณฑ์สื่อความหมายธรรมชาติ					
สื่อที่ไม่ใช่บุคคล					
1. เอกสารแผ่นพับ แผนที่แหล่งท่องเที่ยว					
2. คู่มือศึกษาธรรมชาติ					
3. ป้ายบอกทาง					
4. ป้ายสื่อความหมาย คำแนะนำในการเยี่ยมชมตามจุดต่าง ๆ					
5. ป้ายสื่อความหมายบอกชื่อ ประเภท ลักษณะของต้นไม้ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมภายในวนอุทยาน					
6. ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ					
7. วัสดุที่ค้นแนะนำสถานที่					
8. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวสามารถชมด้วยตนเอง					
9. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....					
ข. ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดที่ท่านใช้และต้องการให้มี					
1. ห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาด					
2. ยานพาหนะที่เหมาะสมสำหรับเที่ยวชม					
3. อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการรักษาความปลอดภัยระหว่างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ					

การจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก	ความต้องการ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
4. จัดให้มีที่นั่งพักตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ					
5. อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม					
6. มีการจัดจุดทิ้งขยะอย่างเหมาะสม					
7. บ้านพักค้างคืนในวนอุทยาน ลานกางเต็นท์ จุดก่อกองไฟ					
8. ลานจอดรถเหมาะสมและเพียงพอ					
9. สถานที่จำหน่ายผลผลิตหรือสินค้าชุมชน หรือแหล่งใกล้เคียง					
10. ร้านค้าสวัสดิการ ร้านจำหน่ายอาหาร และเครื่องดื่มที่สะอาด และถูกสุขลักษณะ					
11. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....					
ค. ความคิดเห็นของท่านต่อการจัดบริการให้ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่					
การให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่					
1. มีศูนย์บริการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ได้ชัดเจนและถูกต้อง					
2. ศูนย์บริการข้อมูลตั้งอยู่ในบริเวณที่สะดวก แก่การติดต่อ					
3. บริการที่ประทับใจ					
4. เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ					
เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ					
1. มีป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน					
2. จัดเส้นทางครอบคลุมพื้นที่ที่น่าสนใจ เป็นเส้นทางที่มีความสะดวกต่อการเดิน					
3. เป็นเส้นทางที่ไม่อันตราย ปลอดภัย					
4. เป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น					
5. เป็นเส้นทางที่มีความสะอาดสบายตา					

การจัดการด้านสื่อความหมาย และสิ่งอำนวยความสะดวก	ความต้องการ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
6. จัดที่นั่งพักไว้บริการตามจุดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม					
7. ลักษณะที่นั่งพักกลมกลืนกับธรรมชาติ					
8. มียานพาหนะที่ใช้เที่ยวชมอย่างเหมาะสม					
9. มีจุดทิ้งขยะวางไว้อย่างเหมาะสม กลมกลืนกับธรรมชาติ					
10. มีป้ายสื่อความหมายระหว่างทางเดินศึกษา ธรรมชาติ					
ห้องน้ำ					
1. มีจำนวนเพียงพอ					
2. มีการรักษาความสะอาด					
3. ตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่เปลี่ยว ไม่รก และสะดวก					
4. สร้างในลักษณะมิดชิด ไม่มีแมลง และสัตว์เลื้อยคลาน					
5. ห้องน้ำผู้สูงอายุ/ห้องน้ำผู้พิการ					
ลานจอดยานพาหนะ					
1. มีพื้นที่และขนาดอย่างเพียงพอ					
2. เป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย					
สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม					
1. เป็นบริเวณที่สะอาดร่มรื่น					
2. อาหารและวัตถุดิบมีความสดใหม่ ถูกสุขลักษณะ					
3. มีราคาจำหน่ายที่เหมาะสม					

6. หากท่านมีโอกาส จะกลับมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้อีกหรือไม่

มา

ไม่มา เพราะ.....

ไม่แน่ใจ เพราะ.....

ตอนที่ 6 อัตลักษณ์การสื่อความหมายโดยรวมของนวนิยายภูงังกา จังหวัดพะเยา

ท่านคิดว่า อัตลักษณ์การสื่อความหมาย ของนวนิยายภูงังกา ควรมีการนำเสนออย่างไร	ค่าคะแนนความเหมาะสม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ภูงังกา ความเชื่อและศรัทธาแห่งพินจาเบาะ					
2. ภูงังกาขุนเขาของเหล่านักเดินทาง					
3. ขุนเขาแห่งตำนาน สายธารอันศักดิ์สิทธิ์ เรื่องราววิถีชีวิต พิษิต “ภูงังกา”					
4. ดวงดาวเล่าขานตำนาน “ภูงังกา”					
5. กระชิบรัก พักภูงังกา					
6. ขุนเขาแห่งความรัก ที่พักอันชุ่มฉ่ำ ลำนำแห่งชีวิต ลิขิตจากแผ่นฟ้า ภูผาแห่งสวรรค์					

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการสื่อความหมายธรรมชาติของท่องเที่ยวในนวนิยายภูงังกา จังหวัดพะเยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

...ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ค่ะ...

ภาคผนวก ข ภาพการเก็บข้อมูล

ภาพ 24 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ ยอดเขาภูลังกา

ภาพ 25 แสดงการบรรยายประวัติความเป็นมาของเกียเซ่นป็องหรือพาสปอร์ตที่ยาวที่สุดในโลก

ภาพ 26 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ ลานกางเต็นท์

ภาพ 27 แสดงบรรยากาศการเก็บข้อมูล ณ จุดชมวิวยิวทัศน์

ภาพ 28 แสดงการเก็บข้อมูลด้านบริบทพื้นที่ของวนอุทยานภูลังกา จังหวัดพะเยา

ภาพ 29 แสดงผู้วิจัยและกลุ่มนักวิชาการทางการท่องเที่ยว

ภาพ 30 แสดงเส้นทางเดินสู่อุทยานแห่งชาติเขาค้อ

ภาพ 31 แสดงบรรยากาศของแทนทเวดา

ภาพ 32 แสดงบรรยากาศของบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในพื้นที่วนอุทยานภูลังกา

ภาพ 33 แสดงการสัมภาษณ์หัวหน้าสมาคมฯ พวงพะยอม หัวหน้าวนอุทยานภูลังกา

ภาพ 34 แสดงดอกโคลงเคลง ดอกไม้พื้นถิ่นในวนอุทยานภูหลวง

ภาพ 35 แสดงดอยภูนม (ดอยสิง) มีลักษณะคล้ายสิงทอริลล่า

ภาพ 38 แสดงศูนย์บริการข้อมูลวนอุทยานภูลังกา

ภาพ 39 แสดงส่วนแสดงนิทรรศการภายในศูนย์บริการข้อมูล

ภาพ 40 แสดงการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) (ครั้งที่ 1)

ภาพ 41 แสดงการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ภาพ 42 แสดงการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) (ครั้งที่ 2)

ภาพ 43 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาว	พนิตนาฏ ไชยสาร
วัน เดือน ปี เกิด	12 เมษายน 2532
ที่อยู่ปัจจุบัน	289 หมู่ 15 ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	จังหวัดเชียงใหม่
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	มัคคุเทศก์อิสระ
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2555	มัคคุเทศก์อิสระ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2554	บธ.ม. (สาขาการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

พนิตนาฏ ไชยสาร (ผู้บรรยาย) (23-24 มกราคม 2557). แนวทางการพัฒนาระบบ
สื่อความหมายธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานภูลังกา
จังหวัดพะเยา. ใน การประชุมทางวิชาการพะเยาวิจัย 2557.

พะเยา: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัย
พะเยา.

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ -